

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN
FAKULTEIT VAN WIJSBEGEERTE EN LETTEREN

DE KARTUIS "KONINGSDAL"
TE ROOIGEM BIJ GENT
1328-1497

Proefschrift aangeboden tot het bekomen
van de graad van
Licentiaat in de Wijsbegeerte en Letteren
afdeling : Moderne Geschiedenis
door
Rita MAES

1963

VOORWOORD.

De Kartuizerorde kende van bij haar ontstaan een groot sukses: in 1084 door de H. Bruno gesticht, telde zij op het einde van de 13e eeuw ongeveer 70 kloosters. Dit aantal werd in de 14e eeuw vermeerderd met 110. (1)

Vóór het jaar 1500, dat het einde betekende van de stichtingen telde de Orde in de Noorderlijke en Zuiderlijke Nederlanden 20 kloosters.

In het Noorden ontstonden de kartuizen bij Geertuidentberg, Utrecht, Amsterdam, Arnhem, Zierikzee, 's Hertogenbosch, Delft, Kampen en Roermond. In het Zuiden waren de 11 kartuizen gelegen in Herne, Drugge, het Kiel bij Antwerpen, Zeelen, Rooigem, St. Maartens-Lierde, Brugge, (monialen), Luik, Brussel, Leuven en Doornik. (2)

Over de kartuis van Rooigem en over de andere in en buiten de Nederlanden zijn we ingelicht door enkele grote compilatiewerken uit de 17e en de 18e eeuw. Immers in 1615 had de Grande Chartreuse bij Grenoble tot de prioren de uitnodiging gericht om het bestuur der orde spoedig te dokumenteren omtrent hetgeen voor de geschiedenis van de kloosters van belang was. Ingevolge deze aanwijzing is toen in de Grande Chartreuse een historische dokumentatie bijeengekomen welke betrekking had op 180 huizen(3).

- (1) H. J. J. SCHOLTENS, Het Roermondse Kartuizerkonvent voor de XVIIe eeuw, in, Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg, 1951, dl. LXXXVII, p. 197.
- (2) id., p. 198.
- (3) H. J. J. SCHOLTENS, De literaire nalatenschap van de Kartuziens, in, Ons geestelijk erf, 1951, dl XXV, p. 39.

De Kartuizerschrijvers L. LEVASSEUR (+1693) en C. LE COUTEULX (+1709) hebben van deze verzameling gebruik gemaakt voor de samenstelling van hun grote werken over de historie van de Orde(1). Andere Kartuizers C. BOHIC (2 en N. MOLIN(3) schreven over hetzelfde onderwerp. Uit de 17de eeuw is nog het werk te vermelden van T. PETREIUS, monnik van het Keulse kouvent. In 1609 gaf hij de Bibliotheca Cartusiana uit die een overzicht geeft van de voornaamste hem bekende schrijvers van zijn Orde met vermelding van hun geschriften en biografische bijzonderheden. Hij gaf ook de kroniek uit van A. DORLANDUS (4).

Recente literatuur verscheen voor de de Noordnederlandse kartuizen van H.J.J. SCHOLTENS: interessante gegevens werden door deze auteur verzameld over de kloosters van Utrecht (5), Monnikhuizen(6), Delft (7.), Zierikzee (8),

- (1) L. LE VASSEUR, Ephemerides ordinis cartusiensis. Nunc primum a monachis ejusdem ordinis in lucem editae, 5 dln, Montreuil, 1890-93.
C. LE COUTEULX, Annales ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429., Nunc primum a monachis ejusdem ordinis in lucem editi, 8 dln, Montreuil, 1887-1891.
- (2) Chronica Ordinis Carthusiensis ab anno 1084 ad annum 1510, 3 dln, Doornik, 1911-1922.
- (3) Historia Cartusiana ab origine ordinis usque ad tempus auctoris anno 1638 defuncti, 3dln, Doornik, 1903-1906.
- (4) Notae ad chronicon Dorlandi. Dorlandi chronicon Cartusiense, ed. T. PETREIUS, Keulen, 1608, 485 p., 168 p.
- (5) De priors van het Kartuizerklooster Nieuwlicht bij Utrecht, in, Archief aartsbisdom Utrecht, 1929, dl L III, p. 302-357.
- (6) De priors van het Kartuizerklooster Monnikhuizen bij Arnhem, in, op. cit. 1932, dl. LVI, p. 1-80.
- (7) Bijdrage tot de geschiedenis van het voormalige Kartuizerklooster buiten Delft, in Bijdragen van de geschiedenis van het bisdom Haarlem, 1932, dl XLIX, p. 321-365.
- (8) De Kartuizers bij Zierikzee, in, op. cit., 1935, dl LIII, p. 165-223.

Amsterdam (1), Kampen (2), 's Hertogenbos (3), Roermond (4) en Geertruidenberg (5). De necrologia van de huizen van Geertruidenberg, Monnikhuizen en Utrecht werden tevens uitgegeven (6).

Over de kartuizen in de Zuidelijke Nederlanden zijn de volgende werken verschenen: E. LAMALLE zorgde voor de uitgave van de kroniek van Herne, geschreven door A. BEELTENS en J. AMMONIUS en van een series monachorum van dezelfde kartuis, opgesteld door B. PEDE (7). H. J. J. SCHOLTENS verzamelde gegevens omtrent de kartuis buiten Brugge (8). V. GAUBLONNE bespreekte in twee artikels de stichting en het necrologium van de kartuis te St. Martens-Lierde bij Geraardsbergen (9).

-
- (1) Het voormalige Kartuizerklooster te Amsterdam, in, op. cit., 1937, dl LIV, p. 1-87.
 - (2) De Kartuizers bij Kampen, in, Archief aartsbisdom Utrecht, 1938, dl LXII, p. 1-33.
 - (3) De Kartuizers buiten 's Hertogenbos, in, Bossche Bijdragen, 1939, dl XVI, p. 3-123.
 - (4) Het Roermondse Kartuizerklooster in de 16e eeuw, in, Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg, 1940, dl LXXVI, p. 91-122.
Het Roermondse Kartuizerklooster voor de 15e eeuw, in, op. cit., 1950-51, dln LXXXVI, LXXXVII, p. 187-245.
 - (5) De Kartuizers bij Geertruidenberg, in, Bossche Bijdragen, 1941, dl XVIII, p. 10-122.
 - (6) Necrologie van de kartuis bij Geertruidenberg, in Taxandria, 1942, dl XLIX, p. 305-318.
Necrologie van de Utrechtse kartuizers, in Archief aartsbisdom Utrecht, 1952, dl LXXI, p. 97-150.
Necrologie van het Kartuizerklooster van Monnikhuizen, in op. cit., 1953, dl LXXII, p. 90-124.
 - (7) Chronique de la Chapelle à Hérinnes-lez-Enghien, in Bibliothèque de la revue d'histoire ecclésiastique, 1932, dl VIII, 252 p.
 - (8) Het Kartuizerklooster Dal van graciën buiten Brugge, in Handelingen van Société d'Emulation van Brugge, 1940-1946, dl LXXXIII, p. 133-201.
 - (9) De stichter van de kartuize te Sint-Martens-Lierde, in Land van Aalst, 1949, dl I, p. 16-20.
Necrologium van de kartuize te Sint-Martens-Lierde, in op. cit., 1957, dl. IX, p. 22-23.

Tenslotte werden in enkele proefschriften de kartuizen St. Anna-ter Woestijne van Brugge(1), van het Kiel bij Antwerpen (2), van Scheut (3) en van ZELEM (4) behandeld.

Over de kartuis van Rooigem is nog weinig verschenen.

Van de bronnen die we hebben bestudeerd is de amortisatiebrief van Lodewijk van Nevers gepubliceerd(5), alsook enkele oorkonden die betrekking hebben op de kartuis en de geslachten van Artevelde, van Vaerenwijck, van Halewijn, e.a. (6). Deze uitgave kwam tot stand bij de studie van de adellijke families in Gent en omstreken. Een klein artikel over oude grafschriften verscheen in 1839 van L. DE SAINT-GENOIS, archivaris van OOST-VLAANDEREN (7). Hij haalde zijn dokumentatie uit een verzameling grafschriften van de 16de eeuw. De waarde van dit artikel is niet zeer hoogstaand evenals dat van P. CLAESSENS(8) waar de verschillende kartuizen die ontstonden op het Belgische grondgebied, worden vermeld zonder preciese gegevens.

-
- (1) St. d'YDEWALLE, De Kartuize Sint-Anna-ter-Woestijne te St. Andries en te Brugge 1350-1792, Brussel, 1945, 362 p.
 - (2) H. DELVAUX, Het Kartuizerklooster "Sint Katharina" op het Kiel bij Antwerpen + 1323-1542, Leuven, 1956, 152 p.
 - (3) E. PIL, Een geschiedenis van het Kartuizerklooster Onze-Lieve-Vrouw-van Gratie te Scheut en binnen Brussel, 1954, XVI, 353 p.(dactylographie).
 - (4) M. PEETERS, Het Kartuizerklooster "Sint-Jan" te ZELEM bij Diest 1329-1500, Leuven, 1958, 131 p.
 - (5) P. FOPPENS, Diplomatum Belgicorum nova collectio sive supplementum ad opera diplomatica Auberti Mirace, dl IV, Brussel, 1748, p. 266.
 - (6) C. SERRURE, Oorkonden betreffende het kartuizerklooster bij Gent, 1308-1483, in, Vaderlandsch museum, 1861, dl IV, p. 325-362.
 - (7) Epitaphes anciennes au couvent des Chartreux, in, Messager des sciences historiques de Belgique, 1839, p. 152.
 - (8) Notices sur les Chartreuses de l' Ancienne Belgique, in , Précis historiques, 1885, dl XXXIV, p. 16-24.
-

In 1923 werd een artikel uitgegeven over de kartuis van Gent van 1320 tot 1783 (1). De auteur schetste hier in vogelvlucht de lotgevallen van het klooster in 5 eeuwen. Het bleef voornamelijk bij het aanhalen van enkele belangrijke gegevens en liep nogal hoog op met het werk van SANDERUS (2).

Tenslotte moeten we nog een laatste artikel vermelden dat handelt over de plaats waar het klooster te Rooigen heeft gestaan (3). Alles samengenomen leveren deze artikelen niet bijster veel interessante gegevens op omtrent de kartuis van Rooigen.

Al heeft het artikel van G. CELIS onze aandacht op enkele punten gevestigd toch kan het niet volstaan om ons een klaar beeld te vormen van het gegeven.

We mogen bijgevolg de behandeling van dit onderwerp volledig gerechtvaardigd noemen.

Het zal noodzakelijk zijn ons onderwerp te limiteren in de tijd. Als begindatum nemen we 1328: in dit jaar hebben we het eerste concreet gegeven, namelijk de amortisatiebrief van Lodewijk van Nevers. Als einddatum van deze verhandeling nemen we 1497. In dat jaar stierf een bekend en belangrijk prior, namelijk Symon vander Schueren, die gedurende 17 jaar aan het hoofd stond van het Gentse konvent en die geruime tijd visitator was van de Noord-Picardische provincie. De tijdsperiode 1328 - 1497 is volgens onze mening

-
- (1) G. CELIS, Het Kartuizerklooster te Gent 1320-1783, in Bulletijn der maatschappij van geschied- en oudheidskunde te Gent, 1923, dl XXXI, p. 25-56.
 - (2) Flandria Illustrata, 3 dln, Keulen, 1611-44.
 - (3) F. VAN DEN BEMDEN, Recherches sur l'emplacement du couvent des Chartreux à Royghen, in Bulletijn der maatschappij van geschied- en oudheidskunde te Gent, 1901, dl IX, p. 163-166.
-

ruin genoeg om een duidelijk overzicht te geven van de evolutie die zich in bepaalde aspecten van het bestaan van Vallis Regalis heeft voorgedaan.

Anderzijds zal dit werk ook afhankelijk zijn van de voorhanden zijnde dokumentatie.

In de volgende bladzijden zullen wij in de eerste plaats de stichting van de kartuis te Rooigen bespreken. Dit betekent dat we een woordje zullen zeggen over de stichter, het tijdstip, de eerste weldoeners en de regelingen die moesten getroffen worden met het bisdom, de abt van St. Baafs en de Grande Chartreuse. In een 2de hoofdstuk zullen we de materiële uitbouw onder ogen nemen. De vorning van het kloosterdomrein zullen we behandelen in verschillende fasen en de factoren die de uitbouw veroorzaakten aanduiden. Tabellen die chronologisch geordend zijn zullen een algemeen overzicht geven. Tenslotte zullen wij de kloosterbouw bespreken.

In het 3de hoofdstuk zullen wij over de nonnikken die in Rooigen geleefd hebben iets zeggen: hun afkomst, sociaal milieu en bedrijvigheid. In de 2de plaats zal de plaats van het klooster te Rooigen in de Orde omschreven worden.

In de bijlage zullen wij een lijst geven van de officiales.

In dit voorwoord wil ik tevens een woord van dank richten tot degenen die de verwezenlijking van dit werk mogelijk gemaakt hebben.

Eerst en vooral richt ik mij tot de Hooggeleerde Heer Professor Kanunnik Dr J. M. DE SMET die zich bereid heeft getoond dit proefschrift te leiden en mij de nodige richtlijnen heeft gegeven in de mij soms duistere wereld van de Kartuisers.

In de tweede plaats gaat mijn dank naar Eerwaarde Pater W. LOURDAUX die mij bij mijn navorsingen steeds geholpen heeft met woord en daad.

In de derde plaats gaat mijn dank naar alle professoren die gedurende de kandidaturen en licenties mijn historische vorming hebben bewerkt.

Ook buiten de universiteit om ontving ik hulp. H.J.J. SCHOLTENS bezorgde mij talrijke nuttige inlichtingen waar ik dankbaar gebruik van maakte. Eerwaarde Pater E. PIL en de archivariissen van de Grande Chartreuse en van de kartuis van Calci bezorgden mij schriftelijk dokumentatie. En tenslotte richt ik een laatste woord van dank tot de conservator en de bedienden van het Rijksarchief van Gent.

-:-:-:-:-:-:-

BIBLIOGRAFIE.I. Bronnen.§ 1. Onuitgegeven bronnen.A. Archivalische bronnen.

1. Slapere van alle den goedinghe toebehorende den chartreuse bij Ghendt. RIJKSARCHIEF GENT, N° B 1288.
2. 325 charters. RIJKSARCHIEF GENT, Fonds Kartui-zers Gent.
3. 22 charters. RIJKSARCHIEF GENT, Fonds Vaernewijc.
4. Register van renten en goedoren van 1432. RIJKS-ARCHIEF GENT, N° K 9531.
5. Generale landmeting van 1545. RIJKSARCHIEF GENT, N° B 1327.
6. Carta capituli generalis. KONINKLIJKE BIBLIO-
THEEK BRUSSEL, Hs II, 1959.
7. Chartae capituli generalis Ordinis Cartusiensis.
ARCHIEF GRANDE CHARTREUSE, ms. A-v, N° 247a.
8. Chartae capituli generalis Ordinis Cartusiensis.
ARCHIEF KARTUIS CALCI.

B. Literaire bron.

Miscellanea historiae Carthusiensis. KONINK-
LIJKE BIBLIOTHEEK BRUSSEL, N° 4051-68 (3856).

§ 2. Uitgegeven bronnen.A. Archivalische bronnen.

- P. FOPPENS. Compendium chronologicum episcoporum Brugen-
sium necnon praepositorum, decanorum et ca-
nonicorum S. ecclesiae cathedralis S. Dona-
tiani Brugensis. Brugge, 1731. In-8°, 272 p.
- " Diplomatum Belgicorum nova collectio sive
supplementum ad opera diplomatica Auberti
Miraei. Dl IV, Brussel, 1748. In-fol.,
p. 266.

NOVA COLLECTIO STATUTORUM ORDINIS CARTUSIENSIS.
Neuville, 1879. In-4°, 472 p.

- T. PETREIUS. Bibliotheca Cartusiana sive illustrium sacri carthusiensis ordinis scriptorum catalogus. Keulen, 1609. In-8°, 310 p.
- E. REUSENS. Promotions de la faculté des arts de l'université de Louvain (1428-1797).
In Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de Belgique. 1864, dl I, p. 377-417, 1865, dl II, p. 222-243, 293-332.
- " Documents relatifs à l'histoire de l'université de Louvain 1425-1797. 5 dln, Leuven, 1884-1903. In-8°.
- " Matricule de l'université de Louvain. In Commission Royale d'histoire. Dl I, Brussel, 1903, 423 p.
- C. SERRURE. Oorkonden betreffende het Kartuizersklooster bij Gent, 1308-1483. In Vaderlandsch museum. 1861, dl IV, p. 325-362.
- J. VUYLSTEKE. Oorkonderboek der stad Gent. Gentse stads- en baljurekeningen. 3 dln, Gent, 1874-85. In - 8°.

B. Literaire bronnen.

- A. BEELTENS en J. AMMONIUS. Chronique de la Chapelle à Hérimmes-lez-Enghien. Ed. E. LAMALLE. In Bibliothèque de la revue d'histoire ecclésiastique. 1932, dl VIII, 252 p.
- C. BOHIC. Chronica Ordinis Carthusiensis ab anno 1084 ad 1510; 3 dln, Doornik, 1911 - 1922. In 4°.

- G. CHASTELLAIN. Oeuvres. Ed. KERVYN de LETTENHOVE. Dl II, Brussel, 1863. In -8°, 404 p.
- A. DORLANDUS-DRISCART. Chronique d'histoire générale de l'ordre sacré des Chartreux. Doornik, 1644. In-8°, 438 p. + 40 p.
- C. LE COUTEULX. Annales Ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429. Nunc primum a monachis ejusdem in lucem editi. 8 dln. Montreuil, 1887-1891. In -4°.
- L. LE VASSEUR. Ephemerides Ordinis Cartusiensis. Nunc primum a monachis ejusdem ordinis in lucem editae. 5 dln, Montreuil, 1890-93. In-4°.
- N. MOLIN. Historia Cartusiana ab origine ordinis usque ad tempus auctoris anno 1638 defuncti. 3 dln, Doornik, 1903-1906. In-4°.
- C. MOROTIUS. Theatrum chronologicum sacri Cartusiensis ordinis lectori exhibens. Turijn, 1681. In-4° 343 p.
- T. PETREIUS. Notae ad chronicon Dorlandi. Dorlandi chronicon Cartusiense. Keulen, 1608. In-4°, 485 p; 168 p.
- A. RAISSIUS. Origines Cartusiarum Belgii. Douai, 1693. In-8°, 173 p.
- A. SANDERUS. Flandria illustrata sive descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi. 3 dln, Keulen, 1641-44. In-fol.

II. Werken

- W. BEZEMER. Bijdrage tot de kennis van het oude cijns- en grondrentrecht in Brabant. 's Hertogenbos, 1889, 227 p.
- G. CELIS. Het Karhuizerklooster te Gent 1302-1783. In Bulletijn der maatschappij van Geschied- en oudheidkunde te Gent. 1923, dl XXXI, p. 25-56.
- P. CLAESSENS. Notices sur les chartreuses de l'ancienne Belgique. In Précis historiques. 1885, dl XXXIV, p. 16-24.
- M. COOLS. Parochieboek van Akkergem. Gent 1882. In-8°, 124 p.

- L.H. COTTINEAU. Répertoire topo-bibliographique des abbayes et prieurés. 2 dln, Macon, 1936. In-4°.
- H. DELVAUX. Het Kartuizerklooster "Sint Katharina" op het Kiel bij Antwerpen + 1323-1542. Leuven, 1956, 152 p.
- A. DE MEYER en J.M. DE SMET. Guigo's Consuetudines van de eerste Kartuizers. In Mededelingen van de koninklijke Vlaamse Akademie voor wetenschappen. Klasse der Letteren. 1951, dl XIII, N° 6, 99 p.
- E. DE MOREAU. La législation des Ducs de Bourgogne sur l'accroissement des biens ecclésiastiques étudiés spécialement en Belgique. In Revue d'histoire ecclésiastique. 1946, dl XLIII, p. 44-65.
- F. DE POTTER -J. BROEKAERT. De geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen. 1e reeks. Arrondissement Gent. 8 dln, Gent, 1864-1870. In 8°.
- J. DESAINT - GENOIS. Epitaphes anciennes au couvent des chartreux. In Messenger des sciences historiques de Belgique. 1839, p. 152.
- H. DE SCHRIJVER. De oude landmaten in Vlaanderen. Gent, 1936. In-8°, 32 p.
- St. d'YDEWALLE. De Kartuize Sint-Anna-ter-Woestijne te St. Andries en te Brugge 1350 - 1792. Brussel, 1945. In 8°, 362 p.
- V. FRIS. Histoire de Gand. Brussel, 1913. In-4°, 376 p. + 1 plan.
- J. GAILLIARD. Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre occidentale avec les données historiques et généalogiques. Dl I, Brugge, 1861. In-fol., 242 p.
- V. GAUBLomme. De stichter van de Kartuize te Sint-Martens-Lierde. In Land van Aalst. 1949, dl I, N° 1, p. 16-20.
- " Necrologium van de Kartuize te Sint-Martens-Lierde. In op. cit., 1957, dl IX, N° 4, p. 22-32.
- J. GILLET. La chartreuse de Mont-Dieu. Reims, 1889. In-8°, 659 p.

- M. GYSSELING. Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen. Antwerpen, 1954. In-8°, 87 p. + 2 kaarten.
- C. MONGET. La Chartreuse de Dijon. 3 dln, Montreuil, 1898-1905. In-4°.
- M. PEETERS. Het Kartuizerklooster "St Jan" te Zelen bij Diest 1329-1500. Leuven, 1958, 131 p.
- A.E. PIL. Een geschiedenis van het Kartuizerklooster Onze Lieve Vrouw van Gratie te Scheut en binnen Brussel. 1954, XVI. 353 p. (dactylografië)..
- C. SCHNEIDER. Die Kölner Kartause von ihrer Gründung bis zum Ausgang der Mittelalters. Bonn, 1932. In-8°, 110 p.
- H.J.J. SCHOLTENS. De priors van het Kartuizerklooster Nieuwlicht bij Utrecht. In Archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht. 1929, dl LIII, p. 302-357.
- " De priors van het Kartuizerklooster Monnikhuizen bij Arnhem. In op.cit.1932, dl LVI, p. 1-80.
- " Bijdrage tot de geschiedenis van het voormalige Kartuizerklooster buiten Delft. In Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom Haarlem. 1932, dl XLIX, p. 321-365.
- " De Kartuizers bij Zierikzee. op.cit., 1935, dl LIII, p. 165-223.
- " Het voormalige Kartuizerklooster te Amsterdam. In op. cit. 1937, dl LIV, p. 1-87.
- " De Kartuizers bij Kappen. In Archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht. 1938, dl LXII, p. 1-33.
- " De Kartuizers buiten 's Hertogenbosch. In Bosche Bijdragen. 1939, dl XVI, p. 3-123.
- " Het Roermondse Kartuizerkonvent in de 16e eeuw. Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg. 1940, dl LXXVI, p. 91-121.
- " De voormalige Kartuizerkloosterschier te lande. Hun bouw en inrichting. In Gildeboek. 1940, dl XXIII, p. 33-44.

- H.J.J. SCHOLTENS. De Kartuijzers bij Geertruidenberg. In Bossche Bijdragen. 1941, dl XVIII, p. 10-122.
- " Necrologie van de Kartuis bij Geertruidenberg. In Taxandria. 1942, dl XLIX, p. 305-318.
- " Het Kartuizerklooster Dal van Graciën buiten Brugge. In Handelingen van de société d'émulation van Brugge. 1940-46, dl LXXXIII, p. 133-201.
- " Iets over de aanleg van boekerijën bij de Kartuijzers. In Huldeboek Pr. Dr Bonaventura Kruitwegen. 's Gravenhage, 1949, p. 372-388.
- " De literaire nalatenschap van de Kartuijzers in de Nederlanden. In Ons Geestelijk Erf. 1951, dl XXV, p. 9-43.
- " Het Roermondse Kartuizerkonvent voorde 16e eeuw. In Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg. 1950-51, dl LXXXVI -LXXXVII, p. 187-245.
- " Necrologie van de Utrechtse Kartuijzers. In Archief voor de geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht. 1952, dl LXXI, p. 97-150.
- " Necrologie van het Kartuizerkonvent van Monnikhuizen. In op. cit., 1953, dl LXXIII, p. 90-124.
- K. STALLAERT. Glossarium van verouderde rechtstennen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen. Leiden, 1890 - 93. In-4°. 368 p.
- E.M. THOMPSON. The Carthusian Order in England. Londen, 1930. In-8°, 550 p.
- J. VAN DEN GHEYN. Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Bruxelles. Histoire des ordres religieux et des églises particulières. Dl VI, Brussel, 1906. In-8°, 778 p.
- F. VAN DEN BEMDEN. Recherches sur l'emplacement du couvent des chartreux à Royghen. In Bulletijn der maatschappij van geschied-en oudheidkunde te Gent. 1901, dl IX, p. 163-166.
- F. VAN EVEN. Louvain monumental. Leuven 1860. In- 4°, 328 p.
- G. VAN HOOREBEKE. Le nobilaire de Gand. Gent, 1838. In-8°, p. 197-204.

- O. VOLCKERS, Die Klosteranlagen der Karthäuser in Deutschland. In Zeitschrift für Bauwesen. 1921, dl LXXI, p. 35-37.
- W.H.J. WEALE, Hubert and John van Eyck. Their life and work. London, 1908. In-4°, 219 p.

Afkortingen.

A. G. C.	:	Archief Grande Chartreuse
A. K. C.	:	Archief Kartuis Calci
A. K. L.	:	Archief Kartuis Lucia
b.	:	bunder
cart.	:	cartularium
chron.	:	chronicon
cons.	:	consuetudines
dach.	:	dachwand
f.	:	folio
gen.	:	genet
gr.	:	grote
K. B. B.	:	Koninklijke Bibliotheek Brussel
pond. gr.	:	pond. gr.
R. A. G.	:	Rijksarchief Gent
r.	:	roede
schel.	:	schellingen
St. Ant.	:	Statuta Antiqua
St. Nov.	:	Statuta Nova.

-!-!-!-!-!-!-!-!-!-

INLEIDING : BRONNENSTUDIE.

Het geraadpleegd archief ligt voor het grootste gedeelte op het Rijksarchief te Gent.

- Wij kunnen dat archief met betrekking op de Kartuizers verdelen in 2 delen.

Een eerste deel dat uit enkele charters bestaat, behoort tot de kern van de archieven waaruit het Provinciaal later het Rijksarchief is samengesteld.

Een tweede deel dat uit het cartularium, de registers en het merendeel der charters bestaat, behoorde tot de archieven van het Bisdom Gent en van het St. Baafskapittel. Deze stukken werden op 30 december 1952 gedeponneerd op het Rijksarchief van Gent. Hier werden de pakken en de registers door Dr H. GYSSELING geïnventariseerd. De charters nog niet: zij werden chronologisch gerangschikt samen met degene die zich reeds bevonden in het archief.

- Het familiefonds van de Vaernewijc's kwam op 6 januari 1949 samen met al de archieven van het kasteel van Elsagen in het Rijksarchief. Dit gebeurde door bemiddeling van Ridder Xavier de Ghellinck - Vaernewijc.

In de volgende bladzijden zullen wij de verschillende geraadpleegde bronnen bespreken: t.t.z. een omschrijving geven van de uiterlijke kenmerken, de titel en inhoud, de tijd van opstel en auteur en tenslotte van de waarde.

A. Archivalische bronnen.

1. Cart. in R.A.G., N° D 1288.

Het cart. is zeer goed bewaard. Het zit in een bedrukte lederen band met een sluiting, is 0,405 lang, 0,285 breed en 0,105 hoog.

Het bevat 422 papieren folio's. Hiervan interesseerden ons slechts de folio's 1 tot 346. De volgende zijn na 1550 ingeschreven in de loop van de 2de helft van de 16e eeuw en in de 17e eeuw.

Het cart. is alfabetisch-topografisch geordend. Het is zorgvuldig geschreven door dezelfde hand in een goed leesbaar geschrift. Boven ieder afschrift werd in enkele lijnen de korte inhoud aangebracht met rode inkt. Na ieder afschrift bevindt zich een kleine nota van 1591, aangebracht door notaris Phillipus Burchgrave (ten t) als bewijs dat hij de tekst vergeloken had met het originele charter (1). Immers met de godsdiensttroebelen in het midden van de 16e eeuw moesten de Kartuizers veiligheidshalve en ook noodgedwongen - want hun gebouwen waren vernield - verhuizen binnen de stadsmuren van Gent. Dat hun archief hierbij ontredderd werd, is te begrijpen. Vandaar dat eens de rust hersteld het archief opnieuw in orde diende gesteld.

De volledige titel luidt als volgt: Slapere of te liggheere van alle den goedinghen scilicet landen, erfven, thien-
den, schoven, bosschen, renten, dese toebehorende den char-
treuse bij Ghendt, ghecolligiert, gheregistreert ende utghe-
troocken uten wettelicke ende originalen charters, chyrogra-
phien, briefven, cedullen, instrumenten ende andere auctentycque

(1) Cart., f346^v in R.A.G., N° B 1288: "Ghecollationneert bij mij Philippus de Burchgrave als notaris ende gheapprobeert bij mijn heere van Rade in Vlaenderen alle de originele charters teghens dinhoudt van desen liggheer die gheduerende den trouble bij deeryaarde ende voorsieneghe heer Jan baert prior van desen couvent met grooten arbeyt ende voorsichtigheijt bewaert zijn gheweest. Ende zijn bij mij notaris bovengenoont bevonden accorderende volghende de annotaties onder de bijzonder staende."

copien liggende int secret. Bij mij Broeder Christoffels van overheed anverdich prior vanden zelven godshuuse. Int jaer des heeren 1550 naer paeschen. Zoals de titel beschrijft werden alle stukken met betrekking op de goederen en de renten van de kartuis opgeschreven en dit in een bepaalde volgorde.

Het opstellen van dit cart. ontstond op initiatief van de prior, Christoffel van Overheet. De naam van de kopiist werd niet vermeld. Uit dit cart. werden 300 stukken nagekeken en bestudeerd. We hebben ze vergeleken met de originele oorkonden en hierbij geen noemenswaardige verschillen opgemerkt.

Voor het materieël aspect van de kartuis heeft deze bron bijna alle gegevens verstrekt. De charters en de registers bevestigden de gegevens zodat we mogen zeggen dat het cart. nauwkeurig werd opgesteld en een waardevol dokument is.

2. Charters, in R.A.G., fonds Kartuizers.

Op het R.A.G. werden in het fonds der Kartuizers 325 charters gevonden en nagekeken.

De meeste charters zijn uit perkament vervaardigd en nog in goede staat.

Op de rugzijde van ieder charter staat een grote letter die moet verwijzen naar een plaatsnaam of een ander trefwoord van een niet meer bestaande inventaris: bvb de letter O naar Oostgaver, de letter A naar amortisatie. De volgorde van die inventaris moet alfabetisch-topografisch geweest zijn. Toen het cart. in 1550 werd opgesteld, werd die orde gevolgd. Op de rugzijde van ieder charter is ook de korte inhoud weergegeven en een verwijzing naar het f. van de

ligger. Die nota is geschreven door notaris Philippus Burchgrave die in 1591 het archief van de Kartuizers op punt stelde en de originele stukken vergeleek met de afschriften. Op de beschreven zijde van ieder stuk staat ook een nummer geschreven. Die nummers verwijzen ook naar een inventaris die echter van veel jongere datum is als de voornoemde. Wanneer we die nummers op mekaar laten volgen is het duidelijk dat de chronologische orde princeert. Van die orde is afgezien wanneer 2 of meer charters rechtsreeks op mekaar betrekking hadden. Bvb. de oorkonde van de kloostervisitatie van 7 januari 1403 draagt het nummer 6 N° 2; de oorkonde van de kloostervisitatie van 5 april 1369 draagt het nummer 6 N° 3. In beide akten gaat het om het vaststellen van de termini possessionum door de visitatores een eerste maal op 5 april 1369 een tweede maal op 7 januari 1403 toen Vallis Regalis tengevolge van het Westerse Schisma onder een andere provincie ressorteerde. Ieder charter bevindt zich in een bruine onslag met vermelding van de datum ongezet in nieuwe stijl en van het archief waartoe het vroeger behoorde: archivum S. Bavonis of R.A.G. Van dit laatste waren er maar 9.

Van de 325 charters waren o.a. 40 met betrekking op materiële zaken die in het cart. niet voorkomen. Het gaat hier om de uitbetaling van een rente of cijns die beschreven was bij de koop -of verkoopakte. Daarnaast hebben 15 charters betrekking op kloostervisitaties, privileges, e.d. Uiteraard staan deze niet in het cart.

Tenslotte hebben wij 40 afschriften in het cart. niet teruggevonden onder de originele charters. Deze zijn na 1591 verdwenen.

In zijn geheel genomen is dit een interessante verzameling die ons in de mogelijkheid stelde de waarde van het cart. na te gaan, en uit de charters die in de ligger niet voorkwamen een ander aspekt van het klooster te leren kennen.

3. Charters, in R.A.G., fonds Vaernewijc.

De familie Vaernewijc heeft een voorname rol gespeeld in de kloostergeschiedenis.

Vandaar dat uit dit fonds 22 charters werden nagekeken die over de Kartuizers van Hooigen handelde. Ze werden allen in het cart. teruggevonden.

4. Register van goederen en renten van den convente der sartreusen te Ghendt, in R.A.G., N° K 9531.

Dit register beslaat 123 f., uit dun perkament vervaardigd. Het is 0,m 215 breed en 0,m 291 lang. Het geheel geeft een verwarde indruk. Verschillende f. ontbreken. Mogelijk is dat men gans de bundel genummerd had en plaats had openge laten om nadien bij te schrijven en dat men later de blanco f. uitgeknipt heeft. Zeker was het register vroeger ingebonden want in de f. zijn gaatjes aangebracht en op sommige plaatsen hangt nog een stuk touw aan.

Deze bron hebben we maar gebruikt om de gegevens uit het cart. en de charters te vergelijken en te staven.

5. Generale landtmetinge int jaar 1545, in R.A.G., N° B 1327.

Dit stuk bestaat uit 181 papieren f. en is ingebonden in een dikke perkamenten omslag. Het is 0,m295 lang en 0,m232 breed.

Slechts 157 f. zijn beschreven. Op f.1 staat de titel die niet volledig leesbaar is, daar het papier aan de kant afgesleten is en er hier en daar gaatjes in zijn.

Het geheel geeft een zeer slordige indruk omdat na 1545 in de rand bijgeschreven werd nopens wijzigingen die zich hadden voorgedaan in het bezit, en omdat verschillende teksten doorgehaald zijn. Op sommige plaatsen onderscheidde we het geschrift van notaris Philippus Burchgrave die in 1591 ook deze gegevens vergeleek met de originele charters.

Deze bron geeft ons een overzicht van de materiële toestand van het kougvent in 1545. Daar wij de toestand naar tot 1497 nagaan, gaat het niet om vergelijkingen te maken.

Wij hebben van dit stuk naar gebruik genaakt om sommige vage uitdrukkingen in de charters op te helderen.

6. Carta capituli generalis, in K.B.B., Hs II, 1959.

De charters van de generale kapitels hebben we naar kunnen nakijken in de mate dat zij in ons bereik lagen. In de K.B.B. zijn slechts de akten van de jaren 1416-26 en van 1428-42 bewaard.

Het dokument bestaat uit 178 papieren f. en is 0,222 lang en 0,146 breed. Het is een verzameling van kleine bundeltjes, soms van verschillend formaat en verschillend geschrift zelfs op 1 charter. Het is ingebonden in een lederen band met op de rugzijde de titel Cart. cap. gul. 1416.

Op f. 1 staat geschreven Cartusiae Capellae, wat betekent dat het dokument behoort heeft tot de kartuis van Herne.

Dit handschrift kwam in de K.B.B. op 21 juni 1897 door een koop bij C. VYT in Gent voor de som van 88 F.(1)

(1) VAN DEN GHEYN, Catalogue des manuscrits de la bibliothèque royale de Belgique, dl VI, Brussel, 1906, p. 162.

Deze bron leverde interessante gegevens over de orde en haar kloosters. Deze akten geven een duidelijk beeld van de tussenkons t van de Grande Chartreuse in de toestand en het leven van de verschillende kartuizen.

7. Chartae capituli generalis, in A.G.C. ns A-v N° 247a
8. en in A.K.C.

De charters die wij uit voornoemde archieven konden kennen zijn minien. Wij ontvingen schriftelijk enkele belangrijke inlichtingen nopens de generale kapittels van sommige jaren.

B. Litteraire bron.

Miscellanea historiae Carthusiensis, in K.B.B., 4.051-68 (3.856).

Dit dokument bestaat uit 281 papieren f. Het is 0,m218 lang, 0,n 16 breed en is ingebonden. Op het titelblad staat geschreven Miscellanea opera P. DE WAL en op f. 1 Per-tinet ad Cartusian. De auteur Petrus de Wal stelde in de 17e eeuw dit kompilatiewerk op. Wat hij schreef over de kartuis van Rooigem onder de titel Fundatio domus Gandenis(1) heeft hij volledig overgenomen van Pieter van Heysene van Axel. Deze auteur was een monnik van Rooigem waar hij in 1478 onder het prioraat van Lodewijk Pottier binnen getreden was. In de jaren 1492-1500 maakte hij de kroniek van zijn klooster. Pieter van Axel steunde ij zijn opstel opgeschreven dokumen-ten (2) en op mondelinge getuigenissen (3). In de loop van zijn verhaal haalt hij het dikwijls aan. Wanneer hij over een monnik

(1) Miscellanea historiae Carthusiensis, K.B.D., N° 4.051-68. (3.856) f. 124-135.

(2) Chron., f. 124^v, in K.B.D., N° 4.051-68 "...in quadam vero antiqua charta...ut patet in charta...".

(3) Chron., f. 125^v, in K.B.D., N° 4.051-68 "...ex quibusdam litteris...".

of een feit geen precieze gegevens kon geven zegt hij dat hij geen inlichtingen daarover kon vinden.

Bij voorbeeld kon hij niets te weten komen over de incorporatie van Vallis Regalis: nihil certius de incorporatione istius donus invenire potui (1), schreef hij eenvoudig. Deze uitspraak hebben wij later bijna volledig moeten aannemen. Pieter van Axel gaf in zijn kroniek eerst enkele gegevens over de stichting. In de 2de plaats gaf hij biografische bijzonderheden over de bevoners van de kartuis, behandeld in de volgorde dat ze binnentraden. Ertussen gaf hij de voornaamste gebeurtenissen in de Orde vooral gedurende het Westerse Schisma. In de 3de plaats gaf hij een namenlijst van de bevoners en tenslotte gaf hij over de weldoeners enkele gegevens: naam-stand en schenkingen.

Het is gebleken dat de biografische inlichtingen juist zijn: wij hebben de data die hij bij voorbeeld gaf van de prioraten steeds kunnen nagaan in de charters.

Zijn gegevens zijn beperkt. Dank zij dit werk hebben wij toch enkele interessante inlichtingen van de monniken te Rooigen. Zijn lofprijzingen aan het adres van sommige monniken waren wat overdreven. De aanhalingen van mirakelen en wonderen waren nog echt middeleeuws.

(1) Chron., f. 124^p, in K.B.B., N° 4.051-68.

HOOFDSTUK I. DE STICHTING VAN DE KARTUIS VAN ROOIGEM -

1328 tot 1350.

De stichting van een kartuis ging niet in eerste instantie uit van de Orde zelf. Het initiatief kwam van een bewonderaar van de Kartuiers, gewoonlijk een vorst, een kapittel, een rijke grondbezitter of een stadsbestuur. Deze trad op als weldoener door het schenken van grond of door het ontlasten van grond, voor de nieuwe nederzetting.

Zo toonde het Franse koningshuis steeds veel belangstelling voor de Kartuizerorde. Vermelden wij de tussenkomst van de koning in het geschil van de kartuis van Mont-Dieu in het graafschap Methel, met Lodewijk van Nevers. De graaf wijzigde zijn houding en nam het klooster onder zijn bescherming (1).

De graven van Vlaanderen en later de hertogen van Boergondië traden steeds welwillend op tegenover de Kartuiers. Zij namen de rol van beschermheren op zich en verlichtten vaak de lasten door het opheffen van belastingen.

Ook edelen en geestelijken hadden grote belangstelling voor de Orde. Zo werd het klooster van O.L. Vrouw Kapelle in Herne bij Edingen gesticht door Walterus heer van Edingen. In zijn testament had hij zijn wil geuit dat een kartuis moest opgetrokken worden rond de kapel van O.L. Vrouw. Om dit mogelijk te maken stond hij al zijn goederen af aan het toekomstig konvent (2).

De stichter van het Brugse huis, Vallis Gratie was een priester, Jan van Kouckelaere: in 1318 schonk hij het

(1) J. GILLET, La Chartreuse de Mont-Dieu, Reims, 1889, p. 205-216.

(2) Chronique de la Chapelle à Hérimnes-lez-Enghien, éd. E. LAMALLE, in op. cit., p. 1-2.

het terrein, Coolstik genaamd in de parochie van St Kruis te Brugge. In de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse werd hij tweemaal bedacht, in 1334 en in 1335 (1).

Wanneer wij de kronieken lezen van de verschillende kartuizen wordt het duidelijk dat de belangstelling voor de Orde in dezelfde milieu's ligt. Van de kant van de Orde begon nu de verwezenlijking van een nieuwe nederzetting door aanwijzing van een rector die enkele nonniken en broeders meebracht en ter plaatse aan het werk ging, regelingen trof, met de weldoeners in contact trad en de giften aannam en met de bouw begon. Deze rector werd aangesteld door het generaal kapittel dat ieder jaar gehouden werd in de Grande Chartreuse. Die rector was in vele gevallen afkomstig ; van een klooster uit de Ordeprovincie. De Kartuizerkloosters waren immers ondergebracht in verschillende provincies ten einde een betere en gemakkelijker controle te kunnen uitoefenen.

Het kon gebeuren dat al die voorbereidingen zo veel tijd in beslag namen ofwel heel langzaam vorderden dat het generaal kapittel een rector uit zijn ambt onthief en hem door een andere liet vervangen. Zo is het voorbeeld gekend van de kartuis bij 's Hertogenbosch. Het generaal kapittel benoemde in 1454 Dionysius de Kartuiser als rector, in 1469 trad een tweede rector op en in 1470 een derde (2).

Kortom een rector werd benoemd om zich de eerste jaren bezig te houden met de bouw van het klooster en de kloosterorganisatie te regelen.

-
- (1) H. J. J. SCHOLTENS, Het Kartuizerklooster dal van Graciën buiten Brugge, in, Handelingen van de société d'Emulation van Brugge, 1940-46, dl LXXXIII, p. 134-1345.
- (2) H. J. J. SCHOLTENS, De Kartuisers buiten 's Hertogenbosch, in, Bosche Bijdragen, 1939, dl XVI, p. 51-61.

Vooraleer nu een klooster juridisch kon aangehecht worden bij de Grande Chartreuse moesten vele voorwaarden vervuld zijn. Deze inlijving werd beslist op het generaal kapittel: de carta inzake een incorporatie hield ongeveer de bewoordingen in als in 1436 gebruikt voor de nieuwe nederzetting van Zierikzee: Domum novae plantationis in Zelandia prope Ziericzee ordini nostro incorporamus in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen, quam domum vocari volumus domum Montis Sion. Et D. Antonium ibidem rectorem absolventes praeficimus in priorem domus praedictae (1).

Vooraleer het zo ver kvan moesten de nodige gebouwen opgetrokken zijn die een kartuizersgemeenschap vereist: de cellen en de gemeenschappelijke vertrekken. Deze eisen zijn nauwkeurig bepaald in de Consuetudines. Er moesten 13 monniken zijn en 16 conversen en iedere monnik moest over een cel beschikken die dotata et fundata was. Ware de gebouwen nog niet klaar dan moest men de nodige zekerheid hebben dat zij opgetrokken zouden worden. Nauwkeurig wordt er in de Consuetudines bepaald wat er in iedere cel aanwezig moest zijn (2).

Naast deze regelingen van materiële aard en de aanwezigheid van het vereiste aantal monniken, moesten nog juridische regelingen getroffen worden, met het bisdom, met het plaatselijk kapittel, met andere kloosters of met stadsbestuur.

Wanneer al die eisen vervuld waren, kon de Grande Chartreuse ervoor instaan dat het klooster in staat was te leven volgens haar voorschriften.

 (1) H. J. J. SCHOLTENS, De Kartuizers bij Zierikzee, in, Bijdragen bisdom Haarlem, 1935, dl LIII, p. 178.
 (2) Cons., cap. XXVIII.

In dit eerste hoofdstuk zullen wij de volgende punten behandelen:

1. de stichter
2. het tijdstip
3. de juridische regelingen
4. de eerste weldoeners.

§ 1. de Stichter.

De Kartuizerhistorici geven Symon Willebaert kanunnik aan het St Donaas kapittel te Brugge, als stichter aan (1).

In de kroniek neemt hij inderdaad de eerste plaats in, in de rij van de weldoeners van het klooster: hij kocht grond in Akkergeren om er een klooster te laten oprichten. Ook al wordt hij er niet formeel als stichter vernoemd, wijzen de schenkingen van 4 bunders grond en van andere goederen er op (2).

Deze uitspraak zullen wij niet volledig kunnen aanvaarden. Graaf Lodewijk van Nevers was immers de eerste die over de oprichting van een kartuis sprak. Op 3 maart 1328 ontlastte hij 4 b. grond gelegen hors des fortrestes de no ville de Gans ons au lieu Royeghem deles le Riviere de le lis pardevers tronchiennes (3). Zijn bedoeling was er een klooster

(1) C. LE COUTEULX, op. cit., dl V. p. 228.

(2) Chron., fol. 135^r Primum locum tenet magister Symon Willebaert canonicus S. Donatiani Brugensis. Is enim de suo proprio emit et contulit nobis terram ubi monasterium nostrum constructum est et terram adiacentem (continentem quatuor bonaria).

(3) Cart., f. 1^r, in R.A.G., N° B 1288.

en een woonst voor de Kartuizers te maken. Er werd hier echter over geen schenking van grond gesproken, enkel over het vrij maken van renten en diensten van een stuk grond.

We zullen nu nagaan in welke mate, Symon Willebaert en de graaf betrokken zijn geweest bij de stichting.

Over de persoon van Symon Willebaert zijn we schaars ingelicht. Een eerste maal werd hij vermeld in 1316: de 10 februari kocht hij van zijn broer Jan Willebaert aldat hij hadde ofte hebben mochte an tgoet teckerghen ende ande meerschen ende anderen gronde den vorseide nootkin aenclevendo (1).

In een grafschrift komend uit de Kartuizerkerk te Rooigem en uitgegeven door ST. GENOIS staat Simon erat natus Withard Slusae curatus, fundavit Cartusienses (2). Aan die inskriptie kunnen we echter weinig belang hechten: de naam Withard zijn we nergens tegengekomen. Symon Willebaert stichtte in 1329 wel een kapellanij in de O.L. Vrouwekerk te Sluis in het bisdom Doornik (3) en kon dus onmogelijk in 1321 gestorven zijn zoals ST. GENOIS uitgeeft. Het gaat hier om een verwarring in de naam en in het jaartal.

Symon Willebaert schonk de 17 augustus 1328 aan de prior en aan het konvent van de Kartuizers van Gent, grond gelegen in Akkergem: dit is dezelfde grond die hij twaalf jaar vroeger kocht van zijn broer. In de schenkingsoorkonde wordt niet gezegd of hij die gifte deed met de intentie van een nieuwe stichting.

(1) Cart. f. CXXIX^r, in R.A.G., N° B 1288.

(2) Epitaphes anciennes au couvent des chartreux, in, Messenger des sciences historiques de Belgique, 1839, p. 152.

(3) Cart., f. LXXXII, in R.A.G. N° B 1288:
 "...quandam capelliam desviendam perpetuo in ecclesia parochiali beate marie in Sluis dornacensi diocesi... fundari de bonis suis dotari...".

an. 1316

...an tgoet teckerghen dat bin-
nen den mueren es ende an de
mersch die daer leghet upde
leye tusschen biden vorseide
de ende eckerghen der kercken
ende an een cleene stickelkin
mersch dat teghet oec bij den
vorseide goede banderseide der
leyen

an. 1328 (1)

thof te eckerghen metten kalk-
hovene met allen den ghela-
ghen diere toebehoeren ende
een stic mersch liggende b-
den vorseide hove streckende
totter kercken te eckerghen
ende een oleen stickelkin
mersch liggende an thende
vander vesten te eckerghen
streckende tot inde leye

Het gaat hier dus duidelijk om hetzelfde goed te Akkerghen met al zijn toebehoorten, om een weide hieraan grenzend en aan de parochiekerk en om een kleine weide aan 't einde van de vesten die paalt aan de Leie.

Hoe groot deze goederen waren, is niet uit te maken. In de kroniek identificeerde men die met de vier bunders grond die de graaf had ontlast en die gelegen was in Rooigem naast de Leie.

Dit is niet volledig juist! Symon Willebaert deed een aanzienlijke schenking van grond waaronder een kalkhoven die bij gebruik een rechtsreeks inkomen kon bezorgen. Samen met de weiden die hij schonk kon het wel 4 b. bedragen hebben maar het was niet logisch dat de graaf bijna 6 maanden voordat Willebaert zijn schenking deed, die zelfde grond zou ontlasten. Het hof te Akkerghen werd inners in 1445 in cijns uitgegeven (2) en in 1483 werd dat goed met kalkhoven en gebouwen verkocht (3). Het gebouwencomplex van de Katruizers

(1) Charter van 17 augustus 1328 in Cart., f. CC^v, in R.A.G., N° B 1288.

(2) zie verder p. 81

(3) zie verder p. 96

kon dus onmogelijk op Willebaert's grond opgetrokken zijn, tenzij dat er na 1483 een nieuw kompleks werd gebouwd: dit is echter niet het geval geweest. Het klooster is dus gebouwd geworden op de 4 b ontlaste grond en de schenking van Symon Willebaert heeft van in den beginne een inkomen verschaft!

Waarom hadden beiden een speciale belangstelling voor de Kartuziers?

We hebben hierboven reeds gezegd dat het in de lijn van de traditie van het Franse koningshuis lag, Kartuziers te doteren. Ook hierinvolgde de graaf de Franse koning, die inners tot Frankrijk gericht werd door zijn opvoeding, zijn huwelijk, zijn feodale plicht, zijn sympathie en zijn erkenning tegenover zijn suzerain. Hij was tevens de beschermheer van Vallis Gratie(1). Het lag in de aard van Symon Willebaert behoeftigen ter hulp te komen: in zijn testament gaf hij zijn verlangens te kennen zijn bezittingen uit te delen aan de armen, geestelijke instellingen en aan de Kartuziers (2).

In 1329 liet hij tevens een kapellanij stichten X en doteren in de parochiekerk van de H. Maria in Sluis. In 1331 stichtte hij een kapellanij in de O.L.Vrouwkerk te Brugge (3). Symon Willebaert kende de Kartuzierorde zeker door geschriften, door het sukses en de grote aangroei die de Orde in de 14e eeuw oogstte. Het is mogelijk dat hij contact had met de Kartuziers van Brugge die zich in 1318 daar vestigden. Die nieuwe nederzetting moest de toestemming krijgen van de parochie. De St Kruis parochie nu stond onder de jurisdictie van het St Donaaskapittel. Vandaar dat de Kartuziers

(1) C. LE COUTEULX, op. cit., dl V, p. 115.

(2) Charter van 3 december 1328 in Cart., f. CC^r, in R.A.G., N° B 1288: "...quod ipse voluit quod omnia bona distribuentur pauperibus et piis locis et fratribus et loco ordinis cartusiensis iuxta Gandavum".

(3) J. GAILLIARD, Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre occidentale avec des données historiques et généalogiques, dl I, Brugge, 1861, p. 6.

zich tot dit kollege moesten wenden om zich te verzekeren van de vereiste medewerking bij de uitwerking van hun plannen. Het kapittel stende erin toe dat de monniken zich daar vestigden en dat zij er de vereiste gebouwen oprichtten (1). Symon Willebaert als kanunnik van dit kapittel kon dus wel persoonlijk het verlangen van de monniken vernomen hebben om in andere steden kartuizen te zien oprijzen.

De grond van Willebaert voldeed qua ligging aan het eenzaamheidsideaal dat de Kartuziers nastreefden. Het zandachtig laagplateau van Akkergen was geheel omgeven door de Leie en door weiden en lag ten Westen van de berg Blandinium, de hoogste bergkam uit de streek waar Schelde en Leie elkaar ontmoeten. Het westelijk uiteinde van Akkergen droeg toen de naam 't ende van de werelt (2).

Wij kunnen besluiten dat Lodewijk van Nevers en Symon Willebaert beiden hun aandeel hebben gehad bij de stichting van Vallis Regalis.

De graaf die ook beschermheer was van de kartuis Vallis Gratie te Brugge had daar evengoed als Symon Willebaert de wens vernomen van de Kartuiers. Beiden mogen wij ze de naam van stichter geven. Door zijn handelwijze volgde de graaf de traditie van zijn familie en had hij tevens het zieleheil van zijn voorgangers en nakomelingen voor ogen.

Symon Willebaert schonk zijn goed in Akkergen in puurer aelmoesene aan het nieuwe klooster, daad die hij tegenover andere geestelijke instellingen nog herhaalde.

-
- (1) H. J. J. SCHOLTENS, Kartuizerklooster dal van Gracien buiten Brugge, in, Handelingen van société d'Emulation van Brugge, 1940-46, dl. LXXXIII, p. 135.
- (2) M. GYSSELING, Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen, Antwerpen, 1954, p. 8-9.

§ 2. het tijdstip.

Op het tijdstip aan te geven waarop het klooster tot stand kwam, dienen verschillende vragen beantwoord te worden: 1/ wanneer ontstond het plan om in Rooigen een kartuis op te richten? 2/ wanneer kwam het tot vervezenlijking? 3/ wanneer vestigden de eerste Kartuizers zich te Rooigen? en 4/ wanneer werd het klooster officieel bij de Orde ingelijfd of gëincorporeerd?

Zoals we hierboven zagen was er wel een verbaad tussen de kartuis buiten Brugge en het tot stand komen van een nederzetting in Gent. Robrecht van Bethune en later Lodewijk van Nevers waren de grote beschermheren van Vallis Gratie. De graaf betoonde ook interesse voor een nieuw klooster in Gent evenals Synon Willebaert. Plannen ontstonden en besprekingen werden gevoerd; als terminus postquem nemen de 1316 jaar waarin Willebaert grond kocht van zijn broer, als terminus antequam 1328. C. BOHIC gewaagt van 1320 (1). Wij mogen niet geen zekerheid zeggen dat toen reeds plannen rijpten. Het is echter wel mogelijk dat van toen uit Brugge een rector werd aangesteld die met enkele monniken de toestand ter plaatse moest onderzoeken, maatregelen moest nemen en besprekingen voeren met de parochiepriester van Akkerghem en met de abt van St. Baafs ten einde de toestemming te krijgen om er een kartuis op te richten.

Michel Coelian werd belast met die functie: hij was een Bruggeling en een van de eerste professen van het Brugse huis. In die tijd schonk hij aan het klooster van Gent

(1) op.cit., dl III, 1922, p. 70.

W) verschillende renten die bezet waren op goederen in Brugge(1).

Wanneer kwam het klooster tot vervezenlijking? De eerste konkrete getuigenis was de amortisatiebrief van Lodewijk van Nevers waarin ongeveer 4 bunders grond werden vrijgemaakt van allerlei lasten om er een Kartuizerkonvent op te richten. Nog hetzelfde jaar, 1328 werd een overeenkomst gesloten tussen de Kartuizers en de parochiepriesters van St. Michiels en Akkergeren aangaande de oprichting van de nodige gebouwen en het verzorgen van de goddelijke diensten(2); dit akkoord en het optreden van de prior Michel Coolian en twee nonniken wees reeds op een zekere organisatie. Het volgend jaar in 1329 werd er onderhandeld met de abt van St Baafs omdat die het patronaatsrecht had in de parochie van Akkergeren (3): hierbij traden dezelfde prior en twee nonniken op. Hetzelfde jaar werd ook hun kerk ingewijd die kort ervoor werd gebouwd(4).

-
- (1) Charter van 2 maart 1337 in R.A.G., fonds Kartuizers: "...de renten int westvrie binder prochie vander moere binder prochie vanden zande wevelke ons toe zin comen van wilen Michel Calians..."
 - (2) Charter van 11 november 1328 in Cart., f.XCVIII^r in R.A.G., N° B 1288: "...presbyteri curati ecclesiarum sancti Michaelis Gandensis et de eckerghen...dilectis nostris religiosi viris carthusiensis ordinis concessimus ecclesiam, claustrum, domos et alia quecumque ad habitandum et deo serviendum..."
 - (3) Charter van 3 december 1329, in Cart., f.XCVII, in R.A.G. N° B 1288: "abbas monasterii sancti Bavonis gandensis...ad honorem sacri ordinis carthusiensis concedimus ut ecclesiam, claustrum... ad habitandum et Deo serviendum...in signum recognitionis.
 - (4) Charter van 14 december 1329, in Cart., f. XCVIII, in R.A.G., N° B 1288: "ecclesiam seu capellam quam religiosi viri prior et conventus Vallis Regalis...infra eorum clausuram vuper construi...dedicare."

Wanneer in 1328 de prior en twee monniken optraden om te onderhandelen over de regeling van de goddelijke diensten betekende dit toch dat er een klooster opgericht was dat bewoond was en waar het normale kartuizerleven georganiseerd was. De abt van St Baafs gaf in 1329 aan de monniken de toelating zich te vestigen in Akkergeren in loco iam pro ipsius incepto. Dat deze uitdrukking op een vroeger bestaand klooster zou wijzen is heel twijfelachtig. Inners geen enkel gegeven laat ook naar iets in die aard vermoeden.

Van 1328 mogen wij dus spreken van een klooster-gemeenschap van Kartuziers gevestigd te Rooigen.

Wanneer de eerste monniken toekwamen is niet uit te maken. Uit die eerste jaren zijn ons enkel de prior Michel Coelian gekend en de namen van twee monniken: Robertus de Hamme et Petrus dictus Coelwey. Michel Coelian profes van Vallis Gratie werd als rector in Gent aangesteld waar hij reeds in 1328 als prior vernoemd werd. Voor zijn intrede in de Orde was hij pastoor in de parochie van Zande (1).

Op de vraag wanneer het klooster geïncorporeerd werd is niet met zekerheid te antwoorden. Door de kroniekschrijver werd 1328 als inkorporatiejaar aangehaald nochtans werd er aan toegevoegd nihil certius de incorporatione istius domus invenire potui (2). De auteur heeft de inkorporatieoorkonde niet kunnen raadplegen. Het is ook mogelijk dat er nooit een bestaan heeft: het was inners niet noodzakelijk dat er een officiële akte opgesteld werd bij elke nieuwe nederzetting.

(1) Chron., f. 124^v in K.B.B. N° 4.051-68 (3856), "...ita esse patet ex monumentis istius domus (vallis gratie) ante ingressum ordinis fuisse curatus in Zande".

(2) Caron., f. 124^r in K.B.B., N° 4.051-68 (3856).

In 1328 was er toch een prior in Vallis Regalis: in de schriftelijke bevestiging van de overeenkomst tussen de nieuwe nederzetting en de parochiegeestelijkheid van St Michiels en Akkergeren en in de schenkingsakte van Symon Willebaert spreekt men respectievelijk van prior et monachi dicti ordinis couventus en den prior ende den den convente vanden Chartreusen van Ghendt(1).

Normaal noemde men degene die het Kartuizerkonvent bestuurde voor het geïncorporeerd was, een rector. Vallis Regalis kon in 1328 nog niet aangehecht zijn bij de Grande Chartreuse vernits het generaal kapittel in 1332 zelfs de inkorporatie niet kon toestaan. Als reden werd aangehaald dat de nodige gebouwen er nog niet waren en de inkomsten nog te gering waren(2).

Toch noemt Michel Coelian zich in 1328 prior en moet daarvoor de toelating gehad hebben van de Grande Chartreuse. De rector en de monniken die in Kooigen gevestigd werden, verlangden opgenomen te worden in de Orde van de H. Bruno en hadden zich reeds herhaalde malen gewend naar de Grande Chartreuse: de nieuwe nederzetting kreeg spoedig haar naam en de bestuurder noemde zich prior; voor de officiële bevestiging diende nog gewacht.

Wanneer werd het klooster geïncorporeerd? Vernits we over geen inkorporatieoorkonde beschikken en over geen konkrete gegevens in dit verband is het juiste jaartal niet aan te geven.

-
- (1) Charter van 11 november 1328 in Cart., f. XCVIII^r en charter van 17 augustus 1328 in Cart., f. CCV in R.A.G., N° B 1288.
- (2) Charta capituli generalis, in A.G.C., nr. A.V N° 247 a: "Donus regalis (sic) juxta Gandavum ad huc ordini non incorporatur donec melius edificata fuerit et dotata".

Een schrijven van de Grande Chartreuse in 1336 beweest dat het huis opgenomen was en zich te schikken had naar de verordeningen van de generale kapittels. Immers een tuchtmaatregel werd uitgevaardigd, de verkiezing van de prior werd geannuleerd, de monniken kregen een boete en er zou een nieuwe verkiezing gehouden worden (1). Dit is een duidelijke aanwijzing dat het klooster toen geïncorpoereerd was.

Het meest aanneembare inkorporatiejaar is 1334 jaar waarin Willem van Vernerwije prior werd. Te dier gelegenheid werd aan de schepenen van Gent een maaltijd aangeboden in het gastenverblijf (2).

-:-:-:-:-

-
- (1) Charta capituli generalis, in A.G.C., in A - v, N° 247 a: " priori Vallis Regalis prope Gandavum propterea quod monachi dicta domus suae tempore electionis suae erant fugitivi quia iverant extra domum ninis longe; propter quod eas fugitivos fuisse declaramus et vocibus oarnisse et reconcilianus eos orlini et alios qui tunc erant in dicta domo et reddinus eis voces suas et postquam sibi providerint de pastore per electionem canonicam tribus diebus faciant abstinentias ab ordine institutas et septem in capitulo recipiant disciplinas."
- (2) J. VUYLSTEKE, Gentse stads-en baljuw rekeningen 1280-1336, Gent, 1900, p. 891.

3. de juridische regelingen.

De verwezenlijking van een kartuis was niet bereikt met plannen en giften; de nieuwe oprichting moest goedgekeurd worden door het stadsbestuur, door de parochie, door sommige andere geestelijke instellingen en tenslotte door de Orde zelf. Tegenover het stadsbestuur was alles geregeld: de Kartuizers mochten de vier bunders grond te Rooigem bebouwen en bewonen en helemaal geamortiseerd, waren ze vrij van iedere grondbelasting of rente. Deze inkomsten werden dus rechtstreeks onttrokken aan het economisch beheer van de stad: zij gingen over in de dode hand. Dergelijke stichtingen werden door de stedelijke administratie niet steeds graag gezien. Onder de boergondische hertogen werden hiertegen maatregelen getroffen (1).

In de tweede plaats dienden regelingen getroffen te worden van kanoniek recht t.w. met de bisschop van Doornik en met de abt van St. Baafs. Er werd eerst een overeenkomst afgesloten met de parochiepriesters van St-Michiels en Akkergem. Akkergem was een der oudste en aanvaankelijk de grootste van al de parochies van Gent; ze omvatte verschillende wijken: zo was de kerk St.Michiels in 1105 maar een kapel van de parochie van Akkergem. (2). De Kartuizers kregen de toelating een kerk, een kloosterpand en huisjes met alle noodwendige bijhorigheden op te trekken, maar dit onder bepaalde voorwaarden. Van alle offergaven in hun kerk en bij de altaren

 (1) Dergelijke organisaties werden niet steeds graag gezien door de stedelijke administratie. Filip de Stoute wou hieraan reeds verhelpen door de goederen in de dode hand te onderwerpen aan een belasting. Dit bracht niet de voorziene oplossing. Cf. E.DE MOREAU, La législation des ducs de Bourgogne sur l'accroissement des biens ecclésiastiques étudiés spécialement en Belgique, in, R.H.E., 1946, dl LXIII, p. 44-65.

(2) M. COOLS, Parochieboek van Akkergem, Gent, 1882, p. 5-8.
 M. GYSSELING, op. cit., p. 30.

aangeboden, van het offer op goede vrijdag, van de opbrengst bij de eerste nissen en van de rechten bij de begrafnissen die in hun kerk plaats hadden, moesten ze telkens een vierde afdragen aan de parochiegeestelijken tenzij deze op een andere wijze geldelijk werden vergoed (1). Een schrijven van de bisschop van Doornik op 15 december 1329 bevestigde deze beslissing (2).

Een tweede overeenkomst was die met de abt van St. Baafs. De abt was in het bezit van het patronaatsrecht in Akkergeren: in die functie moest hij erkend worden en zijn toestemming diende gevraagd wanneer een kloostergemeenschap zich daar kvan vestigen. De 3 december 1329 erkenden de Kartuziers hem als dusdanig. De abt stonde erin toe dat de monniken in Rooigen een nieuw klooster oprichtten. Ze mochten er de kerk, de kloosterpand, de cellen met alle noodwendige bijhorigheden bouwen en de goddelijke eredienst vaarnemen. Daarvoor verplichtten de Kartuziers zich jaarlijks tegenwoordig te zijn of zich te laten vertegenwoordigen in St. Baafs op Sakramentsdag en op St Baafsdag, telkens onder de hoognis en daarbij het offertorium aan de abt als offergave aan te bieden een gouden geldstuk van 8 schel. par, 1 kaars met 1 den. par. Verder moesten ze telkens met Kerstmis 12 schel. afbetalen als tiendenvergoeding voor de vier bunders waar toen reeds de

- (1) Charter van 11 november 1328 in Cart., f. XCVIII^r, in R.A.G. N° B 1288: "...concessimus ecclesiam, claustrum, domos et alia quaecumque ad habitandum et deo serviendum sibi et suis fuerint opportuna...fundant, construant...de omnibus oblationibus quas fideles undecumque veniant infra coram ecclesiam in missis facient ad coram altare et de omnibus oblationibus que in sancta die veneris dominice passionis ab initio divini officii...ibi fient. Ac de oblationibus prime misse novorum sacerdotum, necnon de omnibus funeralibus... quartam partem nobis dare..."
- (2) Cart., f. XCVIII^v, in R.A.G., N° B 1288: "...laudamus, approbamus ac aucte ordinaria confirmamus..."

opbouw van het klooster aan de gang was. Ook stelden de nonnen zich akkoord om zonder voorweten van de abt nog grond aan te kopen ter plaatse (1).

Deze overeenkomst werd tevens goedgekeurd door de bisschop op 14 december 1329 (2).

Het bisdom Doornik en de abdij van St. Baafs gingen bijgevolg volledig akkoord met de nieuwe kartuis. Bovendien enkele verplichtingen werd aan het klooster de mogelijkheid gegeven zich vrij te vestigen volgens de regel van de Orde. In derde instantie moest de Grande Chartreuse haar goedkeuring nog verlenen. En dit gebeurde vernoedelijk, zoals hierboven gezegd, in 1334. Eigenaardig was het dat er geen wijziging voorkwam in de titulatuur: de benaming Vallis Regalis bestond reeds in 1328 evenals de titel van prior; ook de nonniek werden Kartuizers genoemd.

(1) Cart., f. XLVII, in R.A.G., N° B 1288: "... concessimus ecclesiam, claustrum, domos et alia quecumque ad habitandum pro se et suis ac Deo serviendum fundant (construanti) ... quod dicto religiosi; annis singulis in futurum in glorioso festo summi magnifici ac preciosissimi; Jhesu Christi; Corporis et sanguinis sacramenti; nec non in festo sancti bavonis in capite octobres videlicet in dictorum festorum quolibet in signum recognitionis nostri patronatus in quo dicta eorum ecclesia fundabitur, unam naelgian auream, octo solidos parisis... cum una candela et denario pas in nostra dicti sancti bavonis ecclesia ad offertore ante missa... et pro etiam annis singulis in futurum duodecim solidos parisis ad natale domini pro redemptione decimarum terre videlicet quatuor bonarium... Et quod ipsi religioso terram aliquam in patronatu nostro emere vel aliquomodo acquirere non debeant neque possunt de cetera absque absque nostra licentia speciali".

(2) Cart., f. XCVII, in R.A.G., N° B 1288: "... laudamus, approbamus..."

§ 4. de eerste weldoeners.

Veel schenkingen zijn het beginnend konvent niet te beurt gevallen.

Maast Synon Willebaert en de graaf zijn weinig weldoeners opgetreden. Het duurde enkele jaren vooraleer het klooster giften in ontvangst kon nemen. Hierdoor is het dan ook gedeeltelijk te verklaren dat de inkomsten in 1332 nog niet konden voldoen om een kartuizerloven mogelijk te maken. Het generaal kapittel kon de verantwoordelijkheid op zich niet nemen om Vallis Regalis in de Orde op te nemen. Vandaar het uitstel van de inkorporatie.

Een interessante aanwinst voor het konvent was het in cijns nemen van 1 b weide gelegen tussen het klooster en de kerk van St. Michiels: een jaarlijkse cijns van 50 schel. par. diende hiervoor betaald te worden (1). De eerste voornane schenking kwam in 1331 van hughe vander most en zijn echtgenote kerstine en bestond uit een erfelijke rente van 8 pond. par. jaarlijks te heffen op grond in Destelbergen (2). Voor hun beider jaargetijde stelden zij een rente van 20 schel. par. in en lieten ook het plaveisel en de koorstoelen van de nonnikken voor hun rekening uitvoeren (3). Hun zoon, kanunnik aan het kapittel van St. Pharaïlde in Gent bedacht eveneens het klooster met schenkingen.

-
- (1) Charter van 14 juni 1329, in Cart., f. C^v in R.A.G., N° B 1288: "...presbiteri curati ecclesie sancti Michaelis Gandensis recognoverunt se dedisse ad censam perpetuam religiosi viri priori et conventui monasterii vallis regalis dimidium bonarum prati ad dictam ecclesiam jacentum juxta monasterium religiosorum vironum trīginta solidis parisis...quodquidem dimidium bonarum prati ad censam pro visinti solidis".
- (2) Cart., f. LXXI^v, in R.A.G., N° 1288: "hughe vander most gaf in pure aelmoesenen biden couvente van joufrouw kerstine zijne wijve den chaertreusen bi ghend 8 pond. par. crveliker renten ghelegghen in de prochie van desselberghe".
- (3) Chron., f. 135^v, in K.B.B., N° 4.051-68: "...et pro aniversario 20 sc. par et fecerunt pavementum et sedes christi monachorum."

In 1331 kocht meester Jan van Hulst een erfelijke rente van 3 pond par van de Heilige Geest meesters van St Niklaaskerk. Na zijn dood werden die aan verschillende geestelijke instellingen uitgedeeld. De Kartuizers van Gent kregen hiervan 20 schel. par. op voorwaarde dat zij voor hen een jaargetijde instelden(1).

Gheraerdt de Splierere van Aalst schonk hen verschillende erfelijke renten bezet op huizen in Aalst en op grond in Nieuwerkerken. De datum van die schenking is niet gekend. Dit bezorgde hen een jaarlijks inkomen van 58 gr. 18 den. par (2). In 1336 schonk Synon, Heer van Miralxele een rente van 10 pond. par., bezet op goederen in Axel(3). Belangstelling vond de Orde ook bij de parochiegeestelijken van de stad Gent: Jan van Zwijnaerde kapelaan van St Jan in Gent bedacht in zijn testament de Kartuizers. In 1341 bevestigde een schepenbrief die schenking die bestond uit verschillende renten jaarlijks te heffen op goederen in Gent samen pond 2 schel., 2 den. par. en 5 kapoenen (4).

-
- (1) Cart., f. CLXXXII^v, in R.A.G. N° B 1288: "Kenlic dat meester Jan van hulst heeft gecocht 3 pond par tsiaers....20 sc. sullen ontfaen de saertreusen ende te hare stede moetsi dan doen oec sijn jaerghetijde."
- (2) Cart., f. XXII, XXIII, in R.A.G., N° B 1288: "...lii gr. up twee huusen inde langhezoudtstraat taelst 4 gr up een huus en erve te Zeeborghen brugghen taelst XVIII den gr up een huus ende erve inde Zoudtstraete poorte taelst 2 sc. gr up 5 dash in Niewerkerke".
- (3) Charter van 1 mei 1336, in R.A.G., fonds Kartuizers: "herre Symoene van Miralxele gheeft in solnossine den convente vandensartroysen bi Ghendt 10 pond par tsiaers ervelike renten beset up lant inde prochie van Axele".
- (4) Cart., f. CLXXI^r, in R.A.G., N° B 1288: "Jhan van Zwijnaerde hevet ghegheven inden name van testamente naer sijn lijf te heffen den saertreusen bij Ghend de sonne van renten 15 pond 2 sc. 2 den par 5 kappoenen".

Van jonkvrouw Kateline van Roeselare viel hen een rente van 6 pond par te beurt, bezet op een huis in Waarschoot; in 1341 werd die rente bezet op een goed in Gent: daar de grond in Gent een grotere waarde had moesten de nonniken haar 14 schel. gr. torn. betalen (1). In 1343 treffen we die zelfde Kateline van Roeselare in een akte aan als kloosterzuster te Petegen (2): de Kartuziers moesten haar een lijfrente van 5 schel. gr. uit betalen op een meers in Destelbergen(3).

De abt van St Pieters gaf in deze gemeente aan de Kartuziers 7 b land tegen een jaarlijkse vergoeding van 14 schel. 10 den. par. (4).

In 1344 deed Segher van Curtrijcke nog afstand van een cijns van 18 pond par.(5).

-
- (1) Cart., f. CLXXXIII^r, in R.A.G., N° B 1288: "Joncvrouw kateline van Rooselaer heeft ghegheven den chaertreusen bij Ghendt 6 pond par ervelicker ende jaerlicker renten bezedt up een hofstede in Ghendt...voertijts bezet inde prochie van Waerscoot ende omme dat deze 6 pond par ligghende binnen Ghendt beter zijn in prise dan buten ligghende, zoe hebben de chaertreusen daer over ghegheven der joncvrouw kateline 14 sc gr torb".
 - (2) Petegen was een priorij van Benediktinessen van St Thierry van Reims, in 1331 verkocht aan het klooster St Claire dat in 1293 gesticht was door gravin Isabella van Namen. L. COTTINEAU, Répertoire topo-bibliographique des abbayes et prieurés, II, kol. 2262.
 - (3) Charter van 22 juli 1343 in Cart.f., LXXI^r in R.A.G., N° B 1288: "...5 scel gr siaers zuster katelinen van Roeselare nonne te Peteghen alsoe langhe alsoe leven zal over onsen mersch te desselberghe".
 - (4) Charter van 6 maart 1346 in Cart., f. LXXII, in R.A.G., N° B 1288: "Kenlic dat de prioor ende couvent vande tsartreusen hebben ghecroghen 7 b lands ligghende binnen der prochie ende den heerscepe van onser kerken van desselberghe ...prior ende convent van tsaertreusen hebben gheconsenteert dat tvorseide land van onser kerken van Sente Pieters zullen houden ende besitten met 14 sc en 10 den par."
 - (5) Cart., f. CI^v in R.A.G., N° B 1288.

De voornaamste schenking uit de stichtingstijd was de gifte van Willen van Vaernewijc. In 1347 schonk deze edelman een leen, Asselt genoemd aan de Kartuizers. Het was een van de voornaamste lenen die afhingen van de heer van Drongen. In de 14e eeuw was dit leen in het bezit gekomen van de familie Vaernewijc. Dit leen was verdeeld geworden tussen Thomas van Vaernewijc en zijn zuster Alisa. Deze laatste verkocht haar deel aan haar neef Willen van Vaernewijc waardoor hij in het bezit kwam van gans het leen.(1).

Drie jaar voor zijn dood, deed hij afstand van dit goed dat 41 b land omvatte o.a. meersen, een kalvenweide, 2 boongaarden, een bos en een hofstede (2).

De reden van deze gifte dient voornamelijk gezocht te worden in de synpathie die het geslacht Vaernewijc de Kartuizers toedroeg. Willen 's eerste echtgenote, Margriete Tollins had het klooster onder menig opzicht bedacht. In haar testament schonk zij een rente van 18 pond par. Aan die schenking waren ook verplichtingen verbonden: dagelijks moest voor haar een mis gelezen worden, aan de religieuzen van Eeklo moest jaarlijks 11 schel. par. gegeven worden voor een pitantie en voor het jaargetijde van haar vader Jan Tollins en 20 schel. par. voor haar moeders jaargetijde (3).

-
- (1) F. DE POTTER, J. BROECKAERT, Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, 1ste reeks, Arrondissement Gent, II dl, 1864-70, p. 51.
- (2) Charter van 15 april 1347, in Cart., f. XXIV, in R.A.G., N° B 1288: "...gaf ons alle zijn goed te wetene zijn deel dat hij hadde liggheende inde asselt inde prochie van dronghene..."
- (3) Charter van 4 april 1339 in R.A.G., Fonds Kartuizers: "...18 pond par zullen heffen de Tsaertereusen ewelicke nids dat si messe zullen doen dagelix over mine ziele. Ende van desen vorseiden 18 pond par sullen zij gheven den nonnen te Ecloe 11 sc. par tsjaers, teere pitancien ende te nins vader jaerghetide; ende si zullen gheven 20 sc. par tsjaers in vroendic ghelije dat dat gheteckent es, te nicroe moeder jaerghetijde".

Willen's broer, Thomas van Vaerneville, stads-
magistraat had van het stadsbestuur de toelating bekomen om
uit de schatkist van de stad drie cellen te laten optrekken
(1) en op zijn voorspraak namen de schepenen van de stad in
1357 de kartuis onder hun bescherming (2). Later hebben ande-
re leden van deze familie nog talrijke goederen geschonken.

Deze eerste weldoeners hebben het klooster in de
mogelijkheid gesteld zich geleidelijk aan te ontwikkelen en
uit te breiden. Rond 1350 beschikte het kouvent reeds over
verschillende goederen en over een inkomen.

Besluit.

In dit eerste hoofdstuk hebben we dus gezien dat
de kartuis van Vallis Regalis in het leven werd geroepen door
twee weldoeners: de graaf Lodewijk van Nevers et kanunnik
Symon Willebaert. Beiden hadden sympathie voor de Orde: bij
de eerste was het vooral de traditie die een rol speelde, bij
de tweede, de zuivere belangstelling voor de Orde van de H.
Bruno. Beiden waren in contact gekomen met Vallis Gratie
van Brugge.

(1) C. LE COUTEULX, op. cit., dl V, p. 230.

(2) Cart., f. XCIX, in R.A.G., F° B 1288: "...ten tijden doe
chartreusen bij Ghend behoefden bijder aelmosenen vander
goeden lieden de vorseide stede te makene ende te stich-
tene omne twelche die upperste vander ordinen van binnen
der voirseide stede van Ghend ons prince in dien tijden
nan de vorseide persone vande ordinen hare goed in zijne
protectie ende bescermenesse ende ware onse vorseide
prince absent zoe soudent zij staen inde protectie en de
bescermenesse van scepenen van Ghendt..."

HOOFDSTUK II. DE MATERIELE UITBOUW.

De oprichting en de uitbouw van een kartuis was vastgelegd in de oudste gewoonten of de Consuetudines, door Guigo de 5e prior van de Grande Chartreuse opgesteld in 1116 (1).

Volgens de idee van zijn stichter moest een kartuis de weerspiegeling van het armoede-ideaal zijn. In de Consuetudines wordt uitgestippeld dat de nonnikken moesten leven van wat ze zelf door handenarbeid verdienden en niet van giften van anderen (2). Vandaar dat de grondslag waarop een kartuis was opgericht de ternini possessionum en de namerus clausus der adepten was. Buiten deze grenzen mocht niets aanvaard worden. Het klooster moest leven van de opbrengst. Geen kerken, offerplaatsen, begraafplaatsen of tienden mochten in ontvangst genomen worden (3). Het aantal leden mocht nooit meer dan 13 nonniken, de prior inbegrepen en 16 lekebroeders bedragen (4). Het was niet toegelaten hiervan af te wijken zonder toelating van het generaal kapittel.

In de latere wetsverzamelingen bleven deze voorschriften die de basis van een Kartuizerkonvent vormden, gehandhaafd. In Guigo's voorschriften werd uitdrukkelijk gezegd dat buiten het eremus niets mocht bezeten worden (5). In de St. Ant. van 1259 werd hetzelfde benadrukt (6). De St. Nov. van 1368 spraken zich ook volledig in die zin uit (7).

(1) A. DE MEYER - J.M. DE SMET, Guigo's Consuetudines van de eerste Kartuizers, in, Mededelingen van de koninklijke Vlaamse akademie voor wetenschappen. Klasse der Letteren, 1951, dl XIII, N° 6, 99 P.

(2) Cons., cap., LXXIX, 3.

(3) Cons., cap. XLI, 1.

(4) Cons., cap. LXXVIII.

(5) Cf nota 3.

(6) II, cap XIX, 2.

(7) II, cap. V.

De termini van een kartuis werden steeds bij een klooster-visitatie vastgelegd en die termini konden enkel door het generaal kapittel of door de visitators die in opdracht van het kapittel handelden, uitgebreid worden (1). Lagen er goederen of renten buiten die termini dan moesten die verkocht worden of binnen de twee jaar afgestaan worden aan ninder be-deelde kloosters (2).

Die termini betekende in de eerste plaats dat binnen een bepaalde grens goederen mochten verworven worden maar in de tweede plaats duidde het op het ideaal van armoede dat de Kartuziers naleefden: een kartuis moest een prior en 12 monniken kunnen onderhouden en daarvoor de nodige bezittingen en inkomsten hebben. In de St. Ant. werd zelfs aangeduid hoeveel runderen en andere dieren het domein mocht bezitten (3). Deze maatregelen konden onmogelijk algemeen zijn; immers de levensomstandigheden in het bergland van de Grande Chartreuse verschilden enorm van die op het platteland. De geest echter bleef overal dezelfde: het beleven van het armoede-ideaal. De termini van de kartuis van Gent werden vastgelegd bij de visitatie van 1369. Aan het klooster werd hierdoor de toelating gegeven dat het goederen mocht bezitten tot 10 mijlen in de omtrek (4).

(1) St. Ant., II, cap. XIX, 2.

(2) St. Ant., II, cap. XIX, 4-5-67.

(3) II, cap. XIX, 12.

(4) Charter van 5 april 1369 in R.A.G., Fonds Kartuziers:
 "... visitatores generales... priori vallis regalis in xta
 Gandavum et conventui eiusdem... termini decem leucas
 pro acquerendis possessionibus et redditionis assignavit".

Het zal nu interessant zijn na te gaan in welke mate Vallis Regalis volgens die voorschriften, aan domeinuitbreiding en bezitsvermeerdering heeft gewerkt.

De materiële uitbouw van het klooster zullen we in verschillende punten omschrijven:

- § 1. De geleidelijke groei van het kloosterdomein in vijf perioden.
- § 2. Overzicht van de verschillende factoren die de ontwikkeling van het domein hebben bewerkt.
- § 3. Tabellen die de aangroei, chronologisch illustreren.
- § 4. De kloosterbouw.

-:-:-:-:-

§ 1. GELEIDELIJKE GROEI VAN HET KLOOSTERDOMEIN.

De vorming en de geleidelijke ontwikkeling van het domein zullen we in verschillende stadia onderzoeken. Deze indeling zal niet willekeurig zijn: rekening zal gehouden worden met de toestand in de Kartuizerorde en met ambtsperiode van enkele prioren. Ieder prioraat afzonderlijk behandelen zou moeilijk zijn daar wij niet voldoende ingelicht zijn over de ambtsduur van sommige prioren. Verschillende kennen we slechts met naam door vermelding in een of andere oorkonde.

De volgende vijf perioden zijn te onderscheiden:

- A. De stichtingstijd: 1328 tot ca 1350.
- B. De geleidelijke uitbouw: 1350 tot 1380, jaar waarin het Westerse Schisma zijn weerklank begon te vinden in de Orde.
- C. 1380 - 1420: het Schisma in de Orde had nadelige gevolgen voor de materiële uitbouw van het konvent. We nemen deze periode tot 1420 omdat in dat jaar een belangrijk en langdurig prioraat begon.
- D. 1420 - 1460: het prioraat van Jakob Rucbs.
- E. 1460 - 1497: hierin behandelen we vier prioraten waaronder het laatste, dat van Symon vander Schueren belangrijk was voor de vernieuwing in de uitbouw en in de opbrengst van het domein. 1497 was het sterfjaar van deze prior.

In iedere periode zullen wij een bepaald schema volgen.

In de eerste plaats zullen we de schenkingen behandelen, de aanwinsten die ze veroorzaakten en de verplichtingen die eraan verbonden waren. Voor de stichtingsperiode moeten we echter een uitzondering maken omdat ze in het 1ste

hoofdstuk reeds behandeld werden.

In de 2de plaats zullen wij de aankopen, ruilingen en verkopen bespreken en de motieven aangeven die ertoe leidden.

In de 3de plaats zullen wij de verplichtingen onderzoeken die aan sommige goederen verbonden waren en die voortvloeden uit de natuur en de aard der bezittingen: bijvoorbeeld cijnsgronden, leengoederen e.d.

In de 4de plaats zal onze aandacht gaan naar de moeilijkheden die het verwerven van sommige goederen met zich meebrachten.

In laatste instantie zullen wij de maatregelen en de methoden onderzoeken die gevolgd werden om het domein rechtstreeks te laten opbrengen. Dit zal vooral voor de laatste perioden gelden.

A. de stichtingstijd.

Hierboven zagen we dat het klooster in den beginne niet bijster veel schenkingen ontving. Duiten de steun en bekommernis van de graaf, van Symon Willebaert, van Hugho vander Most en van Jan van Hulst kwam er in de eerste vier jaar geen weldoener opdagen. Na 1332 werd die toestand enigszins gewijzigd. In deze stichtingsperiode die we tot ca 1350 laten gaan vermeerderden 7 schenkingen het inkomen en het domein van het klooster. Van 1332 af konden reeds goederen aangekocht worden.

Welke was de aard van die goederen? Werd volgens een vast plan gehandeld of waren de aankopen eerder toevallig? De interesse van de prior ging vooral uit naar grondaanwinst in de omgeving van het klooster. In 1333 werden reeds 150 r. weide in Rooigen aangekocht liggende tusschen den chartreusen

ende der vesten bij Maes meersche van Vaernewijc ende dander 2 deelen van desen halfven bundere behoeren toe den chartreusen (1). Of zij die halve bunder kregen of kochten is niet uit te maken. Dit was een belangrijke aanwinst daar de grond naast hun klooster gelegen was. Het lag immers in de lijn van de Kartuizereconomie hun bezittingen zoveel mogelijk rond het centrum, het klooster, te concentreren. Daarvan was een renteverkoop van 1336 een duidelijk voorbeeld. Renten op goederen in Brugge, gekregen van Michel Coelian, werden verkocht voor renten op huizen in Gent. Deze verkoop geschiedde dan omme de nutscheip van desen vorseide huus (2). Alhoewel de ternini possessionum toen nog niet waren vastgesteld mag deze verkoop toch in die zin verklaard worden.

Een andere koop van dit genre waren de 2 bunre meersch liggende tenden der vesten bachten haerlieder cloostere. De koopakte is niet meer bewaard enkel een akte van 1358 waarin Ivete van Vaernewijc afziet van haar rechten die zij op die weide, door haar vader verkocht, had. (3) Een andere grondaanwinst (koop) die verder van het klooster was gelegen, werd in 1339 door Lexus Zoetemont verricht. In naam van de

(1) Cart., f. CII^r in R.A.G., N° B 1288.

(2) Charter van 2 maart 1337, in R.A.G., Fonds Kartuizers: "Wi maken cont... dat wie bi goedervoersinighede ende bi ghemeenen consente van ons alle omme de nutscheip van onsen vorseide huus...vercocht ebben al tlant ende alle de rente die wie ebben liggende int Westvrie binder prochie van der noere ende binder prochie van den zande..."

(3) Cart., f. CI^r, in R.A.G., N° B 1288: "Kenlic dat joncfrouw Ivete van Vaernewijc haer oude vader was vercochte in voerledenen tiden den tsaertreusen buten Ghend 2 bunre meersch liggende tenden der vesten bachten haerlieder cloostere".

Kartuizers kocht hij 7,5 b leengoed in Canegen (1), een wijk in de omgeving van Bellen (2).

Reeds werd gedacht aan wat het domein meer rechtstreeks kon opbrengen. In dit opzicht zouden renten of cijnsen een geregeld onkomen kunnen bezorgen. Een voorbeeld hiervan was de rentekoop van 5 pond par. op goederen in Lovendegen (3). In 1346 gaf de prior 12 men. land in Zaen-slacht in cijns uit. De prioren van de kartuizen bij Brugge en bij Geraardsbergen gaven hierbij de toelating. Zij fungeerden immers in dat jaar als visitatoren van de kloosterprovincie (4).

Deze enkele aankopen getuigden reeds van de levens- en koopkracht van het beginnend konvent.

-
- (1) Cart., f. LXXXV^r in R.A.G., N° B 1288: "Kenlic zij dat Lexus Zoetemont kende dat hij ghecoht hadde een goet ter sartreusen bouf van Ghend met der tsaertreuse goede... van 7,5 bundere lands ligghende te Caneghen."
 - (2) F. DE POTTER - J. BROECKAERT, op. cit., iste reeks, dl I, 1864-70, p. 3.
 - (3) Charter van juli 1332 in Cart., f. CCXXVIII^r, in R.A.G., N° B 1288: "Jonevrouw Margriete uter straten kende dat zoe heeft vercocht den prioer 5 pond parisis erflicke rente in de prochie van Lovendegen".
 - (4) Charter van 1 juli 1346 in Cart., f., CCXX, in R.A.G., N° B 1288: "Nos fratres G. et P. Vallis Gratie iuxta brugas et Silve Sancti Martini iuxta. Geraldii monten Chartusiensis ordinis priores. A dilectis priore et conventii Vallis Regalis juxta Gandavum... per licentiam patris nostri domini prioris Chartrusiæquisiti specialiter et rogati conventionem interdicats; priorem ab una parte et Petrum filium Johannis dictum alline ab alia parte quaz traditione 12 mensurum terre qua prior in parrochia de houtensse...pro 12 libris parisis..."

De interesse van de prior ging vooral naar het verwerven van grond rond het klooster. De aangekochte of gekregen gronden lagen in Rooigem, Asselt en Destelbergen. De renten en cijnsen werden geïnd op goederen in Aalst, Axéle, Destelbergen, Gent, Lovendogen, en Zaenslacht.

Beantwoordde deze stichtingstoestand aan een ideale voorstelling? Waren de inkomsten toereikend voor het konvent anderlijk? De grond rond het klooster werd zeker voor eigen gebruik bewerkt door lekebroeders. De goederen een eind verder gelegen dienden misschien ook daarvoor ofwel werden die verhuurd. Hiervan zijn nochtans geen sporen te vinden! Uit de door ons onderzochte inlichtingen, blijkt dat al die goederen jaarlijks 87 pond 1 schel. 20 den. par. en 4 pond 10 schel. gr. opbrachten. Verplichtingen hieraan verbonden waren reeds aanzienlijk; 1 b cijnsgrond in Rooigem eiste jaarlijks 50 schel. par. op. Op de goederen in Zaenslacht en Canegen moest 41 schel. gr gegeven worden en voor Destelbergen 14 schel. 10 den. par. aan de St. Pieters abdij. Aan Kateline van Roeselare tenslotte een lijfrente van 5 schel. gr.

Besluit.

Gedurende de eerste stichtingsjaren kende het klooster een schamel bestaan.

Na 1332 wijzigde die toestand zich langzaam. Verschillende weldoeners ontfermden zich over het konvent en bedachten het met tijdelijke goederen. De meesten schonken een rente in geld die verschillende pond par. bedroeg. Een diende voor het instellen van een jaargetijde namelijk dat van meester Jan van Hulst. Een viertal schenkers droegen liever onroerende goederen op aan het klooster, zoals Symon Willebaert en Willem van Vaernewijk. De parochie priester van

St. Michiels en de abt van St. Pieters die optraden in naam van een geestelijke gemeenschap eisten als vergoeding een jaarlijkse geldelijke prestatie van de Kartuizers.

Door die schenkingen kwam de prior reeds in de mogelijkheid enkele aankopen te doen: de aanwinst hierdoor gemaakt in de onmiddellijke omgeving van het klooster was interessant voor de economische uitbating. Slechts 1 rentekoop viel te noteren tegen 3 aankopen van grond.

De verplichtingen aan het konvent in deze periode opgelegd waren nog niet zo talrijk maar vergden toch reeds een aanzienlijk gedeelte van de inkomsten.

Een Kartuizerklooster moest wel het ideaal van armoede naleven maar toch waren er heel wat inkomsten nodig voor het onderhoud van de monniken en van de gebouwen en voor het voltooien en bijbouwen van het klooster.

Konkrete gegevens hebben we voor dit laatste niet, maar we mogen gerust aannemen dat nog heel wat was te verwezenlijken na 1332.

- Algemeen mogen we zeggen dat de aangroei in deze eerste periode matig was. De basis voor de verdere uitbouw was gelegd en dat was dan ook het belang van deze stichtingsperiode.

B. Geleidelijke uitbouw 1350 - 1380.

Deze periode laten we ca 1350 beginnen. In juli 1349 stierf de derde prior van Vallis Regalis namelijk Willem van Vaernewijc, neef van de grote weldoener. Na hem bekleedden achtereenvolgens Jan de Moelnare, Jakob van Liedekerke en Jan vander Stoet dit ambt. In 1380 begon het Westers Schisma zijn invloed te laten gelden op de Orde. Op het generaal kapittel

van dat jaar kwam onenigheid nopens de partij die men zou volgen. Die troebelen zetten zich over in de Kartuizerkonventen. Ook Rooigen ondervond hiervan de nadelen; in de eerste plaats leed het innerlijk leven daaronder, maar ook de materiële ontwikkeling werd geremd.

Gedurende de stichtingstijd werd de basis gelegd voor de verdere uitbouw van het kloosterdomein. In deze tweede periode werd het domein voornamelijk door schenkingen uitgebreid. Alhoewel de schenkingen toevallig waren lag de afgestane grond in de omgeving van 'skloosters bezit. Sommigen hebben zelfs aanleiding gegeven tot het kopen van aanpalende goederen. In deze 30 jaar vielen heel wat giften aan het konvent te beurt. De meeste waren zonder voorwaarden: in puerer aelmoesenen, in gherechter aelmoesenen, puurmentelic in aelmoesenen. Door 12 zulke schenkingen kwam het klooster in het bezit zowel van onroerende goederen als van renten in geld of graan en van tienden. De aanwinst van grond beliep hierdoor 2 b 300 r in Rooigen, 9 b in Destelbergen en 2 b in Bourgoye. De renten bezorgden een inkomen van 22 pond 10 schel. par., $\frac{1}{4}$ mudde rogge en de helft van de tienden te Mere.

Aan vijf schenkingen waren verplichtingen verbonden: deze waren dan het vieren een jaargetijde, het geven van een pitantie of een versnapering aan de monniken, of het begraven worden in het klooster. In dit opzicht kunnen we de volgende gevallen aanhalen: een rente van 4 pond 8 schel. 6 pen. par. in 1352 door Willem^{ette} geschonken moest aangevend worden om aan iedere monnik een pitantie en een probende wijn te geven (1). De stichting van een jaargetijde voor Pauwels

(1) Cart., f., CLXXV^r, in R.A.G., N° B 1288: "...omme altoos also dese vorsche rente valt van jare, te jare die te deelve daghelijckx onde tghemeene convent vande broederen telcken up alle feestelicke daghen als zij gheve pitantie en hebben elcken broeder daer binnen daer mede zijne probende van wijne ende van anderen goede te beterne van also verron: alst ghedracht".

Juede bezorgde het klooster 225 r in blaerneersch (1). Voor het jaargetijde van haar ouders en een jaarlijkse pitantie schonk vrouwe Marie van Bassevelde een rente van 32 schel. 6 pen.par. (2). Het werd als een grote eer en als een verzekering voor de toekomst beschouwd, begraven te worden op het kerkhof van het klooster. In het testament van Lexus Zoetenont en Ywein van Vaernevije stond die wens uitdrukkelijk vermeld. De eerst genoemde stond hiervoor 1/3 van zijn goederen af (3). Van Vaernevije schonk een rente van 70 schel.par. om een jaargetijde en een begrafenis te hebben in het konvent alsook om in het graf van zijn vader te worden bijgezet (4). Bij zijn dood echter had zijn weduwe Katerine van Wineghen aan die rente bijlevinghe: dit was een levenslang vruchtgebruik het welk bij huwelijkskontrakt aan de vrouw als zij weduwe zou worden werd toegekend, (5). Ze verkocht die rechten aan de Kartuziers: in 1376 nits toestemming van haar tweede man, Jan van Houthen (6).

(1) Charter van 9 oktober 1359, in Cart., f., XXXIII^v, in R. A.G., N° B 1288: "Pauwels de Juede geeft den chartreusen bij Ghend 225 r mersche ligghende in blaerneersch omne zijne jaerghe-tide naer de doot van hen der net te doene... So heeft hij den vorsecreven goeden lieden al nu bekend on 6 pond gr tornois..."

(2) Charter van 9 september 1357, in Cart., f. LXXXI^v, in R.A.G., N° B 1288: "Chaertreusen noeten doen aewelije jaerge-tijde voer haeren ouders up den 3de dach van aprille onde dan gheven den ~~conv~~te pitancie netter vorseide rente".

(3) Charter van 22 september 1353, in Cart., f. CLXXIV, in R.A.G., N° B 1288: "... doen derdendeel den chartreusen bij Ghendt ende daer heeft hij ghecozen zijne sepulture".

(4) Charter van 1372 in Cart., f. CCXLI, in R.A.G., N° B 1288: "...so kiesic mijne sepulture ten chartreusen int graf daer mijn heere mijn vader in leecht".

(5) K. STALLAERT, Glossarium van verouderde rechtstermen, kunst-woorden en andere uitdrukkingen, Leiden, 1890-93, p. 247.

(6) Cart., f. CCXLI, in R.A.G., N° B 1288: "...hebben ver-cocht den chaertreusen die bijlevinghe die ic vrouwe kateline hielt ande rente vander welcker nij dien heelt toe behoerde in bijlevinghe van minen heere Yweine van Vaernevije".

Slechts 7 aankopen werden gedaan waarvan er 2 zeker het gevolg van een schenking waren namelijk de aankoop van de helft van de tienden in Merre in 1376, waarvan de andere helft drie jaar ervoor door Arnoudt de Wilde werd geschenken (1) en het kopen van de bijlevinghe van Katerine van Wingenhen(2).

Hierbuiten werd nog een rente van 20 schel. par. op een huis in Gent gekocht(3).

De interesse van de prior ging neer naar onroerende goederen. Vooral in Asselt werden aankopen gedaan: $\frac{1}{4}$ b weide in blaernersch noffens den tsartreusen mersche(4) en verschillende parcellen weide en land (5). In 1358 kocht de prior een leengoed bestaande uit 2 b weide, 2 gen. kautreland en een jaarlijkse rente van 45 schel. par.: dit goed werd Coyersleen genoemd en was een leen van het huis van Drongen(6).

 (1) Cart., f. fo^{LV} Charter van 8 februari 1373 in Cart., f. CCLXII, in R.A.G., N° B 1288: "...dat Arnoudt de Wilde begherde te gheven in aelmoessen den cloostere van den chartroisen bij Ghendt deen heelt van eere thiende ligghende te Merre bij Aelst uit heerscip van erpe als enghin goed". Charter van 24 januari 1375 in Cart., f. CCLXIV^r, in R.A.G., N° B 1288: "...Johannes...recognovit quod ipse emerat etcomparaverat de pecunia religiosorum dictorum cartusiensis semi decima in merre".

(2) Cfr p. 56

(3) Charter van 21 februari 1369, in Cart., f. CLXXI^v, in R.A.G., N° B 1288: "...hebben vercocht den chaertreusen bij Ghendt 20 scelgr eerveliken renten inde St Jansprochie te Ghendt".

(4) Charter van 28 maart 1354, in Cart., f. XXXII^r in R.A.G. N° B 1288.

(5) Charter van 22 januari 1359 in Cart., f. XXXIII^r in R.A.G., N° B 1288: "...hoe dat wij hebben ghecocht 150 roeden mersch in de recke. Item de hofstede anden driesch groot 200 R. Item een vierendeel lands up den cautere. Item 200 R cautrelands. Item 22 r. mersche int rot."

(6) Cart., f. XCII^r in R.A.G., N° B 1288: "Renlic dat david de Coyere heeft vercocht den prior vanden tsaertreusen 2 bunder mersche ende 2 gheseten cauterlands ende omtrent 45 schel. par. ervelicke rente, dit houdt men vanden huuse van dronghene..."

Tenslotte werd een bunder mout met de grond en 6 pen. par. in Zelzate verworen (1). Voor de verwervingen van ca 1350 tot ca 1380 kunnen we zeggen dat zowel het bezit van gronden en weiden als van renten vermeerderd werd en meestal indezelfde lokaliteiten gelegen waren. De prior interesseerde zich echter meer aan onroerende goederen en zeker aan een concentratie van zijn goederen. Voor dit laatste punt getuigen de 3 ruilingen die bewerkt werden:

- 1.056 r weide aan de Leie gelegen in Asselt werd met de abt van Drongen gewisseld voor 198 r buten winkels, gelegen tussen de bezittingen van het klooster (2).
- 195 r die de Kartuziers in leen hadden van heer Segher van Herzele werden gewisseld tegen 195 r die Willen de Meestere in leen had van dezelfde (3).
- bij een derde wisseling komt de prior in het bezit van een goed van 1 b 264 r gelegen tussen het klooster en de vesten van Akkergem (4).

Wij hebben hierboven gezien dat sommige weldoeners eisen stelden wanneer ze afstand deden van een of ander goed. Dit betekende echter niet dat de Kartuziers daarmee vrijwaren van andere lasten die dan voortvloeiden uit de aard der goederen.

-
- (1) Charter van 8 januari 1364 in R.A.G. Fonds Kartuziers: "...kenden dat sij hebben vercocht den prioer...een bunre mouts metten gronde met 6 pen. par. tsiaers ervelicke daer ute gaende ligghende up den mout van Zelzate".
- (2) Charter van 25 maart 1359 in Cart., f. XXXIV in R.A.G., N° B 1288.
- (3) Charter van 10 juli 1359 in Cart., f. LXXIII^r in R.A.G. N° B 1288.
- (4) Charter van 22 september 1359 in Cart., f. CVI^r in R.A.G., N° B 1288: "een wisselinghe van lande tusschen ons ende Jan de ionstencere van een bunder twee hondert ende LXIIII roeden ligghende tusschen onsen cloostere ende vesten...".

De leengoederen moesten gehouden worden door een sterfelijke laat d.i. een man die ten opzichte der eisbare rechten van een heer, in elk sterfgeval een dode hand of een of meer cijnsplichtingen vervangt. Werd opgelegd aan een klooster bij wiens aflijvigheid heergewade en relief moest betaald worden (1).

Een groot deel van de goederen waren leengoederen van het huis van Drongen: zo bijvoorbeeld het leen Asselt. Toen Willen van Vaernewije dat goed in 1300 kocht van zijn tante bedroeg de last 200 groten guldene peeneghe, 3 scel gr over elken guldinen.(2). In 1353 verklaarde Kerste van Steenlande, jonkvrouw van Drongen dat de Kartuizers haar hadden vergolden van haar rechten in Asselt namelijk in het goed van Willen van Vaernewije en in de aangekochte grond van Lysbette van Artevelde. Lexus Zoetenont en Maesbette waren hier respectievelijk aangesteld als sterfelijke laten (3). Uit wat die rechten juist bestonden wordt niet steeds uitdrukkelijk gezegd.

 (1) K. STALLAERT, op. cit., p. 132, 185.

(2) Cart., f. XXIX^v, in R.A.G., N° B 1288.

(3) Cart., f. XXXL^v in R.A.G., N° B 1288: " Ic Kerste van Steenlande joncfrouw van dronghene doe te wetene dat ic mi wel houde ghepacyt ende al vergolden van al den rechte dat mij toebehoren mochte van den goede dat mijn heer Willen van Vaernewicke gaf den tsartreusen bi ghend int welkegoet lexus zoetenont ervachtich es als stervelic laat... item vande ervachticheden die zij cochten teghen joncfrouw Lysbette van Artevelde van welker Maesbette es stervelic laat."

Het leen gekocht van David de Coyere werd ook gehouden van het huis van Drongen met een sterfelijk laat. Jonkvrouw van Drongen en haar voogd zagen van hun rechten aan dat leen af tot het jaar 1359 (1). Drie jaar later werd hetzelfde nogmaals bevestigd en Kateline van Drongen en haar echtgenoot Daneel van Halewyn deden afstand van hun rechten tot 1367 (2).

Het leen ten straten werd gehouden van Jacques van Bourgogne met een sterfelijk laat. Bij diens dood moest een andere aangesteld worden, 20 sc. par. en een paar handschoenen gegeven (3). De handschoen was het symbool van verschillende handelingen als van afstand van goederen: er werd vooral gebruik van gemaakt in de beleningen en in de overgang van leen- of cijnsgoederen.

De goederen die gelegen waren in Destelbergen waren aan het rechtsgebied van de abdij van St. Pieters onderhorig. Vandaar dat de abt van dit klooster de toestemming

(1) Charter van 23 mei 1359 in Cart., f. XCIII^v in R.A.G., N°B1288: "quytsceldinghe van mijn heere Lowyse van Moerkerke, vocht van Joncfrouw van Dronghene van al den rechte dat hem toebehoeren mochte van scoyers leen totten jaere LIX".

(2) Charter van 13 september 1362 in Cart., f. XCIII^v in R.A.G., N° B 1288: " Eenquytsceldinghe van mynheer Daneele van Halewyne ende nevrouwe van dronghere zyne wyve van allen den rechte die zy up ons goet ghedaen mochten hebben van vorleden tyden totten jare 67."

(3) Charter van 25 oktober 1359 in Cart., f. CCXXXV in R.A.G., N°B1288: "een leene dwelche tcloostere vande chartreusen houdende es in leene van edelen Jacques van bourgogne, tvorseide clooster moet stellen eenen sterfelycken man dwelche als hy sterft zo moet cloostere gheven myn heere voerseid een paar hantscoen ende 20 sc. par. voert stellen eener anderer man".

gaf dat de Kartuziers hier een bunder grond mochten bezitten onder bepaalde voorwaarden namelijk dat zij een sterfelijk laat moesten aanstellen en bij diens dood zouden ze voor iedere 50 sc. gr. die het stuk land zou geschat worden 19 sc. par. moeten betalen en een andere laat aanstellen (1).

De vier goet die Willen vander Eeken in Rooigen aan het klooster schonk werden ook met een sterfelijk laat gehouden van Gheeron Borlout, bij diens dood moest dubbele cijns betaald worden en op St. Jansdag moest een kaars van 1 gr torn gezet worden voor Gheeron Borlout (2).

Het verwerven aan goederen ging vaak met heel wat moeilijkheden gepaard vooral de schenkingen. Deze werden niet steeds begreeplicerd door naastbestaanden, familieleden of andere geestelijke instellingen.

Dergelijke moeilijkheden kwamen reeds voor bij de gifte van Willen van Vaernewijc die kende ende verlyde dat hy heeft ghegheven... al dat goed dat hy heeft ligghende inde Hasselt... behouden altoos vrouwen Lisanen synor vetteleken veduwe alle haren rechten up dat soe langhere leeft dannyn heer Willem (3).

-
- (1) Charter van 15 november 1365 in Cart., f. LXXIV^V in R.A.G., N° 1288: "...als stervelic laet sal comen zijn van live ter doot zullen wy tsacetreusen moeten ghoven den kerken van Sente Pieters eenen vullen oop dats te wetene van elcken 50 sc. gr dat de meersch ghepryst wert te vercoopene also meneghe 19 sc. par. ende dan zullen wy ooc moeten gheven eenen andere stervelcken laat".
- (2) Charter van 15 april 1379 in Cart., f. CIII^V in R.A.G., N° 1288: "...dat wij moeten zetten een vassen keerse van eenen grooten voer de beelde van Sint Jan Baptist ende up zijnen dach in midde zomere vanden rechte dat Gheeron borlout hadde inden bulc die des gaf Willen van der Eeken.
- (3) Charter van 15 april 1347 in Cart., f., XXIV, in R.A.G., N° 1288.

Op 4 september 1350 werd het geschil tussen de kartuizers en Lysane van Vaerneuwe opgerezen, voor de audiëntie gebracht omdat in de schenkingsakte van haar overleden echtgenoot meer goeds begrepen was dan hem vrouwe Lisane wilde kennen ofte consenteren (1). Het volgend jaar gaf de ontvanger en baljuw de toelating het goed te noten en te ploten (2), d.i. het land te bebouwen en er de vruchten van in te zamelen. In 1352 kwam het naar tot een definitief en vriendelijk akkoord tussen de Kartuizers en Lysane en schonk zij op haar beurt al haar rechten die zij op de goederen van haar overleden echtgenoot en neef had (3). De schenking van het leengoed in Asselt is de bijzonderste van gans de klooster-geschiedenis. Ze bestond uit hofsteden, weiden, heel wat parcellen land en boongaarden: in totaal 41 b die Lexus Zoctemont als sterfelijk laat in bezit nam voor de Kartuizers.

Een gelijkaardig voorval deed zich voor bij de schenking van $\frac{1}{4}$ mudde rogge in 1357: die korenrente was bezet op 4 gen. land in Canegem dat toebehoorde aan Margriete van den Harne. (4). Toen de bezitters reeds 3 jaar de uitbetaling van de rente verwaarloosd hadden, rees er een geschil met de

-
- (1) Cart., f. XXVII^r in R.A.G., N°B1288.
 (2) Charter van 21 november 1351 in Cart., f. XXXL^r in R.A.G., N° 1288.
 (3) Cart., f. V^vXXVII, in R.A.G., N°B1288: "...dat vrouwe Lisane heeft ghegheven den prior ende couvente in gherechter ghiften alle dat recht dat ze heeft of hebben mach in erven, husinghen, boomen, ende cateylen ane al dat goed dat Willem hare man was ende soo ligghende hadden en staende ende te gader houdende waren inde hasselt".
 (4) Cart., f. LXXXVI^r, in R.A.G., N°B1288: "...hebben ghegheven den couvente vanden tsaertreusen $\frac{1}{4}$ mudde roghe...uppe 4 ghemeeten lants ligghende inde prochie van Caneghen toehoerende Mergrieten vanden Harne."

prior. Op 15 Mei 1360 werd het geval beslecht en werd er bevestigd dat de prior ieder jaar binnen de vesten van Deinze de rogge mocht komen halen (1).

Een ander geschil rees in 1365 met de parochie priester van St. Denijs. Deze had zich bij de heffing van een korenrente in Asselt I viertal te veel toegegeigend. Er werd dan beslist dat het klooster jaarlijks $\frac{1}{4}$ viertal graan zou geven t.t.z. rogge, gerst en tarwe (2). Moelijkheden waren er in 1380 ook met de broeders van het hospitaal ontrent een weide in Asselt (3).

Al die verworven goederen brachten een vast inkomen mee voor het klooster. De grond was voor het konvent, inderdaad maar van belang in de mate ddat die bewerkt werd door de lekebroeders om in de behoeften te voorzien. Zoniet moest

-
- (1) Cart., f. LXXXVII^X, in R.A.G., N^o B 1288: "... ende omme de redene dat dese vorseide correnrente comme es toe den tsartreusen ende sise nids ghebreke vanden hoore van margriete van den Hanne niet en hebben mochten nalsmelicke ghebruken... en daermen hem tochter es van 4 jaeren voreden ...omme den tsartreusen $\frac{1}{4}$ mudde rogs jaerlick te heffene ende tachterhemlieden dat levere paerlickx te deinse binnen vesten".
- (2) Cart., f. XXXIIII^V in R.A.G., N^o B 1288: "Kenlic dat was den gescille dat was tusschen den tsartreusen ende den prochipape van sente denijs omme een viertale graene die de prochipape meer hiesch vander renten die zij den prochipape sculdich was... dat de sartreose zullen gheve van jare te jare een halve viertale graens van drien granen dat es te verstane rogghe, gheerste evene..."
- (3) Cart., f. XXXV^V in R.A.G., N^o B 1288: " Kenlic sij dat vanden gescille dat was tusschen den tsartreusen ende den goeden lieden vanden gasthuse als omme een stic mersche liggende inde hasselt."

die verhuurd of in cijns uitgegeven worden. De cijns was een soort belasting van de grond en verminderde daardoor de waarde ervan. Cijns werd aan de eigenaar door de gebruiker van een goed betaald. Oorspronkelijk bleef de eigendom geheel bij de uitgever van het goed. Daartegenover stond een zelfstandig recht van cijnsman namelijk het goed te mogen bezitten erfelijk en eeuwig. Doch de cijnsman was aan de uitgever gebonden, hij mocht niet vrijelijk over het goed beschikken doch moest daarbij steeds de tussenkomst van de eigenaar inroepen(1).

De prior begon zich aan die soort inkomsten te interesseren en gaf verschillende parcelen grond in cijns uit te Deinze, Vindelhoute, Merendre en Akkergeren. Samen met het verpachten van een stuk grond beliepen die inkomsten jaarlijks 15 pond 13 schel. par. Dit was maar een geringe opbrengst. In de volgende jaren, vooral in de 15e eeuw namen de cijnsen een belangrijker plaats in.

Besluit:

Uit het voorgaande mogen we besluiten dat het klooster zich voornamelijk dank zij de schenkingen een uitbreiding heeft verschaft zowel van grond als van renten. De meeste waren zonder verplichtingen en konden zuiver geïnd worden.

De verplichtingen aan 5 giften verbonden waren meer van geestelijke en sentimentele aard. Overwegend waren de giften van renten: 10 tegen 7 van onroerende goederen.

(1) W. BEZEMER, Bijdrage tot het kennen van het oude cijns- en grondrentenrecht, 's Hertogenbosch, 1889, p. 54.

Bij de aankopen lieten de prioren zich leiden om onroerende goederen rond het centrum, het konvent te concentreren ofwel in gemeenten waar reeds goederen lagen. Bij de ruilingen werd dezelfde lijn gevolgd. Aandacht werd ook besteed aan de inkomsten in geld: 3 kopen getuigden hiervan en enkele uitgiften in cijns.

Voor de verplichtingen vielen vooral de lasten te vermelden op leengoederen.

Moeilijkheden die er ontstonden nopens bepaalde goederen konden, sons na heel wat discussies opgelost worden. Hierbij heeft het klooster nooit enig verlies of nadeel geleden.

- De kartuis van Rooigen kende in deze tweede periode een geleidelijke en matige uitbouw. Al beschikte zij reeds over voornamelijk bezittingen toch waren haar inkomsten in zover we erover ingelicht zijn nog niet zeer groot.

C. 1380 - 1420.

Vanaf 1380 deden de gevolgen van het Westerse Schisma zich ook gelden in de Kartuizerorde. De verdeelheid onder de patres capitulares of het generaal kapittel in 1380 zou de Orde gedurende 30 jaar in twee kampen verdelen. De Grande Chartreuse bleef het middenpunt van de Clementijns gezinde kartuizen terwijl de kartuis van Seitz in Stiermarken de Roomsgezinde kloosters groepeerde.

Voor Vallis Regalis valt in deze periode een heel matige en beperkte uitbreiding te bespeuren. 1420 nemen we als einddatum omdat in dat jaar Jakob Ruebs prior werd die tot zijn dood in 1460 die functie bekleedde.

Gedurende deze 40 jaar zijn de volgende priors

te vermelden: Petrus van Pruschen, Everardus van Husen, Symon vander Schueren, Anthonius Bussaert, Gheraerd Verstrate en Goswijn de Becka.

Over de houding van de verschillende kloosters gedurende het Westerse Schisma volgt verder meer. Het voze toch aangestipt dat Vallis Regalis steeds Roomsgezind is gebleven, ook het grootste deel van de Vlaamse bevolking niet-tegenstaande de Clementijnse gezindheid van de Boergondische hertogen. Uit deze Urbanistische milieu's traden heel wat veldoeners op. Verschillende jaargetijden werden door hen gefundeerd door het toekennen van een jaarlijkse rente. In 1382 schonk Katelijne Bets hiervoor een rente van 3 pond. par. Op de dag van haar begrafenis diende aan de nonniëken en broeders een pitantie gegeven te worden van 10 schel. par. (1). Ook de de Vaernewijk's leverden hun bijdrage. Symon van Vaernewijk gaf voor zijn jaargetijde een rente van 20 schel. par. Bij zijn dood erkenden zijn dochter Griete en haar voogd, Jakob vanden Pitte deze gifte en beloofden die rente jaarlijks uit te keren(2).

(1) Cart., f. LXI^r in R.A.G., N° B 1288: "on een jaerghetijde int cloester der gheestelicker mannen broeders van saertreuse bij Ghendt...eens siaers alleene te doene 3 pont. par. up haer landen liggende inde prochie van bambrughe...een pitantie upden dach dat 20 begraven sou werden 10 schel. par."

(2) Charter van 5 augustus 1390 in Cart., f. CCXLV^f in R.A.G. N° B 1288: "alse vanden . . . scel par tsiaers erfelicke rente die ons gaf Symoen van Vaernewijk over zijn jaerghetijde... Jacob van den Pitte als voocht van jouffrouw Griete van Vaerne- wyc te besettene ende te bewijsene den godshouse vande tsaer- trousen".

Voor een eeuwige dienst voor Goswijn van Vaernevije, Willen Meerte en zijn echtgenote Jeanne van Vaernevije werd een rente geassigneerd op een weide 't coreel onder het heerschap van Moorsel(1).

Familieleden van monnick. toonden zich vaak vrijgevig; zo schonk Nikolaas vander Buerse bij de intrede van zijn broer Filips een rente van 4 pond. gr. De reden was het klooster beter te voorzien in tijdelijke goederen naar vooral opdat de religieuzen voor hen, voor zijn ouders, voor familieleden en voor zijn vrienden zouden bidden (2).

De inkomsten van het klooster werden nog vermeerderd toen Willen van Evergen afstand deed van zijn rechten op het vijfde deel van de oogst op 33 dach land te Here(3). Andere weldoeners schonken grond. Een van hen stamde uit het bekend geslacht der Artevelde's en trad in het Gentse huis binnen: het was Willem van Artevelde. Bij zijn intrede schonk

-
- (1) Charter van 22 augustus 1415 in R.A.G., Fonds Vaernevije.
 - (2) Charter van 22 juni 1409 in Cart., f. LVII in R.A.G., N° B 1288: "...Philippum de bursa suum fratrem legitimum esse ingressum religionem carthusiensem atque magis cupiens dicto monasterio de perpetuis bonis quod religiosi fuit astricti deum intercedere atque orare pro ipsius Nicolai parentumque amicorum et benefactorum suorum".
 - (3) Charter van 5 augustus 1419, in Cart., f. CCLXXVIII^r in R.A.G., N° B 1288: "Kenlic... dat zij hebben overghegheven als ule recht als zij hebben anden s scouf die nen heft op 33 dachmael lants".

hij verschillende goederen in Akkergeren, Asselt, Gent et Mere(1). Kateline vander Ecken schonk in 1384 1.400 r. grond in Paepstal, een wijk van Drongen en 400 r. in Akkergeren(2). Een andere weldoener was Jan de Hane: in 1397 kocht hij 20 b leengrond "cueurse pachtgoed" genaamd dat gelegen was in Drongen en resorteerde onder het kasteel van Gent. De hertog amortisseerde deze grond wanneer hij door schenking in het bezit van het kartuis kwam om noghen deelachtich wesen in de bedinghen oration dienon van nu voortan, doen zal inde vorseide kerike. De prior diende een sterfelijk laat aan te stellen: bij diens dood moest er een nieuwe aangesteld worden naar geen lasten betaald worden (3).

Een andere interessante schenking was een stukje grond van 18 r in Mere: hier werd een schuur opgetrokken om de opbrengst van de tienden te Mere op te bergen. Hieruit diende aan het klooster van Premy (4) jaarlijks 2 kapoenen

- (1) Charter van 25 maart 1398 in Cart., f. XXXVI, in R.A.G., N° B 1288: "een instrument vanden goede dat ons gaf her Wil- len van Artevelde monnick van desen huuse... 2 pond gr torn, 4 sc ^{or} item 700 r mersche gheleghen bachten kurst ende an den chartereusen... met neghene halster evenen ende pen- ningen daer ute gaende. Item een huus te Ghend... daer ute gaen 14 scel. par. ende 26 sc. 3 pen par. Item een half huus te Ghend. Item een sticlands groot 360 R. inde prochie van Meer twelche in houd van Symoens dochter van Vaernewijc ne een halster corens ende 3 pen. par. tiaers daer ute gacnde. Item 829 R dwelcke men houd van minen heere van Vlaenderen in de Asselt. Item voort al tland dat ic hebbe liggheende binnen der stede ter Asselt."
- (2) Cart., f. CIII^v in R.A.G., N° B 1288: "in testament van vrouwe Kateline vander Ecken staat verclaert een point als hier naer volghet voert ghevic den cloestere van den tsar- teroesen 700 roeden mersche onder dronghene item 700 roeden item 400 roeden teckerghen."
- (3) Cart., f. CXVII^r in R.A.G., N° B 1288: "... dat zij (chaer- treusen) moghen ghevon een souffisanten man die sal gheerft werden vanden 20 buure lants ende die te houdene van ons".
- (4) een abdij van kanunnikossen in bisdom Kamerijk. L.H. COTTINEAU, op. cit., II, kol. 2361.

en 7 engelscen gegeven (1). Tenslotte stond Daneel van Halewijn, heer van Drongen 4 gem. weide af in Asselt: ten stake dat die van hem gehouden werd moesten de ~~Kartauzers~~ hem jaarlijks 1 pen. par. afstaan. (2).

In deze 40 jaar werden slechts 5 aankopen gedaan. Hier verwerven van grond concentreerde zich enerzijds in Asselt waar 1 gem. 41,5 r. weide werd aangekocht (3) en anderzijds rond het klooster waar 4 gem. naast het hospitaal werden verworven (4). Verder werd in Here een stede van 80 r. gekocht (5). In dit dorp werd eveneens het ~~schodfrocht~~ op 13,5 b leengrond verworven (6). Slechts 1 rentekoop viel te noteren nanelijk van 9 schel. gr op een goed in Gent (7).

-
- (1) Charter 27 mei 1403 in Cart., f. CCLXXXV^V in R.A.G., N° B 1288: " een stede van 18 roeden daer up dat de chartroysen een scuere hebben ghesect ome in te varene ende te ~~kaerden~~ haerlieder thiende ute welcker stede ~~sey~~ jaerlickx betalen zullen, 2 capoene ende 7 engelsche vlaense mouten den cloostere van ~~Here~~".
- (2) Charter van 28 juni 1403 in Cart., f. XXXVIII^V in R.A.G., N° B 1288: "...behouden dies dat zij mi zullen betalen 1 pen. in teekene dat zij de vorseide meersch van mi houdende zijn".
- (3) Charter van 9 juli 1396 in Cart., f. XXXV^V in R.A.G., N° B 1288: "...kenlic dat zij hebben vercocht minen heere den prioor 1 ghemet en 41,5 R mersche ghelegghen in de hasselt in de recke inder tsartreusen mersch".
- (4) Charter van 3 december 1401 in Cart., f. CIV^T in R.A.G., N° B 1288: "4 ghemeten ligghende buten der waelbrugghen neffens der zichenliede".
- (5) Charter van 8 okotober 1415 in Cart., f. CCLXXXVI^V, in R.A.G., N° B 1288: "...dat hij heeft vercocht den procureur vanden chartreusen bij Ghend viermael twintich Roeden ~~even~~".
- (6) Charter van 9 november 1413 in Cart., f. CCLXXVI^T in R.A.G., N° B 1288: "... dat colaert de commere ons overgaf ende afghegaen es vanden scoef die hij cochte te Here, want die met onsen ghelde ghecocht was ende betaelt up 13,5 b leengoedt".
- (7) Charter van 1397 in Cart., f. CLXXXIX in R.A.G., N° B 1288: "9 scel. gr in selichs ~~Kerstprophio~~".

Het verlangen van de prior naar goederen rond het klooster wordt duidelijk geïllustreerd door 3 ruilingen, in 1401 gedaan om renten te visselen tegen grond in Rooigem.

- 22 februari werd afstand gedaan van een rente van 20 schel. par. voor 2,5 gem. land buten der waelpoerten tusschen den tsartreusen erve (1)
- 2 maart werd een rente van 52 schel. 5 den. par. en 4 kapoenen gewisseld tegen 1 ghemet liggende inden vincte (2).
- 7 maart werd een rente van 12 schel. par. geruild tegen 2,5 gemeten buten der vesten ter waelpoerten tusschen den tsartreusen erve (3).

Al die goederen waren weer geen vrije en onlaste bezittingen. Aan de hertog moest jaarlijks belasting betaald worden. Daar de lasten hoog opliepen wendde de prior zich in 1419 tot de hertog. Hij herinnerde hen aan het testament van zijn overgrootvader waarin aan de nonnen van Val-lis Regalis een som van 1.000 F werd toegewezen om hun kerk te bouwen. Nooit was hier iets van uitbetaald. Filips de Goede beloofde die schuld in te lossen en besloot dan de inkomsten van het klooster verworven vanaf het jaar 1384 tot 1415 te onlasten. Dit betekende dat op 165 pond 2 schel. par. renten aan het stadsbestuur niets moest worden betaald en dat het bedrag zuiver mocht geïnd worden. Hij verzekerde nog dat goederen mochten aangeworven worden tot een inkomen van 238 pond 6 schel. (4). Deze ontlasting was maar geldig onder voorwaarde

- (1) Cart., f. ^FCV in R.A.G., N° B 1288.
Cart., f. CV^r in R.A.G., N° B 1288.
- (2) Cart., f. CXXII^v, in R.A.G., N° B 1288.
- (3) Cart., f. CIII^v in R.A.G., N° B 1288.
- (4) Cart. f. II^v in R.A.G., N° B 1288: "...bilayent roys conte de flandres... eust donne en son testament la somme de mil francs pour faire leur église . Il solt aussi que lesdiz supplians lesquels dudit don non depuis en aucune chose...la somme de 165 livres et 2 sdr par. par an Et nous ont humblement supplier lesdiz religieux que en recompense desdiz 1.000 francs ainsi...puissent encores acquester des autres terres, rentes iusque à la somme de 228 livres 16 solz. par."

dat de 1.000 F van Lodewijk van Male niet meer moest uitbetaald worden. Het klooster was er toe verplicht jaarlijks 4 jaargetijden te doen voor Lodewijk van Male, en voor Jan zonder vrees. Iedere donderdag moest nog een mis opgedragen worden voor de H. Geest. (1). Er bleven echter nog heel wat lasten te betalen bijvoorbeeld voor de leengoederen van het huis van Drongen. Ook aan 2 schenkingen waren nu meer dan geestelijke verplichtingen verbonden: het perceel grond van 18 r. in Mere was bezwaard met verschillende lasten en voor de schenking van Daneel van Halewijn diende ook jaarlijks een geldelijke prestatie geleverd te worden. Dat de lasten hoog opliepen bleek wel uit de oproep van de prior tot de hertog in verband met het niet uitvoeren van een testament. Die toestand wordt des nog beter geïllustreerd door de kroniekschrijver die zegt dat op het einde van de 14e eeuw er nog maar 7 of 8 monniken in het klooster aanwezig waren en dat de tijdelijke goederen maar heel natig waren(2).

Immers de monniken dienden over geldelijke inkomsten te beschikken om in het dagelijks onderhoud van de kloostergemeenschap te voorzien. Er werden wel gronden in cijns of in eeuwige en erfelijke rente uitgegeven in Deinze, Drongen, en Destelbereg. In totaal brachten die 18 pond 5 schel.par.op.

(1) Cart., f. V^r in R.A.G., N° B 1288: "...pronis de faire chascun an ~~en~~ les anniversaires. Un pour lame du dit feu notre bisayent pour les ames de nostre seigneur et ayoul et sa compagne.

iten pour nostre seigneur et père une messe de saint esprit le juedi".

(2) Chron. f. 125^r, in K.B.B., N° 4.051-68(3.856):

"... quod tempore suo (Everardus de Husen prior anno 1392) hinc fuerunt parvo personae, monachi enim tantum septem vel octo et parum provisi in temporalibus bonis".

Besluit. Uit het voorgaande is gebleken dat het konvent vooral een aangroei van grond heeft gekend: land om te bewerken en weiden. In Drongen beliep de aanwinst 21 b 500 r., in de wijk Asselt werden 5 gen. 41 r weide verworevn, in Mere 93 r. terwijl in Rooigen zelf het domein met 3 b 1 gen. 400 r. werd vermeerderd.

De verworevn renten bezorgden een inkomen van 57 pond 8 schel. p.r. Met de cijzen maakte dat een totaal van 75 pond 13 schel. par. Het is echter niet mogelijk een volledig en nauwkeurig overzicht te geven van die goederen wegens vage formules in sommige oorkonden.

Als Willen van Artevelde al tlant dat ie hebbe ligghende binnen der stede ter Asselt aan het klooster schonk, is het niet te achterhalen hoeveel dat bedroeg. Het zelfde verschijnsel deed zich voor bij de Vaernewijc's die een rente assigneerden op een weide. Nergens wordt vermeld uit wat die rente bestond.

Gedurende deze 40 jaar werden slechts 5 aankopen gedaan in Asselt, Rooigen en Mere. Deze verhandelingen waren interessant omdat ze het domein juist in de meest geschikte lokaliteiten uitbreidden. De koopkracht was toch gering in deze jaren en de bewoordingen van Pieter van Axel zijn in die zin wel te begrijpen. De tien schenkingen getuigden toch van de interesse en de sympathie die het klooster genoot alhoewel de belangstelling uit enkele bepaalde milieus kwan die ook vroeger een plaats innamen op de lijst der veldoeners.

De tendens om grond aan te werven in de onmiddellijke omgeving van het klooster of in gemeenten waar reeds bezittingen lager was dus duidelijk merkbaar. De financiële toestand was niet al te rooskleurig: veel uitgaven en natige inkomsten.

D. 1420 - 1460: het prioraat van Jakob Ruels.

Met de verkiezing van Jakob Ruels tot prior van het gentse Konvent brak een nieuwe voorspoedige fase voor het klooster aan.

Zijn landurig prioraat heeft er toe bijgedragen dat hij zich kon inwerken in de toestand van het klooster en de nodige maatregelen kon treffen. Toen hij visitator was van de Noord-Picardische provincie en wegens zijn ambtsbezigheden vaak afwezig was, kwam er wel eens ontevredenheid in het Konvent. Nochtans heeft zijn visitatorschap geen nadelige gevolgen gehad voor de uitbouw van Vallis Regalis.

Na de troebelen van het Westerse Schisma heeft Jakob Ruels de kartuis van Gent een nieuw leven kunnen schenken.

De akten uit deze periode hebben ons een duidelijk beeld gegeven van de activiteit van de prior. Wijzigingen kwamen voor in de aanwinst der goederen: een duidelijke lijn werd gevolgd. Opvallend waren het groot aantal aankopen van grond en het uitgeven in cijns.

Onder het 40 jarig bestuur van Jakob Ruels breidde het domein zich uit door enkele schenkingen maar vooral door aankopen. En dit getuigt vooral van de levenskracht van Vallis Regalis.

Wij noteerden 7 schenkingen die nu aan meerdere en zwaardere voorwaarden onderworpen waren. De aard der geschonken goederen was eenigszins gewijzigd. Het toekennen van grond bleef een gebruikelijke schenking zoals het goed in Oosterzele met gebouwen, bonen en gewas van Jakob Gheenszone(1).

(1) Charter van 13 maart 1422 in Cart., f. CCCX^r, in R.A.G., N° B 1288: "een goet toosterzele metten huusin ghen, boonen, cateylen".

een hofstede van 200 r. en een weide in Dronghen van Mathyse de Voldere (1) en Jan Veredaren (2) en 1 ger. land in Akker-
gen van Lanbrecht hiele (3). Een tot nog toe weinig vookomende
gifte was het geven van een huis. Machtelt Vriendts stond een
huis in Gent af ten voordele van de Kartuzers: het pand bracht
jaarlijks 4 pond par. op (4). En tenslotte zagen wij het geven
van een aanzienlijke som geld door Gillis Pattin en Gillis
Sneevoet. De eerste afkomstig uit de omgeving van Kortrijk liet
een cel bouwen en doteren, alsook een kapel. Om dit te kunnen
uitvoeren schonk hij een som geld ten einde er iets mee te
kopen dat een jaarlijkse intrest gaf. Als konditie stelde hij
dat zijn echtgenote en hij in het klooster zouden begraven
worden en dat er voor hun ziel en die van zijn ouders eeuwig
een mis zou gelezen worden. De nonnen kochten dan in 1421
een weide in Hurst, aan de oude Leie gelegen voor de som van
450 pond gr. In die koopprijs was de jaarlijkse last van 12
pond gr begrepen. Het goed bleef nochtans belast met een

-
- (1) Charter van 3 maart 1440 in Cart., f. CXXXV^r in R.A.G.,
N° B 1288: "hofstede te dronghene groot 200 R."
- (2) Charter van 25 oktober 1455 in Cart., f. CXXVIII^r in
R.A.G., N° B 1288: "...Jan Veredaren... tijden dat wij gheven
den chaertreusen terdendeel van eenen bulckine lants inde
prochie van dronghen".
- (3) Charter van 3 maart 1459 in, Cart., f. CVI^v in R.A.G., N°
B 1288: "Lanbrecht hiele... hebbe erfghedieghen 1 ghenet
lants ~~op ughelieve~~ inde prochie van eckerghen buten waelpoerte".
- (4) Charter van 24 februari 1452 in Cart., f. CLX in R.A.G.,
N° B 1288: "Machtelt vriendts. ~~overgherevenen~~ een huus
ende stede met 4 pond par. siaers erflic daer utgaende".

jaarlijkse rente van 20 schol. gr(1). Gillis Sneevoet stond de helft van de schulden af die men aan zijn echtgenote schuldig was: dit bedroeg 39,5 pond 19 schol. 5 pen. gr (2).

Dat geven van geld kon hen dus aankopen laten doen. De andere aanwinsten waren interessant omdat zij eens te neer aansloten bij andere bezittingen voornamelijk in Drongen en Akkergeren waar de grond paalde aan 's kloosters bezit. Vier van deze weldoeners stelden echter hun eisen en lieten het klooster als kompensatie diensten uitvoeren. Jakob Gheenszone moest zo dagelijks een mis en een collecte hebben, een jaargetijde moest gevierd worden en iedere maandag diende aan de poort van het klooster brood voor 1 halster koren uitgedeeld. Wanneer de statuten het toelieten kreeg iedere

 (1) Cart., f. CCXIIII^r in R.A.G., n° B 1288: "...dat wilen meester Gillis Pattin hebbende dovocie in synen levene gaf de sartreusen eene somme van penninghen daer mede te makene eene celle ende capelle binnen den cloostere ende aldaer de vorseide meester Gillis als nu licht begraven ende ooc on ewelic ende erflic te doene eene messe ter ~~gallicheit~~ van zijndor ziele ende den sielen van zijnen voeders omme met de penninghe te coopere zekere rente omme te volcomene vorseide werc en dienst nu es waer dat de chaertreuse ghecocht hebben een leen..."

Cart., f. v CCXIIII, "...quitz seront adheritez ou fief en paiant pour une fair a monseigneur la somme de 450 livres de 40 gr. tant pour ladmortissement valissant par an environ 12 livres gr/ En regart qu'il est ~~amores~~ chargie de 20 sc. gr de rente heritable par an".

(2) Charter van 28 augustus 1443 in R.A.G., Fonds Kartuizers: "... Gillis Sneevoet kende dat hij heeft upghedregghen in rechten giften Jacob Ruels de heelt van zekeren sculden die zekere persone sculdichbleven..."

religieus 1 pinte wijn (1). De Kartuziers maakten hen deelachtig aan alle nissen, gebeden, vigilies etc. en lieten hen deelnemen aan het officiu mensis (2). Voor de ouders van Mathyse de Voldere moest een begrafenis en een jaargetijde bezorgd worden (3). Lambrecht Hiele stond 1 gen. land in Akkeren af ter nagedachtenis van zijn schoonvader Hendrik Druvele die in de kartuis geleefd had en er begraven lag. Hij eiste toch deelachtig te zijn in de goddelijke diensten. (4). Ten slotte moesten de verlangens van Gillis Pattin ingevolg worden.

Prior Jakob Ruebbs heeft zich ten zeerste geïnteresseerd aan de materiële uitbouw van Vallis Regalis. Hiervoor getuigen de 19 aankopen die hij op zijn aktief heeft gehad. Voornamelijk onroerende goederen werden verworven land en weiden. Zestien dergelijke aankopen leverden interessante en

(1) Charter van 13 maart 1422, in Cart., f. CCCXI^r in R.A.G., N° B 1288: "... in lavenessen van Jacobs Gheenszone ziele zekere perpetuele diensten ende ~~solmesime~~, te wetene es datnen elcx daechs messe doen sal ende cere propre collectie lesende daghelickx. Iten ecuwelicke jaerghetijde, te deelne elc maendaechs ter poorten den armen tbroedt van 1 halster coerns. Elo religieus 1 pinte wijns ~~alsen~~ wijn van ordenen deelt".

(2) Charter van 31 maart 1422 in R.A.G., Fonds Kartuziers: "Concedimus plenam participationem onnen nissarium, orationum, ~~vigillarum~~... participationem officii mensis".

(3) Charter van 3 maart 1440 in Cart., f. CXXXIII^r, in R.A.G., N° B 1288: "... dit over de sepulturen en ewelicken jaerghetijden van Pieteren de Voldere ende jouffrouw Margrieten vanden ~~Scaemarghen~~ ~~zijn~~ ~~wijve~~ Mathysen vader ~~ende~~ ~~moeder~~ waren".

(4) Charter van 3 maart 1459 in Cart., f. CVI^v, in R.A.G., N° B 1288: "... inrecompensaten ende bekentzaenheden van den goeddoene dat henric druvele der kateline zinen wive vader was ~~synen~~ ~~levens~~ ~~wonachtich~~ ende tgoedoen hebbende int clooster van den chartreusen daer zinen lichaeme begravenes... uut devocien, ten sine ooc dat zij deelachtich moghen zijn anden godlycken diensten... 1 ghenet landts gheleghen inde prochie van eckerghem, telooster an allen riden gheland ende connende metten eeren ~~zonde~~ an sheeren strate".

geconcentreerde grondaanwinsten. In Westzaenslandt werd 1 ge-
 met gekocht neffens den tsaertreusen lande eyghin goed zunde
 (1). In Drongen waar verschillende goederen reeds bezit waren
 van het klooster kocht Jacob Ruets in 1421 2 l in Cuerse (2).
 Vooral naar de wijk Oostgaver ging zijn interesse: hier werden
 5 aankopen gedaan wat een aanwinst bezorgde van 69 l. (3). In
 een andere wijk, Noorthout kwamen 8 b 825 r in zijn bezit (4).
 Nog in Drongen werd 1 b 50 r. onder Asselt aangekocht (5). In
 Oosterzele leverden 9 kopen 3 b 662 r. op (6), in boestenbliden
 5 gen. 107 r. (7), in Heygen 4 b ⁽⁸⁾ en in Westren $\frac{1}{3}$ b (9).

(1) Charter van 6 juli 1420 in R.A.G., Fonds Kartuijzers.

(2) Cart., f. CXVIII^r in R.A.G., N° B 1288: "...vanden coope
 van 2 b lants ligghende inder prochie van dronghene onder
 tberijdt van ons goet te Cuerse".

(3) Charter van 28 novembe 1423, in Cart., f. CCCIII in R.
 A.G., N° B 1288: "...13,5 bunder lants t'oostgaver".

Charter van 4 maart 1429, in id., : "...8,5 bunder in oostgaver".

Charter van 12 december 1439, in id., : "6 bunder lands inde
 prochie van dronghene toostgavere".

Charter van 16 december 1441, in id., f. CCCV: "... 24 bunder
 lants toostgaver".

Charter van 2 juli 1443 in id., : "...17 bunder lants toost-
 gaver".

(4) Charter van 30 maart 1441 in, Cart., f. XXXVI^r in R.A.G., N°
 B 1288: "...vercocht den prior de naervolghende parceelen van
 erfachticheden gheleghen inde prochie van dronghene".

(5) Charter van 7 maart 1458 in Cart., f. XL in R.A.G., N° B
 1288: "...hebben vercocht 1 b 50 R inde prochie van dronghene
 ent goet ter hasselt".

(6) Charter van 5 februari 1422 in Cart., f. CCCX^r, in R.A.G.,
 N° B 1288: "...2 sticken lants in Oosterzele, deene int behuude
 stede groot 1 banre dander 1 b 60 R..."

Charter van 6 februari 1422 in id., : "...5 dachvant lants nin
 18 R..."

Charter van 4 februari 1435 in Cart., f. CCCX^v in id., : "...
 10 dachvant 20 R..."

(7) Charter van 5 maart 1448 in R.A.G. Fonds Kartuijzers.

(8) Charter van 22 maart 1425 in Cart., f. CCXLVIII^r in R.A.G.,
 N° B 1288: "...4 b lants ligghende in Vinet ende in Meyeghen".

(9) Charter van 3 decenber 1426 in Cart., f. CCCXXIII^r, in
 R.A.G., N° B 1288: "... $\frac{1}{3}$ b lants inde prochie van Westren".

Bij de dood van Jacob vander Bruggen waren zijn kinderen aan het klooster 17 pond 18 schel. 6 pen gr. schuldig. Om deze achterstellen af te betalen werd 1 dachland in Bavegen afgestaan mits de son van 2 pond 6 schel. 6 pen gr op te leggen: deze grond was vrij en eigen goed en lag bovendien naastgrond van het klooster (1).

Naast aankopen van onroerende goederen, interesseerde Jakob Huels zich ook aan 't verwerven van schoofrecht waardoor hij een gedeelte van de oogst in ontvangst kon nemen. Dat hij een dergelijke aankoop deed in Mere is niet louter toevallig; daar inde het klooster inners jaarlijks heel wat koren renten.

In 1448 kocht hij een leen in Mere dat schoofrecht en heerlijke renten omvatte. Door die koop nocht het 5de deel van de oogst gehaald worden op 2 b 619 R. op de cruuscant en op 3 b 46 R. op de meerelpittecant. De heerlijke renten beliepen 15 schel. 1 den par en 4 vicrtalen graan. Dit leen werd ook gebonden door een sterfelijk laat (2).

Gedurende dit lang prioraat vielen slechts 2 aankopen van renten te noteren: de ene van 9 pond 16 schel. 48 pen. par op grond in Erenbodegen in het land van Aalst(3).

(1) Charter van 8 maart 1454 in Cart., f. LXIV^r in R.A.G., N° B 1288: "...kenlic zij allen dat alsoe vande somme van 17 pond 18 schel. 6 pen. gr die Jacob vander brugghen tzinen overlidene dochter ende souldich was den cloestere vande chartreusen bij Ghendt...lijden dat zij in minderinghe ~~van~~ achtervorseide somme ghegheven hebben den prior 1 dachwant lants ghelghen inde prochie van baveghen daerment beet up ~~toeshil~~vrij eighen goet zijnde...an deen zide den cloostere gholand...ende dit over de somme van 2 pond 6sc. 6 pen gr".

(2) Cart., f., CCLXXXIII, in R.A.G., N° B 1288: "...dwele leen ghelegghen es in zekeren scoeven ende heerlicken renten up zekeren gront daeraf dat den leene toebehoert den s' scoef die daer up ~~graven~~ ofte wassen nueghen te heffene".

(3) Charter van 9 februari 1421 in Cart., f. CXXXIX, in R.A.G., N° B 1288: "...5 pond par 8 sool. 4 pen gr ~~tsigers~~ erflicke rente beset up sekere gront van erven ghelegghen inde prochie van Erbodeghen".

de andere van 20 schel. gr op 2 huizen in de St. Pieters parochie in Gent (1).

Dat het klooster zich meer interesseerde aan grond dan aan renten bleek ook uit een ruiling: 725 r weide in Cuerse werden in december 1455 gehuurd voor 4 pond par. In februari 1456 werd die weide van de heilige geest neesters van St. Michiels afgestaan in ruil voor een rente van 43 gr en 2 kapoenen (2).

Zoals we hierboven zagen, waren de verplichtingen aan sommige schenkingen verbonden van zuiver geestelijke aard of vergden zij een geldelijke prestatie in de vorm van een pitantie.

De aangekochte goederen echter waren vaak zwaar belast inners vrije grond kwan weinig voor. Het grootste gedeelte was leengrond waaraan heel wat verplichtingen verbonden waren. Wij vermelden de volgende gevallen: 13,5 b land in Oostgaver was belast met een lijfrente van 2 pond gr (3).

Op de andere grond in dezelfde wijk waren gelijkwaardige lasten gezet: op 8,5 b een rente van 6 schel. gr (4), 6 b met zulcken connere alsser jaerlicx uut gaet (5).

Aan de 23,5 b van Joos Lannius gekocht waren de volgende verplichtingen verbonden: 2 pond gr, erfelijke rente voor

(1) Register van 1432: f. LXVII, in R.A.G., N° K 9531: "...cochte 20 sc. gr erveliker renten gheassigneert up 2 behuude steeden gheleghen tsente pieters".

(2) Oorkonde van 28 februari 1456 in Cart., f. CXVIII in R.A.G., N° B 1288: "...hueringhe van 725 R meersch te Caeurse dat wij pachten teghens den heilich gheests neesters van Sinte Michiels omne 4 pond par...ghevisselt omne 43 gr en 2 cappoenen".

(3) Charter van 28 november 1423 in Cart., f. CCCIV^v, in R.A.G., N° B 1288: "...met 2 pond gr siaers lijfrenten utgaende..."

(4) Charter van 4 maart 1428 in Cart., f. CCCIII^v in R.A.G., N° B 1288: "...inde prochie van drongene groot zijnde 8,5 b....de rente uut desen goede gaende draghende 6 sc. gr tsjaers".

(5) Charter van 12 december 1439 in Cart., f. CCCV^v in R.A.G., N° B 1288.

Synon Betten.

- 13,5 halster rogge voor het klooster van Drongen
- 24 gr erfelijke rente voor verschillende personen
- 30 schel. gr lijfrente voor priester Jan uutendale
- 4 pond gr lijfrente voor Joos Lammings (1) Het goed van I7 b van Willen Coets gekocht was belast met een lijfrente van 7 pond (2).

Voor de 4 b in Vinct en Heygen aangekocht diende ieder jaar een penningrente van 6 schel l den par en een graanrente van 5 halsters en 1 achteling uitbetaald te worden(3).

Hetzelde geldt voor $\frac{1}{11}$ b in Westrem bezwaard met een rente van 4 pen par (4). In Oosterzele stondde aangekochte grond van 1435 onder het heerschap vanden baren: voor die leengrond was men 5 gr verschuldigd (5). Uit de goederen te Noorthout in Drongen gingen 24 schel. par. Voor een pitantie aan het klooster van Drongen werden 4 pen par. genomen uit 1 b 50 R in Asselt. Daarbij kwam nog dat cijns te betalen viel aan de heer van Drongen.(7).

-
- (1) Charter van 16 december 1441 in Cart., f. CCCV^r, in R.A.G., N° B 1288: "Kenlic dat prioer... heeft ghecocht tegen Joes Lammings zijn goed liggende toostgavere groot 24 b met 2 pond tsiaers erflicke renten daer ute gaende Synon betten. Item 13,5 halster rogs den cloostere van dronghene... diverschen personen 24 gr, 30 sc. gr lijfrenten den live van her Janne uutendale pbre... 4 pond gr tsiaers lijfrenten ten live van Joes Lammings."
- (2) Charter van 2 juli 1442 in Cart., f. CCCVI^r, in R.A.G., N° B 1288: "...blijft belast met 7 pond gr lijfrente".
- (3) Charter van 22 maart 1425 in Cart., f., CCXLIX, in R.A.G., N° B 1288: "...6 scel. l den par, 5 halsteren ende 1 achteling".
- (4) Charter van 3 december 1426 in Cart., f. CCCXXXIV, in R.A.G., N° B 1288: "...lands ghelegghen inde prochie van Westrem int heerschap van Jans vanden Abele met 4 pen par tsiaere ute gaende".
- (5) Cart., f. CCCX^r, in R.A.G., N° B 1288: "...houdende vanden heerscepe vanden baren met 5 gr tsiaers utgaende".
- (6) Charter van 2 november 1426 in Cart., f. CCCV, in R.A.G., N° B 1288: " uut alder ervachticheden gaende 24 sc. par."
- (7) Charter van 7 maart 1458 in Cart., f. XL^r, in R.A.G., N° B 1288: "... met zulken commere ende laste alsser jaerlic utgaet sheeren cheinse ende voort met ontrent 4 pen. par. siaers utgaende den pitanchen van dronghene".

Al deze verplichtingen waren dus erfelijke renten in geld of in natura en lijfrenten. De waarde was uiteenlopend en niet te vergelijken. Het geeft ons een voorbeeld van de geringe netto opbrengst van sommige goederen: vooral de lijfrenten brachten een groot gewicht in de schaal. De cijnsen en de prestaties voor leengoederen bedroegen in de voornoemde gevallen slechts enkele groten.

De talrijke aankopen door Jakob Ruebs verricht, vergden een aanzienlijk inkomen. Dit werd ten dele bezorgd door de aangekochte en gekregen renten en ten dele ook door de cijnsen en pachten. Een gedeelte van de grond vooral die rond het klooster kon bewerkt worden door de lekebroeders. Meer afgelegen land moest echter op een andere manier opbrengen.

De inkomsten van Vallis Regalis aan cijnsen en renten kunnen we als volgt noteren:

- 22 schel. gr op 100 r land in Axele
- 15 schel. gr op een hofstede in Oosterzele
- 18 pond par op grond in Axele
- 20 pond 6 schel. 22 pen par op grond in Axele
- 3 pond par op 1 b in Deinze
- 6 schel. gr op 4 gem. land in Drongen
- 2 pond gr op 't wallekin in Akkergeren
- 30 schel. par op 47 r land in Drongen
- 3 pond 10 schel. par op 200 r land in Drongen
- 5 schel gr op 200 r in Asselt
- 5 schel gr op 200 r in Asselt
- 7 schel gr

In totaal maakte dat een inkomen van 80 pond 6 schel. 22 pen. par. Sommige inningen worden in natura gedaan: deze beliepen jaarlijks 16,1 kapoenen in Axele.

Een andere bron van inkomsten was dan het verpachten van land wat steeds voor een termijn van 9 jaar gebeurde

- 40 schel. gr voor 7 b land in Canegen
 - 4 pond 4 schel. gr voor 10 b 333r in Daerlevelde
 - 4 pond 6 schel. gr voor een weide naast het klooster
 - 2 pond 12 schel. 4 den gr voor 4,5 b land in Heigen
- Deze verpachtingen bezorgden het klooster jaarlijks 13 pond 2 schel. 4 den gr.

De prijs van het verhuren van land is zeer uiteenlopend: het is moeilijk een duidelijk beeld te vormen van de pachtprijs. Deze hangt af van de waarde van het land in de onderscheiden streken t.w. Canegen, Heigen, Destelbergen, Akkergeren.

Dat het innen van renten en pachten niet steeds zonder moeilijkheden geschiedde, illustreren ons de volgende voorbeelden:

- in 1436 loste Pieter Christicans zijn schuld van 10 pond gr in. (1)
- Toen een cijns van 16 schel gr door Willem van Machelin niet werd betaald eigende de prior zich het recht toe de hofstede te verhuren(2).
- Baudin vander donct bekende in 1453 dat hij 68 pond 12 schel. gr en 1 halster tarwe schuldig was aan de Kartui- zers van nog te betalen pachten(3).

(1) Charter van 27 juni 1436 in R.A.G., Fonds Kartuizers.

(2) Charter van 10 april 1453 in Cart., f. CLXXXIV in R.A.G., N° B 1288: " een behuude stede voortijds uutghegheven in erfeliken cheinse Willene van Machelin... van welcken men den cloostere tachter en schuldich es van vorledene rente 16 sc gr ende dat ter cause hebbende vande voirn Willem van Machelin niet en betalen...de behuude stede te moghen verhueren".

(3) Charter van 18 maart 1453, in R.A.G., Fonds Kartuizers: "Boudin vander donct kende dat hij den religieuzen tachter es van pachte vander somme van 68 p. 12 sc. gr."

- Het geval van Jacop vander brugghen dat wij reeds aanhaalden wiens nakomelingen de schuld te betalen hadden van 17 pond 18 schel. 6 pen gr.

Dat het verwaarlozen van te betalen pachten meer voorkwam, blijkt uit een schrijven raadsheren van de hertog: de religieuzen hadden het recht niet personen te vervolgen die hun renten niet betaalden maar kregen het recht iemand in hun plaats aan te stellen, een procurator of toezienner om de zaken te regelen (1).

Noeilijkheden rezen er in 1450 ook met de parochie geestelijken van Mere nopens de tienden die Vallis Regalis daar hadden. De tienden waren inners een algemene belasting door de bisschop aanbevolen, ten voordele van de parochiedienst. Al vroeg echter werden de kerken beroofd van het grootste gedeelte van deze middelen. Petrus de Monte pastoor van Mere geraakte oneens met Jakob Ruebs nopens het ontvangen van de tienden. Het geschil werd opgelost door aan de pastoor de verzekering te geven dat hij ieder jaar 3 pond par. zou krijgen (2). De noeilijkheden die er ontstonden konden door Jakob Ruebs allemaal opgelost worden zonder dat het klooster enig verlies leed.

De belangstelling die Filips de Goede de kartuizerdrde toedroeg kwam hier weer tot uiting, toen de Vallis Regalis samen met de andere kartuizen die in zijn gebieden

(1) Charter van 18 november 1455, in R.A.G., Fonds Kartuijers: "bijden welcken zij niet noghen vervolgen in persone de renten ende andere goet datmen henlieden sculdich es... zij moghen doen vervolgen te wette bij eenen procurator solliciteur of toezienre".

(2) Charter van 12 december 1455 in Cart., f. CCLXVI^r, in R.A.G., H° B 1288: "...de decimus inter nos et curatua parrochie de Mere cui singulis annis tres libros parisienses#4".

lagen, ontlaste van belastingen en diensten en ze volledig exempt verklaarde (1). Minder goede herinneringen hant het klooster aan de opstand van de Gentenaren tegen de hertog: op verschillende van hun goederen waren vernielingen aangebracht, nuizen waren beschadigd en heel wat parcellen grond bleven braak liggen. Dit bracht met zich mee dat de financiële toestand achteruitging: herstellingen dienden uitgevoerd, pachten werden niet betaald en verwaarlozing van hun eigen oogst. Om hieraan te verhelpen gaf het generaal kapittel in 1454 de toelating om grond in cijns uit te geven ten einde de inkomsten te verhogen (2).

Besluit:

De schenkingen namen in deze periode geen grote plaats in. De weldoeners deden afstand van een stuk grond, een huis of een som geld.

Talrijk waren echter de aankopen. Jakob Ruebs interesseerde zich vooral aan onroerende goederen die gelegen waren in verschillende wijken van Dronken en in de onmiddellijke omgeving van Gent. Zestien dergelijke aankopen waren

(1) Charter van 1437 in N.A.G., Fonds Kartuizers: "... les prieurs frères religieux et couvents des maisons des chartreux et chartreuses fondez en nos pays de flandres artois et boulenois ou il y en a iusques au nombre de huit...doient estre exemps leurs terres maisons et censses detouttes tailles, aides...".

(2) Charter van 1454 in R.A.G., Fonds Kartuizers: "tcapittele generael wel wetende hoe dat ons godshuis vande saertreusen grotelic verachttert is ende grote scade gheleden heeft ende noch lidt biden toedoene vanden orloghen dewelke daer in naertse heeft gheweest overnits dat vele husen ghedestruceert zin ende erven onghewesent...so verleenen wij den prioer uut te ghevene in eerfeliken cheinsen zekeren gronden van eerven."

te noteren tegen drie van renten. Dit betekende echter niet dat Jakob Rueßs minder belang hechtte aan de rechtstreekse opbrengst van het domein; hiervan bewijzen de talrijke uitgaven in cijns. Dat die inkomsten maar binnen een bepaalde grens mochten liggen, bleek uit het schrijven van het generaal kapittel in 1454. De prior was dus niet gevolmachtigd om naar eigen goeddunken de ternini te wijzigen. De talrijke aankopen waren toch een bewijs van de organisatiegeest en van de uitbreiding die het konvent heeft gekend. De prior zorgde ervoor dat het inkomen voldoende was om de talrijke verplichtingen na te komen. De renten en de cijnsen vormden hiervoor een goede bron. De lasten liepen vooral hoog op, voor de leengoederen. Jakob Rueßs heeft wel een evenwicht kunnen brengen tussen de inkomsten en de uitgaven en was zo in staat verschillende aankopen te doen en aan het domein een uitbreiding te verschaffen. Een minder goede herinnering behield het klooster aan de Gentse opstand! Algemeen mogen we zeggen dat dit prioraat van Jakob Rueßs heel voorspoedig is geweest voor Vallis Regalis, dat het een grote en logische uitbouw heeft gekend en dat de inkomsten aangepast werden aan de noodwendigheden van de tijd.

E. Vijde periode: 1460 tot 1497.

In deze periode zijn 4 prioraten te vermelden t.w. van Jan Versaren (1460-1474), Willen van Halewijn (1471-1475), Lodewijk Pottier (1475-1480), en van Simon vander Schueren die in 1497 stierf. Dit jaar zullen we dan ook als eindpunt van deze verhandeling nemen.

Onder het bestuur van de drie eerste prioren werden weinig verhandelingen verricht: slechts 2 schenkingen, 2 aankopen en enkele verpachtingen. Onder het prioraat van Simon vander Schueren bleek de economische toestand beter te zijn en kende het domein een aanzienlijke uitbreiding.

We zullen nu nagaan welke wijzigingen zich in de uitbouw en in de inkomsten in de 2de helft van de 15e eeuw voordeden.

Nog steeds kwamen weldoeners opdagen, voornamelijk uit de milieus van familieleden van nonnikken, van geestelijken en van edellieden.

Veertien giften vermeerderden het domein met onroerende goederen en renten. De meeste weldoeners ochter stonden renten af die vergeleken met de vroegere veel aanzienlijker waren. Een heleboel verplichtingen bleven er aan verbonden! Zo beliepen de gekregen renten 11 pond 6 schel. gr, 23 schel. par en $\frac{1}{3}$ mudde rogge. De grondaanwinst beliep in Assenede 74 gem., in Blaerneersch 2 pen. en een weide in Akkergeren en in Halewijn. Deze schenkingen werden op verschillende redenen gedaan: in de eerste plaats om de fundatie van een jaargetijde. Drie gevallen zijn hiervoor te vermelden: Jan Papal deed afstand van 10 schel. gr en bedacht hierbij zijn vrienden (1). Priester Boudin Diericx gaf 2 gem. in Blaerneersch ook voor het jaargetijde van zijn ouders en voor

(1) Charter van 26 juni 1466, in R.A.G., Fonds Kartuizers: "Kenlic alse van 10 sc. gr erflicker renten die Jan Papal gaf den cloostere omne daer mede int zelve cloostre ghesen te werdene een jaerghetide over de ziele van hen ende alle zunder liever vriende zielen".

andere goddelijke diensten (1). Het echtpaar Jan vanden Strate-
van Leyns verleende 6 schel. gr voor hun jaargetijde (2).

In de 2de plaats hadden 5 schenkingen betrek-
king op familieleden van nonnikken of op intredende nonnikken.
Een familielid van broeder Jan Brakelmans schonk een rente van
10 schel. gr(3).

In 1487 gaf Joos Meeux 74 gen. in Assenede: een
hofstede woonhuis, stallen, boongaard, weiden en bossen(4).
Dit goed werd verpacht voor 4 pond 18 schel. gr jaarlijks;
hiervan moesten jaarlijks aan verschillende instellingen nog
een rente gegeven worden zodat er nog 1 pond gr zuiver over-
bleven. Hieraan waren echter zware verplichtingen verbonden:
zolang hij leefde diende een nigelezen te worden tot 10 jaar
na zijn dood, 1300 broden van 12 neuken 't stuk moesten aan

(1) Charter van 24 december 1488, in Cart., f. XLIII^r, in
R.A.G., N° B 1288: "Boudin diericx pbre...dat hij in puerder
aelmoesenen ende in recompense vande jaerghetiden erde andere
godlycke diensten die hij betoont dat de broeders vanden
cloostere vandentsartreusen voor zijn overliden ende ooc daer
naer over zine ziele ende zijnde voorders ende vrienden zielen
doen zullen ...2 ghemeten mersch in blaerneersch, voerseide
s'cloosters erfve daerneffens liggende".

(2) Charter van 10 juli 1489, in Cart., f. CCXCVIII^r, in R.
A.G., N° D 1288: "...Jan vander Straten ende jouffrouw Alde-
gonde van Leyns: zijn wettelic wijf kanden dat zij ghegheven
hebben den chaertreusen de somme van 6 sc. gr wL. nunte erve-
liche sourente tsiners voor goddelicken dienst dienen int
tzelve clooster jaerlicx voor hemlieden doet in manieren
van jaerghetyde...besedt up een stic neerschen ghelegghen inde
prochie van nevele groot 874 R".

(3) Charter van 10 oktober 1469, in Cart., f. CCXCI^v, in R.A.G.,
N° B 1288: "10 scel gr rente up een huus inde breydelsteghe,
dese rente gaf ons Philips brakelman in recompense van ander
goet ons ghegheven bij zyns huusvrouwen joncvrouw Jacops".

(4) Cart., f. XLIX^v, in R.A.G., , N° B 1288: "Ghifte ghegheven
bij Joos Meeux den chaertreusen...dese behuuse stede met
woenhuse scure ende stallen metten boongaerde en allen den
upgaende kanten voort met al den neersch en bosschen ghe-
legghen inde prochie van assenede ende es groot 74 geneten".

de armen uitgedeeld worden, aan 13 armen werd een kleed uit pylaken van 3,5 ellen gegeven. Verder moesten 500 nissen opgedragen worden. Ieder jaar diende Vallis Legalis 25 schol. gr. uit te delen aan armen voor brood, kleren of schoenen. Wanneer het klooster financieel niet te goed voorzien was moest dit laatste niet volbracht worden. Op de dag van zijn begrafenis moesten vigiliën met de plessen gezongen worden, 1 gezongen requiemnis en gelezen missen. Op 12 december moest zijn jaargetijde gevierd worden met een gezongen mis en vigiliën en iedere monnik werd verplicht een collecte in zijn mis voor hen te lezen. Op die dag zouden de monniken een goede pitantie van vis en Rijnwijn krijgen.

Jos Heux gaf aan het klooster nog de toelating een weide van 7 gen. 173 r. in Assenede te gebruiken: deze werd verpacht voor 16 schel. gr. Verder nam hij de (erf) last op zich een cel te laten optrekken en één monnik te onderhouden (1).

 (1) Charter van 25 juni 1487 in Cart., f. XLVII in R.A.G., F° B 1288: "...omme de somme van 4 pond 18 sc. gr tsiaers...noch suvere boven alle lasten de somme van 4 pond gr... eene nesse al-
 zo hanzhāamke de icleve ende 10 jaer lanc naer mijn overlijden... te deelne 1300 brooden van 12 neuken tistic, te deelne 13 arm lieden elcken eenen keerde van pylakene van 3 ellen ende een halfve. Iten noch te doene 500 nessen... 25 scel gr in broode zo in cleederen ofte schoens te declne...zo dat tcloostere quam in armoede... dat zij de renten vander aelmoesenen zelve ghebruycken... up den dach van mijnen begravene vigilien netten 9 lossen, eene ghesonghe nesse van requiem ende drye ghelezen messen...ende de vigilien ende ghezonghenesse zal men coutumeren ten daghe van mijnen jaerghetijde up 12e dach van decembre ende elc broeder celebreren up den selve dach sal lesen in zijn nesse eene collecte...zo zullen de chartreusen hebben telcken daghe vande jaerghetijde eene goede pytancie van vische en van Rynschen wijne. Gheeft den sartreusen omme oewelic ende erfeliche ghebruijken oonen nersch groot 7 gemeten 173 R binnen de prochie van Assenede verpacht omme 16 sc. gr siaers... eene nieuwe celle ende tonderhoudene eene religieuz".

Zijn neef ook Joos Heeux genoend afkonstig van het land van Waas gaf bij zijn intrede als convers 3 renten: 16 schel. gr, $\frac{1}{2}$ mudde rogge en 4 schel. gr jaarlijks. Deze rente was hem toegekomen van zijn oom (1). Daarenboven kwamen van dezelfde, tienden waar jaarlijks 23 schel. par uitgingen (2). Boudin Crommelinc, priester voorzag het klooster in enkele tijdelijke goederen met het oog op zijn professie 1 pond gr diende jaarlijks aangewend om iedere nonnik en convers 1 pinte die en iedere donaat $\frac{1}{2}$ pinte te schenken op de 28 november, dag waarop Boudin Crommelinc hoopte geprofest te worden. Van dat ene pond diende men ook nog nagelen, gemberen en kaneel te kopen. Daarenboven gaf dezelfde om de materiële lasten van Vallis Regalis te verlichten nog een rente van 4 pond gr (3).

(1) Charter van 27 maart 1490, in R.A.G., Fonds Kartuijzers: "Kenlic dat Joos Heeux woenende int land van Waes kende dat hij heeft upghedroeghen den clooster alsulic parcheelen van erflicheden ende corenpacht als hij ontfaen heeft van ende gheerft es gheweest van broeder Joos Heeux zinen oom ende dat voor zyn profes. Te wetene van 16sc. gr..., item noch $\frac{1}{2}$ mudde roge ende 4 so. gr siaers".

(2) Charter van 27 maart 1490 in Cart., f. L^r: "Joos Heeux heeft ghegheven den chartreusen een hoop tienden ghelegghen Kennoorden Assenede met 23 soel par daer utgaende elcx siaers ervedeliche rente...lcengoet".

(3) Charter van 27 november 1492 in, Cart., f. CCLXX^r, in R. A.G., N° B 1288: "heer boudin crommelinc priestere heeft ghegheven 1 pond gr erfeliker rente... omme metten zelven pondt gr te voorsiene elcken muenic ende convers van eender pinte vander besten olyen en elcken vanden denaten van wonder halver pinte... jaerlick up den 28 van novembre up welcken dach de voornoende heere honft zyn profesta te doene en vort tsurplus vande pond gr ~~templaydren~~ int coopen van gheynebeere naghelen cancele... Gheeft den chartreusen in aelnoesene ende in verlichtinghen van tcloosteres laste 4 pond gr siaers".

In de derde plaats moesten volgens sommige wel-
doeners een reeks diensten en goede werken gedaan worden. Zo
besliste Jozijne van Halewijn die een rente van 30 schel. gr had
gegeven het volgende: op den 1ste vrijdag van den vasten moest
ieder jaar aan de poort van het klooster aan 48 arme lieden,
1 tarwe brood van 2 gr en 1 gr in geld gegeven worden. Op die-
zelfde dag diende een mis van de H. Geest opgedragen en aan
de nonniken, conversen en reddieten confijt en cruut coeken
gegeven (1). Joncvrouw Lysbette Sbaenst die afstand deed van
haar rechten op het wallekin naast het klooster werd uit dank-
baarheid deelachtig genaakt aan alle goede werken, nissen,
getijden, vasten, aalmoesen en aan andere geestelijke diensten
in het klooster. Zij werd bovendien opgenomen in het officium
nensis, zou 2 jaargetijden krijgen en een uitvaart (2). In de
vierde plaats werden eenvoudig schenkingen gedaan in puerer
aalmoesene

(1) Charter van 16 maart 1485 in, Cart., f. CCV^r, in R.A.G., N°
B 1288: "...jaerliox upden le vrijdach vanden vastenen 48
aerner menschen elcken een taerven broot weert wesende 2 gr
ende 1 gr in ghelde...upden selven vrijdach singhen int con-
vent 1 nesse vanden H Gheest voer haers ziele... upden voor-
noende vridach deelen den convente eenighe lieflicheit wesende
int gheheele 9 sc. gr vl vanden welchen sal elc monic convers
ende reddiet ghelycke portie hebben...dies sal ooc elc donaet
vande voorn. 9 sc. gr een portie ofte eenen cruutooucke van
2 gr... Dese ordonnantie beset up zekeren gront van erven lig-
ghende inde prochie van haelewijn gheldende tsiaers in pachte
30 sc. gr vl..."

(2) Charter van 11 augustus 1489 in, Cart., f. CVIII^v, in R.A.G.,
N° B 1288: "Joncvrouw Lysbette Sbaenst heeft ghegheven den
cloostere voer zekere godlycke diensten al haer recht portie
ende deel dat zoe heeft aent wallekin liggende neffens onsen
cloostere...maken deelachtich in eenen eewighen daghelicken
godlichendienst die wij heeten officium nensis... verlee-
nen 2 jaerghetiden..."

Zoals we reeds zegden, werd de koopkracht van Vallis Regalis pas opgedreven door prior Symon vander Schueren. Zoals in de vorige perioden ging de interesse naar het bezit van grond. Een nieuwigheid die zich voorded waren de losrenten. Het aflossen van een rente was oorspronkelijk iets, aan de natuur der rechtshandeling vreemd. Er werd een werkelijke koop gesloten, de een gaf het kapitaal de ander gaf als koopprijs daarvoor een jaarlijkse prestatie en aangezien nu op een eenmaal gesloten koop door geen der partijen afzonderlijk, buiten toestemming der wederpartij, kon worden teruggekomen, stond het niet in de macht van de renteschuldenaars om zich door het teruggeven van het kapitaal van de verdere betaling der rente te ontslaan. De som waarover een rente mocht worden teruggekocht, was zeer verschillend (1).

De prior kocht drie dergelijke renten:

- een van 4 pond gr op de stad (2)
- een van de abt van Drongen. Het klooster der Promontstratateurs was in materiële nood geraakt en zag zich genoopt goederen te belasten of renten te verkopen. Daaron werden enkele korenrenten verkocht aan de Kartuizers van Gent in de vorm van aflossing: 24 halsters, 9,5 achtelingen rogge op het goed van de kartuis in Oostgaver en 5 viertalen rogge op een stuk grond in Akkergeren(3).

 (1) W. BEZEMER, op. cit., p. 28

(2) Charter van 13 augustus 1493 in, Cart., f. CXLV^r, in R.A.G., N° B 1288: "afcoop ende lossinghe van 4 pond gr betaelt netten sommen van penninghen die toebehoerden den clooster van der sartroysen".

(3) Charter van 14 augustus 1493 in Cart., f. CXXV^r, in R.A.G., N° B 1288: "...aensiende den armen staet van onsen cloostere... dat wij moghen belasten met renten...vercocht in tytele van aflossinghen den cloostere van den chaertreusen der ooninx-dal: 24 halsteren, 9,5 achtelingen rogs de welcke wij erflic hadden up tchaertreusen goed toostgavere...5 viertalen dewelcke wij jaerlicx hadden up een huse huic der waelpoerten".

- een van 2 pond gr. (1)

In totaal brachten de gekochte renten 6 pond 31 schel. gr en de bovengenoemde korenrente op.

De aankopen van grond beperkten zich tot enkele gemeenten.

Hierboven zagen we reeds dat Jakob Ruylles met het gekregen gold van Gillis Pattyn een weide kocht in Hurst die leengoed was.

In april 1481 pas vergoedde de prior de hertog met de son van 450 pond gr. Aan Jan van Ruylles en zijn echtgenote gaf hij 220 pond gr, van wie hij het leen kocht (2). Dit goed was gelegen achter de muur van het klooster en onvatte 10 bunders bestaande uit de weide Hurst genaamd en een kleine heerlijkheid Rooigen. De verplichtingen aan dit goed verbonden waren o.a.: van 400 R. zachte haver dienden 33 hoeden afgestaan alsook 23,5 varkend en een lijfrente van 7 pond gr. En zoals gebruikelijk bij een leen moest een sterfelijk laet aangesteld worden (3). De aandacht van de prior ging ook naar Here waar het konvent tienden en schoffrecht had: een perceel schoofland van 4 dach 30 r(4) en een perceel land van 3 dach werd er aangekocht (5).

(1) Charter van 18 juli 1497 in, Cart., f. CL^r, in R.A.G., N° B 1288: "... 2 pond gr tsiaers erflicken losrenten".

(2) Charter van 21 augustus 1481, in Cart., f. CCXV^r, in R.A.G., N° B 1288: "... Jan van Ruylles... kennen ontfaen hebbende 220 pond gr ter cause van eenen leene groot X b."

(3) Charter van 29 april 1481 in, Cart., f. CCXVIII^v, in R.A.G., N° B 1288: "...zekere leen ghehouden van ... gheleghen achter de mueren vande cloosterdwelve hen begriyp in 10 b meersch ghenant de hurst met eenre cleender heerlicheide ghenant Royeghen... van 400 R zachte avere 33 hoeden item 23,5 verckenen... 7 pond gr lijfrente. ghehouden zullen werden te stellene eene stervelicken nan".

(4) Charter van 2 oktober 1481 in, Cart., f. CCLXXXII^v, in R.A.G., N° B 1288: "... 4 dachvant 30 R alsoet gheleghen es binnen der prochie van Herre int lant van aelst scooflout zijnde".

(5) Charter van 23 mei 1486 in, Cart., f. CCLXXXIII^r, in R.A.G., N° B 1286: "... 3 dachvant inde prochie van Herre scooflout zijnde".

In Oosterzele werden 7 dach verworven gelegen naast bezittingen van het klooster (1). In Assende werden de bezittingen vermeerderd met 2 gen. naast de schenking van Joes Meeux (2) en met 212 r (3). Tenslotte werd in Boergoye 200 r aangekocht (4).

Door een wisseling wilde de prior bepaalde stroken land verbinden door een nieuwe aanwinst. Hiervoor ruilde hij 2 gen. weide in Blaerneersch gekregen van meester Bauwin Diericx voor een stukje land in Asselt waar hop werd geplant, voor 2 gen. en 442 in Blaerneersch en 150 r in de naaineers in Wincle. Of het hier om minder waardevol land ging, is niet uit te maken: Jan de Snet verklaarde metter mate te vreden te zijn.

Een kleine vergoeding diende hen wekelijks gegeven te worden namelijk een kruik bier van 6 stopen (5).

(1) Charter van 2 oktober 1481 in, Cart., f. CCCXII^V, in R.A.G., N° B 1288: "...1 dachwant inde prochie van Oosterzele up de zuutside vande vivere, noch 6 dachw. lants deen heclft light binnen baveghen bij tvorseide cloosters lant ende dander heclft in Westrem tussen cloosters goede tvoshol gheheeten".

(2) Charter van 24 september 1487, in Cart., f. XLIX^R, in R.A.G., N° B 1288: "2 ghemeten lants ghecocht bij ons goet van Joes Meeux in Assenede ambacht".

(3) Charter van 10 april 1488, in Cart., f. XLIX, in R.A.G., N° B 1288: "...212 R in Assendeanbacht belast met sgraven rente".

(4) Charter van 23 maart 1496, in Cart., f. XLIV^V, in R.A.G., N° B 1288: "een sticxhen neersch 200 R ligghende in bourgoye, eyghen goedt sonder eenighen connere".

(5) Charter van 21 november 1489, in Cart., f. XLIV^R, in R.A.G., N° B 1288: "... 2 ghemeten in blaerneersch over land in Asselt, 2 ghemeten en 44 R in blaerneersch, 150 R in Wincle... moet hebben alle weken van onse cloostere een cruuc biers van 6 stopen".

De inkomsten konden niet zuiver ontvangen worden: denken we aan al de leengoederen en aan de eisen door de weldoeners gesteld. De hertog bevestigde dan in 1474 dat de inkomsten van 238 pond 16 schel. par. ontlast waren van iedere geldelijke verplichting tegenover het stadsbestuur (1). Dat het klooster de gunst van de hertog had, bleek ook uit de exemptie die afgekondigd was d.w.z. dat ze ontslagen waren van belasting, zoutbelasting en tollēn. Hiervan werd inderdaad gebruik gemaakt bij voorbeeld in 1472. Aan de tollenaars van Rupelmonde werd bekend gemaakt dat de droge vis uit Holland met bestemming Vallis Regalis niet mocht worden belast en zij vrije doorgang moesten toestaan (2).

Geschillen nopens sommige goederen rezen dikwijls op, maar konden in dertinne geregeld worden. In 1466 bvb had Pieter Senninc zich vergrepen aan de 5de schoof van vruchten en gewassen op 1 dach en 27 r op welke grond bij 1/3 recht had. Er werd beslist dat hij gans de 5de schoof aan de Kartuizers moest terugbezorgen en naar hun schuur te liere brengen en hen

(1) Cart., f. IV^v, in R.A.G., N° B 1288: " Amorti au religieux prieur et covent des chartreux empres la ville de Gand la somme de 238 livres 16 solz. paris."

(2) Cart., f. XIX^v, in R.A.G., N° B 1288: "... den tholleneers van Rupelmonde ende Dendermonde... dat bevracht es tscepe van droeghen vissche comende uut hollant omme dien gebracht te werdeme in huerlieden cloostere... ontlast van allen impositien gabellen tollēn ende anderen ghelijken lasten... laten paisnelic passeren".

een vergoeding van 10 schel, gr uitkeren (1). Ook over de tien-
den te Mere waren vroeger reeds moeilijkheden geweest met de
parochiegeestelijkheid in 1480 werd in dit verband een over-
eenkomst bevestigd met de kanunniken van Haaltert (2). In 1490
kwam er ook onenigheid met de abt van St. Pieters die recht
had over een bepaald gebied in Asselt. De Kartuizers moesten
hiervoor een sterfelijk laat aanstellen. Zij gingen daar niet
mee akkoord omdat dit vroeger nooit overeen was gekomen en
niet schriftelijk bevestigd was. Op de duur legden zij er zich
toch bij neer en stelden broeder Pieter van Cassele aan (3).

Grote belangstelling bleef bestaan voor grond.
Deze werd bewerkt, verpacht of in cijns uitgegeven. Sinds het
begin van de 15e eeuw immers interesseerde men zich aan wat
het domein kon opbrengen. De verkoop van een huis in de St.
Jakobsparochie in Gent moet misschien ook in die zin bekeken
worden. Dit huis was belast met verschillende renten. De prior

(1) Cart., f. CCLXXXIII^r, in R.A.G., N° B I288: "... alsulche
questie tusschen hemlieden voer ons hanghende es ter cause van
dat Pieter Semmincx heeft wech doen den 5e scoef van zekeren
vrucht en ghewassen up 1 dachwant en 27 R lants van welchen
lande tderde toebehoert den vorseide Pieter welekom gheheelen
5de scoef Pieter sculdich was te restitueerne ende uplegghen 10
scel gr".

(2) Charter van 26 september 1480, in Cart., f. CCLXVII^r, in
R.A.G., N° B I288.

(3) Cart., f. XLI^r, in R.A.G., N° B I288: "... te moeten stel-
len eenen sterveliken laet daer af de zelve tsartreusen sus-
tineerden ter contrarien overmids dat zij in gheene boucken
daer af eeniche betouch ghevonden hebben...de tsartreusen heb-
ben om tvorseide appointment te vulcomene ghestelt over ster-
velic laet broeder Pieter van Cassele, profes in tcloistere".

kon het zo regelen dat de koper hen een jaarlijkse rente van 3 schel. gr uitbetaalde (1). Waaron in 1483 de kalkhoven met gebouwen en erf in Akkergeren verkocht word nan Joos Skeeland is niet uit de maken. Dit goed was vroeger door Synon Willebaert geschonken en later in oijns uitgegeven geworden(2).

Het verpachten ging steeds gepaard met een hele reeks besprekingen. Een staaltje hiervan. In januari 1461 verpachtte prior Jan Versaren aan Philips van Oeteghen 40 b grond in Oostgaver, voor een termijn van 9 jaar. De jaarlijkse pacht-prijs werd op 10 pond gr gesteld. De pachter moest daarnaast nog de korenrente betalen aan Gheeron Borluut en ieder jaar stro op de gebouwen leggen. De prior behield zich het recht over de walgrachten, de helft van het fruit en het hout van de gesnoeide bomen (3). Ongeveer de zelfde verplichtingen waren verbonden aan de verpachting van het goed te Cuerse in Drongen aan Gheerolf de Vreese: de jaarlijkse pacht beliep 6 pond 6 schel gr, de vijver met de vissen bleef aan het klooster, het

(1) Charter van 5 juni 1489, in Cart., f. CLXXXI^r, in R.A.G., N° B 1288: "...prioer vercocht heeft den huus ende stede in sente Jakobsprochie te Ghendt ende dat de zelve prioer up tzelve huus behielt de somme van 3 scel. gr eeuwelicker rente".

(2) Charter van 26 juli 1483, in R.A.G., Fonds Kartuijzers: "...dat Joos Streeland als ghecocht hebbende den calhoven metten huusen en de erve ligghende teckerghen".

(3) Charter van 28 juli 1461, in R.A.G., Fonds Kartuijzers: "...prioer heeft verhuert Philips van Oeteghen cloosters goed gheleghen inde prochie van dronghene daer men heet toostgaver groot 40 b eenen termin van 9 jaren onne 10 pond gr. Hier boven moet de pachter betalen alle jare de corenrente. Item moet de pachter up de huusen doen legghen elcx jaers 300 stroes. Item es voorwaerde dat de tsacrtreusen behouden de walgrachten. Item behouden half thooft...moghen doen bouwen upgaende bonne up tgoet".

hout en de helft van het fruit. De pachter diende de gebouwen te onderhouden (1). Katheline van Oordeghen bevestigde in 1470 dat ze de grond die haar man 9 jaren vroeger pachtte bleef houden voor 32 schel. gr en daarenboven ook de erfelijke renten zou betalen aan dat goed verbonden(2).

Naast de pachten, brachten renten en cijzen ook nu een geregeld inkomen mee.

De inkomsten van renten beliepen 3 pond 6 schel. 48 den. par. op goederen in Mariakerke, Zoutdorp en Akkergeu.

Verschillende parcolen grond in Meigen, Destelbergen en Deinze woiden in cijns uitgegeven en brachten jaarlijks 45 pond 8 schel. par. op.

Besluit.

In deze laatste periode werd de uitbouw van het kloosterdomein o.a. bewerkt door schenkingen die meestal aan zware verplichtingen verbonden waren naar die toch aanzienlijke renten en goederen meebrachten die gelegen waren in Assenede, ~~Dronghene~~ en Akkergeu. Prior ~~Sydon~~ vander Schueren besteedde vooral zijn aandacht aan het kopen van losrenten, schoofrecht

(1) Charter van 8 mei 1465, in Gart., f. CXX^r, in R.A.G., N° B 1288: "...dat Gheerolf de Vrcese heeft ghenomen in pachte scoosters goet ghelegghen te Cuerse inde prochie van ~~Dronghene~~ een termijn van 9 jaeren lanc omme 6 pond 6 scel. gr tsiaers ... de vivere blijft ~~netten~~ vissehen den cloostere toebehoeren. Van allen de hooft chartreusen ende pachter heeft. Iten moet de pachter de huusen te gheerec houden".

(2) Charter van 13 februari 1478, in R.A.G., Fonds Kartuiers: "Kenlic dat Katheline wedewe van Ghiselbrecht van Oordeghen ...dat zij ghenomen hebben in pachte zulken grond van erven als de vorseide Ghiselbrecht in zinen levenc...omme 32 scel. gr boven de ervfliker renten diere utgaet die de pachters betalen moeten".

en grond in Hurst, Here, Oosterzele en Boergoye. Belangstelling voor wat de grond kon opbrengen nam toe en veel belang werd gehecht aan de cijzen en de pachten.

Zoals de voorgaande periode bleven heel wat verplichtingen bestaan die de prior toch steeds heeft kunnen ten uitvoere brengen.

§ 2. Het domein in 1497 en een overzicht van de factoren die de ontwikkeling van het domein hebben bewerkt.

We hebben gezien dat het domein zich in de loop der tijden heeft ontwikkeld ten gevolge van verschillende factoren; we zullen nu de verschillende manieren hernenen hoe het domein zich heeft gevormd en in de tweede plaats een duidelijk overzicht geven van wat de kartuis bezat aan goederen in 1497.

Voor de uitbouw zullen wij eerst de schenkingen behandelen en nagaan in welke perioden die aan de meeste verplichtingen gebonden waren. Een tabel zal die evolutie illustreren. We zullen ook iets zeggen over de weldoeners van Vallis Regalis, uit welke milieu's zij kwamen en of zich hier geen wijzigingen voordeden in de verschillende perioden.

In de tweede plaats zullen we aangeven hoeveel aankopen, verkopen en ruilingen er in de verschillende perioden gedaan werden. Dit zal eveneens in een tabel aangeduid worden. En hierop zal dan de uitzetting volgen over de natuur en de hoeveelheid der goederen.

Uitbouw.

Het domein ontwikkelde zich eerst en vooral

I. Door schenkingen: deze waren:

- A. als aalmoes gegeven en nietgebonden aan bepaalde verplichtingen, in pure aelmoesenen, considerende de povre dotatie.

Dergelijke schenkingen kwamen het meest voor in de eerste twee perioden. Na 1380 verminderden die om gedurende het prioraat van Jakob Kuebss nog een minime plaats in te nemen en om in de laatste fase weer wat te verhogen.

De testamenten die ook aan geen lasten verbonden waren, waren weinig talrijk in de geschiedenis van de gentse kartuis.

In 1341 stond Jan van Zwijnaerde, kapelaan van St Janskerke bij testament een rente van 15 pond 2 schel. 2 den par. en 5 kapoenen(1).

In 1384 schonk Kateline van der Beken in haar testament drie parcellen grond waarvan 1400 r in Drongen en 400 r in Akkergeren lagen (2).

(1) Charter van 26 mei 1341, in Cart., f. CLXXL^r, in R.A., N° B 1288: "Jan van Zwijnaerde hevet ghegheven inden name van testamente naer zijn lijf te heffen de sartreusen bij Ghend, 15 pond 2 sc. 2 den. par ende 5 cappoenen".

(2) Charter van 14 februari 1384, in Cart., f. XXXV^v in R.A.G., N° B 1288: "...testament van vrouwe kateline vander ceken... 700 weden mersch inden Paepstal, 700 roeden mersch ter cronme Leyeu inde prochie van dronghene, 400 roeden lands teckerghen."

B. onder bepaalde voorwaarden: ondedorpen aan verplich-
tingen van het klooster.

Tussen 1328 en 1350 waren er 9 schenkingen in pure aelmoesone tegen 3 onder bepaalde voorwaarden. In de periode 1350 - 1380 waren er 12 onbelaste en 5 belaste giften. In de periode 1380 - 1420 verminderden de onbelaste giften tot 6 en de andere tot 4. Gedurende het prioraat van Jakob Ruels bleven de bezwaarde schenkingen stabiel en verminderden de andere tot 3. Tenslotte waren er in de laatste periode 7 belaste en 7 onbelaste schenkingen.

Deze verplichtingen waren van uiteenlopende aard. Voor Vallis Regalis noteerden wij de volgende:

- 1) een rente die aan het geschonken goed verbonden was en jaarlijks uit te betalen viel. Dit kwan weinig voor.
- 2) een cijns of een lijfrente. De kartuis had dan een soort vruchtgebruik aan de schenkers te geven, in afwachting dat hun het volle bezit van het goed toekwam, waarvan ze nog slechts de naakte eigendon hadden. Het kon ook een eeuwige cijns of rente zijn zoals wij in de stichtingsperiode zagen bij de schenking van de parochiepriester van St. Michiels en de abt van St. Pieters.
- 3) het verrichten van sommige geestelijke diensten en goede werken zo bijvoorbeeld kleren en voedsel aan de armen uitdelen.
- 4) dikwijls moest het konvent het jaargetijde vieren van de schenker; bij die gelegenheid diende vaak een pitantie gegeven te worden. Dit was de meest voorkomende verplichting die we in elke fase terugvonden.

Onder het instellen van jaargetijden zijn de volgende gevallen te vermelden.

- 20 schel. par voor het jaargetijde van meester Jan van Hulst
- 32 schel 6 den par voor het jaargetijde van de ouders van Marie van Bassevelde
- 225 r weide in Drongen voor het jaargetijde van Pauwels de Juede en na zijn dood 6 pond gr
- 70 schel par voor het jaargetijde van Ywein van Vaernewijc
- 3 pond par voor het jaargetijde van Katelijne Bets en een pitantie van 10 schel. gr op de dag van haar begrafenis
- 20 schel. par voor het jaargetijde van Synoen van Vaernewijc
- een rente voor het jaargetijde van Goswijn van Vaernewijc, Willem Meerte en zijn echtgenote Jeanne van Vaernewijc
- 200 r. in Drongen voor de begrafenis en het jaargetijde van de ouders van Mathijse Svoelders
- 10 schel gr voor het jaargetijde van Jan Dapall
- 2 ger. in blaerneersch voor Bouwin Dierix
- 6 schel. gr voor Jan vander Straten.

5) Sons uitten de schenkers de wens in de kartuis begraven te worden.

Dit was het opzet van Lexus Zoetemont toen hij het derde deel van zijn goederen aan het klooster schonk. De rente die Ywein van Vaernewijc geschonken had voor zijn jaargetijde moest ook dienen om hem bij te zetten in het graf van zijn vader. Ook Gillis Pattin verlangde,

onder meer, begraven te worden in het klooster.

Onderstaande grafiek toont ons aan dat de meeste schenkingen toekwamen in de periode 1350 - 1380. Naar het midden van de 15e eeuw toe, nemen ze af om in de laatste periode weer te vermeerderen.

-:-:-:-:-:-:-:-

Evolutie van de schenkingen.

	1328-1350	1350-1380	1380-1420	1420-1460	1460-1497
20					
19					
18					
17					
16					
15					
14					
13					
12					
11					
10					
9					
8					
7					
6					
5					
4					
3					
2					
1					

—— gewone giften

-----aan verplichtingen gebonden

Het milieu van de weldoeners.

In die ruim 150 jaar hebben zich steeds edelen geïnteresseerd aan Vallis Regalis. Vooral in de stichtingsperiode lag hun aantal vrij hoog. Vier van de elf weldoeners waren afkomstig uit een dergelijk milieu. In de volgende periode was de verhouding wel gewijzigd, voornamelijk gedurende het prioraat van Jakob Ruebs dat gekenmerkt werd door een groote koopkracht maar door weinig schenkingen.

De naam van eenzelfde familie kwam vaak terug.

Zo hebben we in de eerste periode de namen van Symon van Miralxele, Segher van Curtryck, Katelino van Roeselare en Willen van Vaernewije. Deze laatste familienaam kwam in de volgende ook voor namelijk Ywein van Vaernewije samen met Pauwels de Juede, Katelyne van Roeselare en Arnoud de Wilde.

In de derde periode waren het weer familieleden van de Vaernewije's en Daniel van Halewijn. In de vierde periode viel enkel Gillis Pattin te bespeuren als edelman. In de laatste fase tenslotte stonden Jan van Ruyelles, Lysbette van Drongen en Josijne van Halewijn op de lijst. Ook geestelijken hebben zich steeds aan de kartuis geïnteresseerd. Vernoemen we enkele namen. In de stichtingsperiode hadden we eerst en vooral kanunnik Symon Willebaert, meester Jan van Hulst, de abt van St. Pieters, de parochiegeestelijke van St. Michiels en Jan van Zwijnaarde, kapelaan van St. Jansparochie. Bijna de helft van de weldoeners waren in deze periode, geestelijken.

In de 2de periode hadden we personen als, meester Jan Hoerijn, de priesters Jan van Artevolde en Willen vander Eken en kanunnik Hugho vander Kost.

In de 3de periode kwam slechts 1 geestelijke op-
dagen namelijk Willem van Artevelde.

In de laatste periode hadden we priesters Boudin
Dierix en dan personen die in Rooigem binnentraden nl Johannes
Meeux en Boudin Crommelinx.

Het aandeel van de burgers is ook aanzienlijk
geweest, vooral vanaf 1350.

De personen die we niet hebben kunnen identifi-
ceren waren waarschijnlijk ook burgers. De burgers die zich in-
teresseerden aan het klooster waren Gentenaren.

De edellieden en de geestelijken waren ook af-
komstig van Gent of van de onmiddellijke omgeving. Er waren er ook
van Kortrijk, Brugge, Drongen en Assenede.

	1328- 1350	1350- 1380	1380- 1420	1420- 1460	1460- 1497	Totaal
Edelen en ridders	4	4	3	1	3	15
Geestelij- ken	5	4	1		5	15
Burgers	2	4	5	3	5	19
Niet bepaald		6	1	3	1	11

II. Door aankopen, verkopen en ruilingen.

De aankopen bereikten een maximum gedurende het prioraat van Jakob Ruebs en verminderden in de laatste fase tot 11 wat nog aanzienlijk was in vergelijking met de vroegere perioden.

In gans de kloostergeschiedenis waren naar 3 verkopen te noteren: een eerste in 1337 ging over goederen in Brugge gelegen waarnaar dan renten gekocht werden, een tweede in 1483 ging over de kalkhoven die in de tijd door Synon Willebaert was geschonken. De reden hiervan is niet gekend. De derde verkoop in 1489 betekende de afstand van een huis in Gent. De prior hield er echter een rente op.

Tenslotte werden er 8 ruilingen gedaan. Dit waren verhandelingen om uiteengelegene goederen van het domein samen te brengen ten einde de organisatie te vergemakkelijken.

Drie ruilingen dateerden van het jaar 1359 waardoor uiteen liggende goederen dichterbij mekaar gebracht werden. In 1401 vonden opnieuw 3 ruilingen plaats: dan ging het om de afstand van renten ten einde grond naast klooster's goed te bekomen. Een ruiling van 1456 bracht een stuk weide in het bezit van de Kartuziers en tenslotte werd in 1489 nogmaals grond geruild.

	1328- 1350	1350- 1380	1380- 1420	1420- 1460	1460- 1497	Totaal
aankopen	5	7	5	19	11	47
verkopen	1				2	3
ruilingen		3	3	1	1	8

Natuur en hoeveelheid der goederen in 1497.

1. Het land door de kartuis aangeworven was voor een groot deel gelegen in Drongen namelijk in de wijken Asselt, Oostgaver, Cuerse, Noorthout, en Coyersleen. De andere goederen lagen in Destelbergen, Assenede, Akkergem, Rooigem, Mere, Oosterzele, Nevele, Bavegem, Westzaanslacht en Zelzate. Over het algemeen zijn het parcellen land van enkele gemeten, sommige van 7, 8 of 20 bunders.

Volgens onze berekeningen beliep de hoeveelheid land in 1497: 142,5 b , 809 r (1)

Hierbij is geen rekening gehouden met de niet gepreciseerde afmetingen.

2. De weiden gelegen in Drongen, Rooigem, Akkergem en Vondelgem bedroegen 20,5 b 891,5 r (2)
3. Vier hofsteden in Mere, Drongen en Gent.
4. Gijnzen en renten

- het gaat hier om renten die de kartuis verworven heeft, door schenking, aankoop of wisseling. De rente is een op de grond gevestigde last en wordt gegeven voor het gebruik van een kapitaal.

De rente was een belasting van de grond en verminderde daardoor de waarde ervan. De renten gaven in 1497 aan het klooster een inkomen van 318 pond 5 schel. 44 den. par, in natura van 21 kapoenen en $\frac{1}{4}$ mudde rogge.

(1) 142,5 b, 809 r = 192 ha 79 a 15 ca.

(2) 20,5 b, 891 r = 28 ha 72 a 66,5 ca.

- De cijnzen gaven aan het klooster een inkomen van 176 pond 2 schel. 216 pen. par.
- Het verpachten van land dat gewoonlijk voor een termijn van 9 jaar gebeurde bezorgde een inkomen van 358 pond 16 schel. 48 den par.
- Daarenboven had de kartuis recht op de tienden in Mere en had het schoofrecht op verschillende goederen ook in Mere gelegen.

§ 3. Tabellen.

De onderstaande tabellen zijn chronologisch gerangschikt. Hierdoor krijgen we een algemeen overzicht van de verworven goederen in iedere periode. De schenkingen, aankopen, verkopen, ruilingen, renten en cijnzen zijn aangeduid. De persoon die een van de voornoemde handelingen verricht wordt aangegeven evenals de aard van de verschillende verhandelingen.

In de referentie... geven wij aan waar het charter waaruit de tekst genomen werd zich bevindt.

Wanneer we verwijzen naar het originele charter R.A.G., Fonds Kartuizers schrijven we charter. Wanneer we naar het Cart. R.A.G., N° B 1288 verwijzen schrijven we Cart.

DAATUM	PERSONEN	VERHANDLING	AARD VAN DE VERHANDLING	REFERENTIE.
1328 : 3. 3	Lodewijk van Nevers	Quatre bonniers de terre sisens hors des fortrestes de no ville de Gand... faltes absolt et afranchir....	ontlasting	Cart., f I ^r
1328 : 17 - 8	Symon Willebaert	t hof teckerghem metten calchover...	schenking	Cart., f CC ^v
1329 : 14 - 6	prochypape van sente Michiels	ad censam perpetuam dimidium bonarum prakti	schenking + verplichting	Cart., f C ^v
1329 : 3 - 12	abbas monasterie sancti Bavonis		toelating	Cart., f IXCVII
1331 : 1 - 11	meester Jan van Hulst	20 scnel up den dach van meester jans jaar- getide	schenking + verplichting	Cart., f CLXXXII ^v
1331 :	Hughe vander Most	8 pond par erfelijer renten up herwoldgrunde prochie van desseelberghine	schenking	Cart., f LXXI ^v
1336 : 1 - 5	Symoene van miralxete	10 pond par up lant inde prochie van axele	schenking	Charter
1332	Margriete vuter Straten.	5 pond par. erfliche rente inde prochie van Lovendeghem	koop	Cart., f CCXXVIII ^r
1333	prior	t dergendeel van 1/2 bu re meersch liggende tusschen den chaertersen ende der vesten hi j maes meer van Vaernewijk ende daender 2 deelen van dezen 1/2 bure behoeren toe den chartreusen.	koop	Cart., f CII
13 ?	Gheeraert de Spiljtere	III gr, 4 gr, 18 denpar, 2 scnel gr erfeliche rente in Aelst - Niswerkercke.	schenking	Cart., f XXII, XXIII
13 ?	Maes van Vaernewijk	2 bure meersch buchten haerlieder cloostere	koop	Cart., f CI ^v
1337 : 2 - 3	prior	12 pond par herwelicher renten binder stede van Ghent.	koop (in ruil voor het verkopen van gekregen renten)	Charter
1339 : 18 - 4	prior	7.5 bu re lands te Ganeghem	koop	Cart., f LXXXV ^r
1341 : 28 - 5	Jhan v/ Zwijsaerde	15 pond 2 scnel 2 den par betgaders cappoenen	schenking	Cart., f CLXXXI ^r
1341	Katelijne van Roeseleer	6 pond par erfeliche rente binnenghendt	schenking	Cart., f CLXXXIIII ^r
1344	Segher van Gurtrycke,	erfelichen cleinse van 18 pond par	schenking	Cart., f CI ^v
1346 : 6 - 3	abt vander kercke van sente Pieters	7 bure lands binen der prochie van desseel- berghie te eene steden heet betreveld	schenking + verplichting	Cart., f LXXXII
1346 : 1 - 7	prior	super traditione 12 mensuratum terre in perochia de hortenessen pro 12 libris par	cijs	Cart., f CCXX
1347 : 11 - 4	Willem van Vaernewijk	Asselt inde prochie van droghene.	schenking	Cart., f XXIV

1352 : 10 - 11	Willelm Bette ende margriete Scots	4 port 8 seel. 6 pen par erfelicher renten in St. Jansprochie te gheert.	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CLXXV^r</u>
1353 : 22 - 9	Lexus Zoetemout	t dertendeel van zijnen goede	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CLXXXIV</u>
1354 : 28 - 3	prior	half buure mersche in blaermersehe reifens don tsartreusen mersche	koop	<u>Cart. f. XXXII</u>
1355 : 30 - 5	Joncfrouw Imzoete Roethuicort	500 R lants liggende an de chaertreusen land hi j den choostere	schenking	<u>Cart. f. r. CIII^r</u>
1356 : 26 - 3	meester Jan Hoemijn	3 pond par erfelicher renten in sente michielsprochie	schenking	<u>Cart. f. CXCV^v</u>
1357 : 3 - 5	Jacoop Meexinc	1/2 mude roghs uppe 4 phemetem lants inde prochie van caneghem	schenking	<u>Cart. f. LXXXV^r</u>
1357	Thomas v. Vaernewijc ter teertreusen behouf	8 3 lants ende 1 oud buure mensch in desseel. berghen van Katerijne van Roesselare ende Hughten vander most.	schenking	<u>Cart. f. LXXV</u>
1357 : 9 - 9	Marie van Bassereelde	32 seel 6 den par erfeliche rente in boer-gev	schenking + verplichting	<u>Cart. f. LXXX^v</u>
1358 : 28 - 9	prior	26 meersche, 28 ghemeten carterlands ende 45 seel par erfeliche rente, coversleen.	koop	<u>Cart. f. fol. XCII</u>
1358 : 6 - 11	Joncfrouw Imzoete Roethuicort	1 b lants liggende teghen de tsartreusen in 2 parcelen tuschen den welchen parocelen de chaertreusen lant teghet.	schenking	<u>Cart. f. fol. CIII^r</u>
1358 : 22 - 11	Willelm vander Beecke	4 ghemeten lants liggende byden siecklieden parocelen in Asselt	schenking	<u>Cart. f. fol. CIII^r</u>
1359 : 22 - 1	prior	1 b 264 3 tuschen onsen cloostere ende der vesten.	koop	<u>Cart. f. XXXIII^r</u>
1359 : 22 - 9	prior Jan de Peinstenare.	1.056 Roeden herschen liggende up den cant vander ander Leye over 918 R mersch buten wintele	wisseling	<u>Cart. fol. CVI</u>
1359 :	prior aet van Dronghene		wisseling	<u>Cart. f. XXXIV</u>
1359 : 10 - 7	prior Willelm de Meestere	195 Roeden lants	wisseling	<u>Cart. f. CV^r</u>
1359 : 2 - 11	priester Jan van Aertereelde	een leen ter straten van 14 pond erfelicher renten	schenking	<u>Cart. f. CXXXVIII</u>
1359 :	Bauwels de Juede	225 Roeden mersche in baermersch 6 pond er torn.	schenking + verplichting	<u>Cart. f. XXXIII</u>
1364 : 8 - 1	prior Jacob van Liedekerke	1 buure mouts metten gronde met 6 pen par erfeliche in Zelzate	koop	charter
1364 : 7 - 8	Willelm vander Beecke	2 buure mersche in Bourygoe.	schenking	<u>Cart. f. LXXXI^r</u>
1366 : 8 - 2	Pieter de Moelmare ende Katerijne zija wijf	enen buelc een oud buure groet buten solame te dazen buelc behoort de drie deele van eenen halven scepe om 5 pond par erweleke tsiaers	verpachting	<u>Cart. f. CXVII</u>
1366 : 10 - 3	Wouter Bollard van Lovendeghem	1 b meersch ende 1 b lant in rinderhoutte ende merrende om 5 pond par tsiaers.	oijns	<u>Cart. f. CCOXXIX</u>
1367 : 10 - 2	Katerijne van Roesselare	30 seel. par erfeliche rente up den beleghen Eheest van Sent Jans	schenking	<u>Cart. f. CLXXVI</u>

1368 : 12 - 11	Jan Kriekelsteeen	40 seel par erveliche in sente pleeters dorp	schenking	<u>Cart. f. DLXXVI</u>
1369 : 21 - 2	prior	20 seel par ervelicher renten in St. Jans- prochie	koop	<u>Cart. f. CLXXXV</u>
1371 : 21 - 2	prior Jan vander Stoet	erve te doynse es 400 R Groot omme 4 seel 9 pen gr.	ei jns	charter
1373 : 8 - 2	Arnoudt de Wilde ende jonevrouwe Marie sijn wif.	deen heelt van eere thiende lieghende te merre bij Aelst.	schenking	<u>Cart. f. CCLXXII^r</u>
1372	Iweyn van Vaernewijc	70 seel par erflic in Marie kercken buten Ghendt.	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CCXLII^r</u>
1376 : 24 - 14	Jan van Oedonc	recoognovit quod ruse emerat de pecunia reli- giosoium sandidacia	koop	<u>Cart. f. CCLXXII^v</u>
1376 : 1 - 8	prior	hijlevinghe die Caterine her Yvains van Vaernewijc wif hadde ende 50 seel par en 20 seel par	koop	<u>Cart. f. CCXLII^v</u>
1374 + 5 - 8	Claeys daens zone ende jonevrouwe Iysbette zijn wif.	40 seel par ervelicher renten.	schenking	charter.
1376 : 1 - 11	Pieter de Meyere	diverscheelijn binnen der vesten teckerghem omme 3 gr gr tsaiaers.	ei jns	<u>Cart. f. CCII^v</u>

1382 : 18 - 8	Katelijne Bete	3 pont par telchen jare inde prochie van Barmbrughe	schenking + verplichting	Cart. f. LXXI ^r
1384 : 14 - 2	Katerine Vander Faken	700 R mersch inden Paepstal, 700 R mersch in Dronghene, 400 R lands teckerghem	schenking	Cart. f. XXXV ^y
1385 : 3 - 10	Henric Paepal	26 soel - 8 pen par erveelicher renten inder Asselt	rente	Cart. f. XXX
1386 : 30 - 11	Clays de Crane	3 pond 10 sc. par sinere uiter blaerlien	cijs	charter
1395 : 8 - 2	Jan van Overbete	3 p. 18 soel par ute een half bunder reifens de kercke van Deynse een half ghemet	cijs	Cart. f. CXLIX
1396 : 9 - 6	prior	1 ghemet en 4,5 R mersche inde Hasselt inder tsartreusen mersch	koop	Cart. f. XXXV ^y
1397	Jan de Hane	20 b leens inde prochie van dronghen dat men heet te Ouerze	schenking	Cart. f. CXVIII
1397	prior	9 soel gr in eslichis kerst prochie	koop	Cart. f. CLXXXIX ^y
1398 : 25 - 3	Willem van Artervalde	renten, Gronden, buizen	schenking	Cart. f. XXXVI - VII
1398 : 5 - 8	Symoen van Varnemijde	20 soel par erveeliche rente	schenking + verplichting	Cart. f. CXXIV ^r
1401 : 21 - 2	Jacoppe den Valdere	3 pont par tsiaers	cijs	charter.
1401 : 22 - 2	prior Jacob Brusseche	2,5 ghem. lants liggende buzen der waelpoorten tusschen der tsartreusen erve in walsel-lingen de 20 soel par	wissling	Cart. f. CV ^r
1401 : 2 - 3	prior Jan van Hasseneche	1 ghem. mersch ghelegghen in dasselt over 32 soel 5 den. par ende 4 ceppoenen	wissling	Cart. f. CXXII
1401 : 7 - 3	prior Henric Molinne	2,5 ghem. lants buzen der vesten tusschen den tsartreusen de 12 soel par.	wissling	Cart. f. CIII ^r
1401 : 3 - 12	prior	4 ghem. buzen der waelbrugghen neffens der wicheerlijeden	koop	Cart. f. CIV ^y
1403 : 27 - 5	Gillis van Impe	een stede van 18 R te hysre	schenking	Cart. f. COLXXXV
1403 : 28 - 6	Daniel van Halwertjn	4 ghem. merschen in blaermeresch	schenking + verplichting	Cart. f. CIV ^r
1409 : 22 - 6	Niclaeys vander Burse	4 pond gr torn. erveelicher renten te Brugghen	schenking	Cart. fol. LXXVII
1413 : 9 - 11	Colaert de Conwene met onzen ghelde	den soel te herre up 13,5 bunre leengoedt	koop	Cart. f. CCLXXVII ^r
1414 : 2 - 12	Lodewijcke vander Douct	15 soel gr tsiaers up 20,5 ghem lants en 27 R inde prochie van dronghene	cijs	Cart. f. CXXIX
1415 : 18 - 2	Mertin van Koordeghem	diversche plecken van lande inde prochie van desselberghere om 20 soel gr siners.	cijs	Cart. f. LXXV
1415 : 22 - 8	Willem Neerte Jeanne v. Vaernewijc	rente geassigneerd op - t corseel gheteghen in - t heerschap van Moorsele	schenking + verplichting	charter.
1415 : 8 - 10	prior	80 R lants te Merre	koop	Cart. f. CCLXXXVI ^r
1416 : 3 - 9	Jooris Moeraerde	2 pond par	cijs	charter
1419 : 4 - 8	Willem Zverhem	alsule recht inden 8 scouf die men heet up 35 dachmael gheteghen in cerre ende 4 dachmael lants.	schenking	Cart. f. CCLXXXVIII ^r
1419	Wouter den jonchere	36 soel par up 1/4 bunre lands inde prochie van dronghene	cijs	Cart. f. CXXX ^y
1419	Wouter den jonchere	4 pond 4 soel par up 1,5 b inde prochie van Martkercke	cijs	Cart. f. CXXII

1420 : 6 - 7	prior	1 ghem. lands in Westzaemslecht reifens den tsartreusen lande	koop	charter
1420 : 4 - 7	Gillis Slet	22 gr. siatzs up 100 R lants binnen der poorte van Axel	cijns	Cart. f. IIV ^r
1421 : 9 - 2	prior	5 pond par. 8 seel. 4 pen gr erfliche rente in de prochie van Erboedghen	koop	Cart. f. OXXXIX ^r
1421 : 10 - 3	prior	2 b meersch inder prochie van dronghene	koop	Cart. f. OXVIII ^r
1421 : 7 - 4	Gillis Pattin	eene souce van penninghen	schenking + verplichting	Cart. f. OXIV ^r
1422 : 5 - 2	prior	2 stikken lants in Oostervale deene een behuisde stede groot 1/2 ondt bunne, daarder 1 b 60 R	koop	Cart. f. OCOX ^r
1422 : 3 - 2	prior	5 dachwart lants min 18 R & oosterzele	koop	Cart. f. OCOX ^r
1422 : 13 - 3	Jacob Gheenszone	een goet t oosterzele	schenking + verplichting	Cart. f. OCOX ^r
1423 : 28 - 11	prior	13,5 b lants toostgavere	koop	Cart. f. OCOX ^r
1425 : 22 - 3	prior	4 b lants liggende in vinct ende in meyghen	koop	Cart. f. OCOIII ^r
1426 : 3 - 12	prior	1/2 b lants inde prochie van Westrem	koop	Cart. f. COXVIII ^r
1427 : 11 - 3	Jan de Hoedemakere	15 gr siatzs t oosterzele	rente	Cart. f. COOXXXIV ^r
1427 : 24 - 7	prior	12 pond par erfelijke renten, 6 pond p. t axele	rente	charter.
1427 : 24 - 7	prior	diverschen erfelichen renten beset up diverschen grondten in axele	renten	Cart. f. IVI
1427 : 24 - 7	prior	8,5 b t oostgavere	koop	Cart. f. IVI
1429 : 4 - 3	prior	20 sc. gr siatzs erfelicher renten	koop	Cart. f. COCIII ^r
1433 : 18 - 3	prior	1 huure inde prochie van gelinse met de drye deelen van eenen halften soepe inde leyse om 3 pond par;	koop	charter
1433 : 20 - 3	Matheuse den Havelose	10 dachwart ; 20 R binnen Oosterzele	cijns	charter
1435 : 4 - 2	prior	7 b lands inde prochie van caneghen omme 4 sc. gr.	koop	Cart. f. COCX ^r
1439 : 12 - 2	Gillis vanden Voorde	5 huure meerschene lants inde prochie van dronghene toostgavere	pacht	Cart. f. XC ^r
1439 : 12 - 12	prior	hoistede te dronghene groot 200 R	koop	Cart. f. OCOIII
1440 : 3 - 3	Joncfrouw Mathyse Svoelaters	10 b 333 R binnen baerlevelde omme 4 pont 4 seel gr.	schenking + verplichting	Cart. f. OXXXV ^r
1441 : 3 - 3	Gheerolf Goethals	diverschen parceelen van erfachticheden eheleghen inde prochie van dronghene	pacht	Cart. f. IXXXIII ^r
1441 : 30 - 3	prior	24,4 b lants toostgaver	koop	Cart. f. OXXXVI ^r
1441 : 16 - 12	prior	17 b lants toostgaver	koop	Cart. f. COCV
1442 : 2 - 7	prior	de heelt van zekere seulden die zeker persone sculdish bleven	schenking	Cart. f. COGV.
1443 : 28 - 8	Gillis Sneevost	4 ghem. lants in dronghene om 6 seel gr.	charter	charter.
1445 : 7 - 11	Clays Yden		cijns	

1445 : 9 - 12	Jan vander Kooete	wallekin teckengden om 2 pond gr tsaers	cijns	<u>Cart. fol. CCI</u>
1447 : 27 - 3	Pieter de Bruene	oene buelic reffens haerlieder muere omme 4 pond 6 sc. gr	pacht	<u>charter</u>
1447 : 19 - 4	Wulfraon Bunc	47 R lants binnen den vier omme 30 sc. par	cijns	<u>Cart. f. CXXVII^v</u>
1447 : 5 - 12	Gheralf de Meyere	200 R lants te dronghene om 3 pond 10 seel par	cijns	<u>Cart. f. CXXIV^v</u>
1448 : 5 - 3	prior	5 ghem. 107 R in hoestenblider	koop	<u>charter</u>
1448 : 15 - 8	prior	leen in zekeren seeuwen erde renten	koop	<u>charter</u>
1449 : 18 - 6	Janne Jutin	4,5 b lants in meyeghem omme 2 pond 12 sc. 4 den gr.	pacht	<u>charter</u>
1450	Willems Kinderen v. Machlinc	5 seel gr vy 200 R lants inde hasseel	cijns	<u>Cart. f. CXXVIII. IX</u>
1452 : 24 - 2	Joncvrouw Machtelt Yriendte	een inde ende stede met 4 pond par siners erflic daer nntgkende.	schenking	<u>Cart. f. CIX</u>
1454 : 8 - 3	prior	1 daechmel lants inde prochie van haveghem.	koop	<u>Cart. f. LXIV^v</u>
1454 : 12 - 7	Gillis van Danct	200 R lants in hasseel omme 5 seel gr	cijns	<u>charter</u>
1455 : 25 - 10	Jan Verclaren	t derdendeel van eonen buloxhivie lants inde prochie van dronghene	schenking	<u>Cart. f. CXXVIII^r</u>
1455 : 18 - 12	prior	725 R weersch gheleghen int goet te cvenurse om- me 4 pond par	huren	
1458 : 7 - 3	prior	1 b 50 R in dasselt	koop	<u>Cart. f. CXIX</u>
1458 : 5 - 8	Lambrecht Plale	7 seel gr tsaers	rente	<u>Cart. f. XL</u>
1459 : 3 - 3	prior - heleghe gheest	1 ghenet lants buten waelpoerten	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CVI^v</u>
1456 : 28 - 32	meesters van Senne Michiels	725 R weerscher te Quurse - rente	wisseling	<u>Cart. f. CXXVIII</u>

1461 : 26 - 1	Phillips van Oetegem	40 bundens toestgaver in droghene omme 10 pond gr	pacht	charter
1461 : 10 - 10	Mathys Collins	20 scel par up een bundre erve te Mariakercke	rente	Cart. f. CCXLI
1462 : 27 - 3	prior	31 scel gr up zekere parceelen van erven inde prochie van Kerpe	koop	Cart. f. CCXI
1465 : 8 - 5	Gheerolf de Vreese	goed te ouerse omme 6 pond 6 scel gr. afkoop ende lossinghe van 4 pond gr betaelt zeten sommen van penninghen die toebehoorden den clooster vander sartrouwen.	pacht	Cart. f. CCX
1466 : 26 - 6	Jan Papal	10 scel gr	koop	charter.
1447 : 16 - 2		3 scel 4 den gr up diverschen gronden inde prochie van Zautdorp	rente	Cart. f. CCXXII ^r
1469 : 2 - 5		10 scel gr up een huus en Sint Michelsprochie te Gent	schenking	Cart. f. CCXI ^v
1469 : 10 - 10	Phillips Baxkelman	zekere plecken van erven inde prochie van Meyghem omme 12 scel par	cijns	charter
1469 : 16 - 12	Jacop van Dierdane	32 scel gr up land inde prochie van bergheue gheueeten beerevelt.	cijns	Cart. f. LXXXVI
1475 : 10 - 4	Gheselbrecht van Hoordoghen	1 bundre lants in delnze, de drye vieren-deelen van conra halven scepe inde leyre omme 4 pond par	cijns	charter
1478 : 24 - 10	Joos van Overbake	vanden leene vander heerst ende heerlicheido van Royghen	koop	Cart. f. CCXLV
1481 : 21 - 8	prior	4 dachwant 30 R in herre in 3 parceselen scooflant geleegen	koop	Cart. f. CCXXXIII ^v
1481 : 2 - 10	prior	1 dachwant inde prochie van Oosterzele noch 6 dachwant.	koop	Cart. f. CCXXII ^v
1481 : 13 - 11	Merlin van Hoordoghen	sommighe partien van erven liggende te ber-veidt in desselbergh omme 36 scel gr	cijns	Cart. f. LXXVII ^r
1481 : 24 - 12	Jan Van Ryvelles ende Iys-bette van droghene	eenighe parceelen van weerschen in Iysmaresch in eckerghen	schenking	Cart. f. CCXVIII ^v
1483 : 10 - 2	Jozijs van Halewijn weduwe Gillis Patijn	2 partien van weerschen te Halewijn bij nemen ghehouden van rijner heere van Vlaanderen	schenking	Cart. f. CCV ^r
1483 : 26 - 7	Joos Skeeland	den celchoven netten hunsen ende erven straen-de -teckerghen	verkoop	Cart. f. CCV ^r
1485 : 12 - 9		10 scel up eenen muele in eckerghen	rente	charter
1486 : 16 - 3	Josijne van Halewijn	30 scel gr up grond van erven in haelwijn	schenking + verplichting	Cart. f. CCV
1486 : 23 - 5	prior	3 dach. lants inde prochie van merre	koop	Cart. f. CCXXXIII ^r
1487 : 25 - 6	Joos Meens	74 ghemeten in assenede	schenking + verplichting	Cart. f. XLVIII, XLVIII
1487 : 24 - 9	prior	2 ghemeten lants in assenede bij ons Goet van Joos Meens	koop	Cart. f. XLIX ^r
1488 : 10 - 4	prior	212 R land in Assenede belast met 'e Eraven rente	koop	Cart. f. XLIX ^v

1488 : 24 - 12	Meester Bouddin Bievick prior	2 ghemeten in blaermeersch hans inde schmelstrate in Gent riffs reserveren de de jaerlicke rente van 3 seel gr.	schenking + verplichting verkoop	<u>Cart. f. XLIII^r</u> <u>Cart. f. CLXXXI^r</u>
1489 : 10 - 7	Jan vander Straton Aldegonde van Leyus	6 seel gr erflicke rente in Nèvele	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CCXCVIII^r</u>
1489 : 11 - 8	Lysbette Spaenst	al haer rechte ende deel aert walleken neffens ouwen cloostere	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CVIII</u>
1489 : 21 - 11	prior Jan de Saet	2 ghemeten in blaermeersch over land in Asselt 2 ghen en 44 R in blaermeersch 150 R in winckle	wisseling	<u>Cart. f. XLIV^r</u>
1490 : 27 - 3	Joos Meens	16 seel gr. 1/4 mude roggs, 4 seel gr siaers eener koop zhienden net allen zijnen toebehoorten in essende.	schenking	<u>Cart. f. XLVII^r</u>
1490 : 12 - 2	Joos Meeux convers	2 pond gr losrenten ten penning 12 te lossene ende ghecocht toghen de 3 leden lands van Vlaenderen	schenking	<u>Cart. f. I^r</u>
1491 : 2 - 11	Jonsvrouw Lysbette Spaent	1 pond gr, 4 pond gr siaers	schenking	<u>Cart. f. CIX</u>
1492 : 27 - 11	Boussin Crommelius, priester Ait van Dronghen	aflossinghe teghene den ayt van droughene van 24 halsters 9 achtelingen en een half roggs up ons goeet toostgavere. Vijf viertalen roggs up eenen bulc bunter waeljporre	schenking + verplichting	<u>Cart. f. CCXXX^r</u>
1493 : 14 - 8	prior	200 R leersch inde proochle van Marikercke in bourgoye	koop	<u>Cart. f. XLIV^r</u>
1496 : 23 - 3	Lierine Soens	10 schel gr in eckerghen	schenking	<u>Charter</u>
1496 : 3 - 12	prior	2 pond gr erflicke losrente	koop	<u>Cart. f. CL^r</u>
1497 : 18 - 7				

§ 4. de kloosterbouw.

De ontwikkeling van een kartuis kan gemeten worden naar de geleidelijke voltooiing van zijn kluizencomplex.

Over het algemeen zijn de kronieken hiervan een spiegel waardoor zij dikwijls de naam krijgen van liber fundationis. Zij verhalen de fundatie, de bouw en de dotatie van de cellen. Het was immers in de statuten vastgelegd dat in een Kartuizerklooster 1 prior en 12 monniken moesten gewaarborgd zijn: daarvoor moest een cel en een dotatie aanwezig zijn. De cel moest fundata et dotata zijn (1).

De kronieken van het Luikse klooster (2) en van de kartuis van Scheut (3), krijgen die benaming.

De kroniek van het Gentse huis werd geschreven door Pieter van Axel einde 15e, begin 16e eeuw. Petrus de Wal heeft in de 17e eeuw een historische kompilatie willen maken wat getuigde van de hernieuwde belangstelling voor de Orde-geschiedenis die in deze periode opgang maakte. Zijn aantekeningen heeft hij genomen uit de kroniek, opgesteld door Pieter van Axel.

Deze aantekeningen, fundatio domus gandensis, geven niet zo'n klaar beeld van de bouw.

-
- (1) St. Art., II, cap. XXV.
 (2) Obituarium-chronicon, Luik Staatsarchief, fonds Kartuziers, N° 6.
 (3) Word geschreven door prior Voet te Scheut. Zijn werk werd later volledig opgenomen in het Chronicon Carthusiae Bruxellensis, waarin een comprofesses Jan Tourneur de geschiedenis van het huis tot 1558 heeft verhaald: K.B.B. ns 5.764.

In de bouw van een nieuw Kartuizerklooster werd rekening gehouden met de bestaande voorbeelden, met de bestaande typen.

De meeste kartuizen hadden eenzelfde grondtype: rond een vierkant middenplein, pandhof geheten, werden de cellen opgericht. Ze waren door een pandgang verbonden: dit was het magna galilea. Daarnaast de gemeenschappelijke gebouwen zoals refter, kapittel, gastenhuis, keuken en kerk: het parva galilea (1). Dit grondtype dateerde reeds uit de vroegste tijd van het bestaan der Orde (2). Het karakter van zo'n klooster bracht mede dat daarvoor uitgestrekte terreinen nodig waren. Reeds het gebouwencomplex zelf nam een aanzienlijke oppervlakte. Daaromheen lagen de boomgaarden en het land dat het klooster in gebruik had voor mondbehoefden. Verder trachtte het klooster ook in het bezit te geraken van de in de omgeving gelegen terreinen.

Dergelijke schikking is te herkennen in de schikking van de Leuvense kartuis (3) en uit de overblijfselen van het Kaalse huis (4).

Het pandhof van het Gentse klooster dedroeg in 1545 bij een algemene landmeting 420 roeden. Over de schikking van de cellen en van de gemeenschappelijke gebouwen zijn geen gegevens voor handen.

De eerste cel liet Synon Willebaert optrekken. De derde en de vierde bekostigden Elisabeth Rugghestals, Johannes de Hurst en Petrus de Haes. Verschillende magistraten

(1) H. J. J. SCHOLTENS, Den voormalige Kartuizerklooster hier te lande. Hun bouw en inrichting, in Gildeboek, 1940, dl XXIII, p. 37.

(2) O. VOLCKERS, Die Klosteranlagen der Karthäuser in Deutschland, in, Zeitschrift für Bauwesen, 1921; dl LXXI, p. 36.

(3) E. VAN EYDE, Louvain monumental, p. 256.

(4) C. SCHWEIDDER, Die Kölner Kartause von ihrer Gründung bis zum Ausgang des Mittelalters, Bonn, 1932, p. 107.

van de stad zoals Thomaes van Vaernevije en Salomon Borluut lieten op kosten van de stad 3 cellen optrekken. Ook de graaf van Hanen schonk 40 pond par. om een cel op te trekken(1). Gillis Pattin gaf een som geld om een cel en een kapel binnen het klooster te maken. Het was zijn wens dat met het geld renten of goederen zouden aangekocht worden om die werken ten uitvoer te brengen. Zijn zoon Rolandus Pattin trad in Gent in het klooster en zijn ouders werden er begraven (2).

Ook Joos Mecux droeg een gedeelte van zijn schenking op om een cel te laten optrekken en één monnik te onderhouden(3).

De eerste kerk van Vallis Regalis was vrij spoedig voltooid: in 1329 werd zij reeds ingewijd. Een bisschoppelijk schrijven van 14 december bevestigde dat(4).

(1) Chron., f. 135^r, in K.B.B., N° 4.051.68: " Symon Willebaert fieri fecit primam cellam. Elisabeth Rugghestals fecit fieri tertiam cellam et Johannes de Hurst et Petrus de Haes quartam. Thomas de Vaernevije, Salomon Borluut et ceteri gubernatores villae Gandensis, fecerunt fieri de bonis communis tres cellas Johannes comes namurcensis ad aedificationem cellae contulit 40 libr. parisis".

(2) ~~voetnoot p. 74~~ ^{p.}

(3) Cart., f. XLVIII^r: "... eene nieuwe celle ende tonderhoudene eenen religieuz ".
cfr voetnoot 1, p. 88

(4) Cart., f. XCVIII^r, in R.A.G., N° D 1288: "... religiosi viri prior et conventus vallis regalis iuxta Gandavum ordinis carthusiensis...infra eorum ambitum seu clausuram seu nuper construi et edificari fecerunt dedicare et conservare ac competens cymiterium infra eorum ambitum... dictam ecclesiam et cymiterium celebrandi...concedimus facultatem..."

Op het einde van die eeuw werd een tweede kerk gelouwd terwijl de eerste dan als kapel gebruikt werd. Van deze nieuwe kerk was Joannes Callebout van Haaltert de fundator waarvoor hij 20 pond grote schonk. (1) Wanneer met de bouw van de tweede kerk begonnen werd, is niet uit te maken.

Zeker is het voor ¹¹1385 geweest. In januari 85 schonk hertog Filips aan de Kartuizers van Rooigem 100 bomen die opgroeiden in Asselt, om ze te gebruiken voor het maken en het voltooien van hun kerk. (2) In 1393 werd die kerk ingewijd: ter dier gelegenheid werd aan de boetelingen en biechtelingen en aan de weldoeners die naar de kerk kwamen een aflaat gegeven (3).

 (1) Chron., f. 135^v n in K.B.B., N° 4.051-68: "Joannes Callebout de Haltere primus fundator magnaee ecclesiae dedit vigintilibras grossorum".

(2) Cart., f. XXXV^v, in R.A.G., N° B 1288: "Philippe filz du roy de France savoir faisons que à la supplication de les chartreus delez nostre ville de Gand pour dieu et une aumosne... donnons cent arbres a nous appartenans estans en une place appelle en hasselt pour les convertir et emploier en la fabrique et perfaissance de leur esglise".

(3) Charter van 13 april 1393, in R.A.G., Fonds Kartuizers: "... omnibus vere penitentibus et confessis qui in die dedicationis dicte ecclesie ac quibus ad adictam ecclesiam sive ad portant dicti monasterii... elemonsinas contulerint quadraginta et singulis diebus actavorum dictarum dedicationis... relaxamus".

Besluit.

In dit hoofdstuk hebben we een uiteenzetting gegeven over het materieel aspect van Vallis Regalis.

We hebben gezien dat de geleidelijke uitbouw van het klooster domein zich in enkele fasen heeft afgespeeld en dat die evolutie te wijten was aan verschillende factoren.

In die vijf jaren hebben we verschillende kenmerken aangeduid. Samenvattend kunnen we zeggen dat de materiële toestand in de stichtingsperiode heel natig was en dat zij gekenmerkt werd door de schenkingen en aankopen. In de 2de periode werd heel wat verhandeld en werd het bezit van goederen verhoogd rond het klooster en in bepaalde gemeenten. In de 3de periode was de toestand minder gunstig. Gedurende het prioraat van Jakob Ruabs kende het klooster benevens enkele jaren van tegenspoed een welvarende tijd die goed geïllustreerd werd door de talrijke aankopen van onroerende goederen. In de laatste periode tenslotte bleef de vitaliteit en de koopkracht van het klooster even groot naar deden er zich wijzigingen voor in de soorten goederen die verworven werden en in de exploitatie van het domein. De verschillende factoren die aan het klooster een uitbreiding hebben gegeven waren de schenkingen, de aankopen, de verkopen en de ruilingen.

De weldoeners kwamen uit verschillende milieus: adel, geestelijken en burgers.

De aankopen waren het talrijkst onder het prioraat van Jakob Ruabs. Slechts 3 verkopen en enkele ruilingen waren te noteren.

